

Σχολή: Οικονομικών, Επιχειρηματικών και Διεθνών Σπουδών

Τμήμα: Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών: «Διεθνείς και Ευρωπαϊκές Σπουδές»

Τίτλος Εργασίας: Η Πολιτική Οικονομία της Ενεργειακής Ασφάλειας της Κίνας: Οι Επενδύσεις της στην Αφρικανική Ήπειρο

Όνομα Φοιτητή: Γρηγόριος Πατρικάκος Α.Μ.13027

Ο Γρηγόριος Πατρικάκος βεβαιώνω ότι το έργο που εκπονήθηκε και παρουσιάζεται στην υποβαλλόμενη διπλωματική εργασία είναι αποκλειστικά ατομικό δικό μου. Όποιες πληροφορίες και υλικό που περιέχονται έχουν αντληθεί από άλλες πηγές, έχουν καταλλήλως αναφερθεί στην παρούσα διπλωματική εργασία. Επιπλέον τελώ εν γνώσει ότι σε περίπτωση διαπίστωσης ότι δεν συντρέχουν όσα βεβαιώνονται από μέρους μου, μου αφαιρείται ανά πάσα στιγμή αμέσως ο τίτλος.

Σχολή: Οικονομικών, Επιχειρηματικών και Διεθνών
Σπουδών

Τμήμα: Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών: «Διεθνείς και
Ευρωπαϊκές Σπουδές»

Τριμελής Εξεταστική Επιτροπή

Δρ. Άγγελος Κότιος (Επιβλέπων)

**Καθηγητής, Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών, Πανεπιστήμιο
Πειραιώς**

Δρ. Σπυρίδων Ρουκανάς

**Επίκουρος Καθηγητής, Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών,
Πανεπιστήμιο Πειραιώς**

Δρ. Μαρία Μενδρινού

**Καθηγήτρια, Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών,
Πανεπιστήμιο Πειραιώς**

Η εργασία αφιερώνεται στους γονείς μου, για την αμέριστη συμπαράσταση τους σε υλικό και ηθικό επίπεδο στο σύνολο των σπουδών μου.

Η μεγαλύτερη τέχνη στον πόλεμο είναι να υποτάξεις τον εχθρό χωρίς μάχη...

Να φαίνεσαι αδύναμος όταν είσαι δυνατός και δυνατός όταν είσαι αδύναμος...

Sun Tzu “Η Τέχνη του Πολέμου”

“Trade follows the flag”

Alexander Hamilton

Ευχαριστίες

Ιδιαίτερες ευχαριστίες, θα ήθελα να εκφράσω στον επιβλέποντα της διπλωματικής εργασίας, Καθηγητή του Τμήματος Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών του Πανεπιστημίου Πειραιώς Δρ. Άγγελο Κότιο. Τόσο για την εμπειριστατωμένη του διδασκαλία κατά την διάρκεια του μεταπτυχιακού προγράμματος σε μαθήματα Οικονομικής Επιστήμης με έντονο διεπιστημονικό χαρακτήρα, όσο και για την αμέριστη συμπαράσταση του για την επιτυχή έκβαση των σπουδών μου. Θα αποτελεί για εμένα πρότυπο ακαδημαϊκής δεοντολογίας και γέφυρα μεταξύ επιστήμης και επαγγελματικής εμπειρίας. Στον Επίκουρο Καθηγητή του ιδίου τμήματος Δρ. Σπυρίδων Ρουκανά, οφείλω τον σχεδιασμό, τον προγραμματισμό, τις διορθώσεις, την επίλυση αποριών και το άψογο συνεργατικό του πνεύμα για την συνολική εικόνα της παρούσας εργασίας. Χωρίς αυτόν, δεν θα μπορούσε να ολοκληρωθεί η εργασία, η συνεργασία μαζί του αποτέλεσε για εμένα πρότυπο επιστημονικής εμβρίθειας και ερευνητικής σκαπάνης, εμπνέοντας με για νέες προοπτικές που δεν είχαν γίνει αντιληπτές από εμένα. Θερμές ευχαριστίες και στην Καθηγήτρια του ιδίου τμήματος Δρ. Μαρία Μενδρινού, στην οποία πέραν της ουσιαστικής εισαγωγής μου ήδη από τις προπτυχιακές μου σπουδές στις Ευρωπαϊκές Σπουδές και στην Πολιτική Επιστήμη, οφείλω μεγάλες γνωσιολογικές και εμπειρικές διαδρομές κατά την διάρκεια του μεταπτυχιακού προγράμματος στο δύσκολο εγχείρημα του διεθνούς γίνεσθαι. Η βοήθεια της και η άμεση αρωγή της σε κάθε δυσκολία στη διάρκεια των σπουδών μου, υπήρξε άμεση και καταλυτική. Επίσης, στον Επίκουρο Καθηγητή του ιδίου τμήματος Δρ. Ιωάννη Κωνσταντόπουλο, ευχαριστίες για την παροχή βιβλιογραφίας και την εν γένει συνεισφορά του στην συγγραφή της εργασίας. Ευχαριστώ βαθύτατα όλο το διδακτικό, διοικητικό και φοιτητικό προσωπικό του ιδίου τμήματος, που με την παρουσία τους και το παράδειγμά τους, με ενέπνευσαν και με ενδυνάμωσαν για την συνέχιση των σπουδών μου και την αγάπη μου για την πανεπιστημιακή και ερευνητική κοινότητα. Θερμές ευχαριστίες και στους γονείς μου, οι οποίοι μου συμπαραστέκονται πάντα στα πανεπιστημιακά μου και όχι μόνο εγχειρήματα, με μόνο γνώμονα την πρόοδο και την πεπλήρωση μου ως προσωπικότητα, για πάντα ευγνώμων...

Πίνακας Περιεχομένων

Περίληψη στα Ελληνικά	σ.9
Περίληψη στα Αγγλικά.....	σ.11
Κατάλογος Εικόνων	σ.13
Κατάλογος Πινάκων	σ.14
Κατάλογος Χαρτών	σ.15
Κατάλογος Σχημάτων.....	σ.17
Συνομογραφίες.....	σ.19
Κεφάλαιο 1: Εισαγωγή, Δομή και Συνεισφορά της Εργασίας.....	σ.21
1.1 Εισαγωγή.....	σ.21
1.2 Δομή.....	σ.27
1.3 Συνεισφορά της Εργασίας.....	σ.30
Κεφάλαιο 2: Η Γεωοικονομική Στρατηγική της Κίνας (Swat Analysis).....	σ.31
2.1 Οι Αναδυόμενες δυνάμεις (BRICS) στο Διεθνές Σύστημα και ο ρόλος της Κίνας.....	σ.31
2.2 Το Εσωτερικό Στρατηγικό Περιβάλλον της Κίνας.....	σ.32
2.3 Το Εξωτερικό Στρατηγικό Περιβάλλον της Κίνας.....	σ.36
Κεφάλαιο 3: Η μετάβαση της Κίνας από αναπτυσσόμενη και περιφερειακή δύναμη σε υπερδύναμη στον 21 ^ο αιώνα.....	σ.40
3.1 Η Εξωτερική Πολιτική της Κίνας και ο προσανατολισμός της σε ασταθείς περιφέρειες του Διεθνούς Συστήματος.....	σ.40
3.2 Η Πολυπολικότητα του Διεθνούς Συστήματος και η εξωστρεφής Υψηλή Στρατηγική της Κίνας τον 21 ^ο αιώνα.....	σ.41
Κεφάλαιο 4: Η Στρατηγική Σκέψη του Sun Zi (Σούν Τσού) και το μοντέλο της Ήπιας Ισχύος.....	σ.45
4.1 Η Ήπια Ισχύς (Soft Power) στις Διεθνείς Σχέσεις.....	σ.45

4.2 Η στρατηγική του Sun Zi στην οικονομική και εξωτερική πολιτική της Κίνας τον 21 ^ο αιώνα.....	σ.46
Κεφάλαιο 5: Σινο-Αφρικανικές Αναπτυξιακές και Επενδυτικές Σχέσεις (2000-2015).....	σ.49
5.1 Πολιτικές, Στρατιωτικές και Πολιτιστικές Σχέσεις.....	σ.49
5.2 Η παρουσία Κινεζικών Άμεσων Ξένων Επενδύσεων στην Αφρικανική Ήπειρο.....	σ.54
Κεφάλαιο 6: Η Ενεργειακή Ασφάλεια της Κίνας και οι τρόποι επίτευξης της.....	σ.65
6.1 «Ο Νέος Δρόμος του Μεταξιού»-One Belt One Road (OBOR).....	σ.65
6.2 Το Περιδέραιο Μαργαριταριών-String of Pearls.....	σ.69
6.3 Η Στρατηγική σημασία των Στενών της Μάλακα.....	σ.70
Κεφάλαιο 7: Γεωγραφική και Τομεακή κατανομή των Κινεζικών Επενδύσεων στην Αφρικανική Ήπειρο. Γεωπολιτική και Γεωοικονομία των Δικτύων και των Υποδομών.....	σ.72
7.1 Κινεζικές Επενδύσεις Δικτύων Υποδομής στην Αφρικανική Ήπειρο.....	σ.72
7.2 Κινεζικές Επενδύσεις σε Μεταφορικά και Ενεργειακά Δίκτυα.....	σ.73
7.3 Κινεζικές Επενδύσεις Πολιτικών, Κοινωνικών και Πολιτιστικών Υποδομών.....	σ.77
7.4 Κινεζικές Επενδύσεις σε κατασκευαστικά έργα υποδομών που έχουν ολοκληρωθεί πρόσφατα ή σχεδιάστηκαν για το μέλλον.....	σ.80
Κεφάλαιο 8: Τα Φαινόμενα της Κατάρας των Πόρων και της Ολλανδικής Ασθένειας στην Αφρικανική Ήπειρο.....	σ.83
8.1 Ανάπτυξη, Φυσικοί Πόροι και Αφρικανική Ήπειρος.....	σ.83
8.2 Χαρακτηριστικά και Επιπτώσεις της Κατάρας των Πόρων και της Ολλανδικής Ασθένειας σε κράτη της Υποσαχάριας Αφρικής.....	σ.86
Κεφάλαιο 9: Συμπεράσματα.....	σ.96
9.1 Η Αναβάθμιση του Ρόλου της Κίνας στο Διεθνές Σύστημα και η Παρουσία της στην Αφρικανική Ήπειρο.....	σ.96
9.2 Προοπτικές και Διλλήματα της Κινεζικής Παρουσίας στην Αφρικανική Ήπειρο.....	σ.101
Βιβλιογραφικές Αναφορές.....	σ.106

Περίληψη

Σκοπός της εργασίας, είναι η διερεύνηση των Σινο-Αφρικανικών σχέσεων στις αρχές του 21^{ου} αιώνα (2000-2015) και ο αντίκτυπός τους στην ισορροπία του διεθνούς συστήματος. Θα δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στον κεντρικό σχεδιασμό και στη γεωοικονομική στρατηγική της Κίνας μέσω επενδυτικού προγραμματισμού στην αφρικανική ήπειρο, όπως και τα μέχρι τώρα αποτελέσματα αυτής της πολιτικής και οικονομικής διαχείρισης στα αφρικανικά κράτη (Σινο-Αφρικανικές αναπτυξιακές και ενεργειακές σχέσεις). Αντικείμενο της εργασίας αποτελεί η επενδυτική στρατηγική, εκ μέρους της Κίνας, για την κάλυψη της εσωτερικής της ενεργειακής ασφάλειας και την κατασκευή υποδομών και δικτύων (τηλεπικοινωνιών, μεταφορών, ενεργειακών, κ.α.) για την παραγωγή φυσικών πόρων επηρεάζοντας τη διεθνή οικονομία και βιομηχανία. Ο συγκεκριμένος σχεδιασμός πραγματοποιείται μέσα από το στρατηγικό μοντέλο της Κίνας One Belt-One Road(νέος δρόμος του μεταξιού) και το πρόγραμμα «go global», καθιστώντας διάφορα chock points με κυριότερο αυτό του στενού της Μάλακα(Malaka Stream) στρατηγικές διόδους για τα ενεργειακά και εμπορικά συμφέροντα της Κίνας. Επίσης, η ανάπτυξη του συστήματος “περιδέραιο μαργαριταριών”(όπως αποκαλεί η διεθνής βιβλιογραφία εμπορικές, διπλωματικές και στρατιωτικές χερσαίες και θαλάσσιες βάσεις και δίκτυα της Κίνας στην Ασία και τον Ινδικό Ωκεανό) ενισχύει την διασφάλιση της ενεργειακής ασφάλειας της Κίνας. Θα αναφερθούν περιπτώσεις κρατών, για να επιβεβαιωθεί αν πραγματοποιούνται τα φαινόμενα της κατάρας των πόρων και της ολλανδικής ασθένειας σε αφρικανικά κράτη από τις κινεζικές επενδύσεις. Το κύριο ερώτημα που γίνεται προσπάθεια να απαντηθεί, είναι κατά πόσον χώρες που παρουσιάζουν αφθονία φυσικών πόρων δεν παρουσιάζουν ανάλογη οικονομική ανάπτυξη; Πολλές αναπτυσσόμενες χώρες παρουσιάζουν αυτό το παράδοξο φαινόμενο(The paradox of plenty), καθιστώντας το θεσμικό έλλειμμα την κυριότερη αιτία ανάπτυξης του φαινομένου της κατάρας των πόρων. Η μεθοδολογία της εργασίας που θα ακολουθηθεί είναι η ανάλυση, κριτική και παρουσίαση της περιγραφικής στατιστικής των μακροοικονομικών μεγεθών των σινο-αφρικανικών σχέσεων, καθώς και η συλλογή και τεκμηρίωση δευτερογενών πηγών ελληνόγλωσσης και ξενόγλωσσης βιβλιογραφίας. Για το λόγο αυτό, χρησιμοποιείται εκτενής βιβλιογραφία από επιστημονικά περιοδικά,

συλλογές ερευνητικών πορισμάτων από ερευνητικά κέντρα και ινστιτούτα αναγνωρισμένου διεθνούς κύρους. Τα κυριότερα συμπεράσματα της εργασίας, είναι η αλλαγή της υψηλής στρατηγικής της Κίνας τον 21^ο αιώνα προς αναπτυσσόμενες οικονομίες με ιδιαίτερα υψηλό πολιτικό και επιχειρηματικό ρίσκο, καθώς και η ανάδυση της ήπιας ισχύος του Sun Zi στην οικονομική της και εξωτερική της πολιτική στην Αφρικανική Ήπειρο. Επίσης, το αναπτυξιακό της μοντέλο στην Αφρική εκφράζεται κυρίως με τις κατασκευές δικτύων και υποδομών στα πλαίσια του win-win μοντέλου, με στόχο την χερσαία και θαλάσσια πρόσβαση της σε πλουτοπαραγωγικές πηγές αφρικανικών κρατών και την επίτευξη της ενεργειακής της ασφάλειας για την κάλυψη των βιομηχανικών της αναγκών, με αντάλλαγμα την δημιουργία αναπτυξιακών υποδομών στην Αφρική. Τέλος, επιβεβαιώνονται τα φαινόμενα της κατάρας των πόρων και της ολλανδικής ασθένειας στις περισσότερες αφρικανικές χώρες. Παρά την ανάπτυξη του ενεργειακού κλάδου και την πληθώρα των κινεζικών επενδύσεων από κρατικές κυρίως επιχειρήσεις τις δύο τελευταίες δεκαετίες, όπως και τη βελτίωση πολλών δεικτών στα μακροοικονομικά μεγέθη των αφρικανικών χωρών, η κοινωνική συνοχή, η πολιτική σταθερότητα, η στρατιωτική εκεχειρία και κυρίως η οικονομική ανάπτυξη στην Αφρικανική Ήπειρο, δεν φαίνεται να επιτυγχάνεται ακόμα σε καθολικό βαθμό.

Λέξεις Κλειδιά: Ενεργειακή Ασφάλεια, Διεθνής Πολιτική Οικονομία, Κατάρα των Πόρων, Ολλανδική Ασθένεια, Άμεσες Ξένες Επενδύσεις, Κίνα, Αφρική

Abstract

The aim of the work is to explore the Sino-African relations at the beginning of the 21st century (2000-2015) and their impact on the balance of the international system. Special emphasis will be put on China's central planning and geo-economic strategy through investment planning on the African continent, as well as the results of this political and economic management so far in African states (Sino-African development and energy relations). The subject of the work is China's investment strategy to cover its internal energy security and the construction of infrastructures and networks (telecommunications, transport, energy, etc.) for the production of natural resources affecting the international economy and industry . This design is carried out through China's One Belt-One Road (new silk road) and the go global program, making several chock points with the most important of Malaka stream's strategic paths for energy and commercial interests of China. Also, the development of the "String of Pearls" system (as the international bibliography of China's commercial, diplomatic and military land and sea bases and networks in Asia and the Indian Ocean) calls for China's energy security. Cases of states will be reported to confirm whether the phenomena of resource crises and Dutch disease occur in African states by Chinese investments. The main question that attempts to answer is whether countries with an abundance of natural resources do not show similar economic growth? Many developing countries show this paradox of plenty, making the institutional deficit the main cause of the phenomenon of the curse of resources. The working methodology to be followed is the analysis, critique and presentation of descriptive statistics of macroeconomic magnitudes of Sino-African relations and the collection and documentation of secondary sources of Greek and foreign literature. For this reason, extensive literature from scientific journals, collections of research findings from research centers and institutes of recognized international standing are used. The main conclusions of the work are the change of China's high-level strategy in the 21st century towards developing economies with particularly high political and business risk and the emergence of Sun Zi's soft power in its economic and foreign policy on the African continent. Also, its development model in Africa is mainly expressed by network and infrastructure constructions within the win-win

model, aiming at land and sea access to African-state wealth sources and the achievement of its energy security to cover its industrial needs, in return for the development infrastructures in Africa. Finally, the phenomena of the Curse of Resources and of the Dutch Disease in most African countries are confirmed. Despite the development of the energy sector and the abundance of Chinese investments by state-run enterprises in the past two decades, as well as the improvement of many indicators in African macroeconomic aggregates, social cohesion, political stability, military ceasefire, and especially economic growth in the African continent, does not seem to be attained at all.

Keywords: Energy Security, International Political Economy, Resource Curses, Dutch Disease, Foreign Direct Investments, China, Africa

Κατάλογος Εικόνων

Εικόνα 1. Το μεγαλύτερο σιδηροδρομικό δίκτυο που κατασκεύασαν κινεζικές εταιρείες και συνδέει τις χώρες της Τανζανίας και της Ζάμπιας(TAZARA), προσφέροντας συγκριτικό πλεονέκτημα στα κινεζικά εμπορεύματα στην ενδοχώρα της Υποσαχάριας Αφρικής σ.76

Εικόνα 2. Ο αυτοκινητόδρομος Αντίς Αμπέμπα-Αντάμα, ο οποίος δανειοδοτήθηκε με κινεζικά κεφάλαια σ.76

Εικόνα 3. Το μεγαλύτερο αεροδρόμιο της Μοζαμβίκης το Maputo Airport, όπου με αναβαθμισμένα δάνεια παραχώρησης από την Κίνα κατασκευάστηκαν ο διεθνής και ο εγχώριος τερματικός σταθμός σ.77

Εικόνα 4. Το υδροηλεκτρικό φράγμα Merowe Dam στο Βόρειο Σουδάν, πρόκειται για το μεγαλύτερο και πιο σύγχρονο υδροηλεκτρικό έργο στην Αφρικανική Ήπειρο σ.77

Εικόνα 5. Το κεντρικό κτήριο της Αφρικανικής Ένωσης και το μεγαλύτερο συνεδριακό κέντρο της Αφρικανικής Ηπείρου στην Αντίς Αμπέμπα της Αιθιοπίας, πρόκειται για το μεγαλύτερο μαζί με το σιδηροδρομικό δίκτυο TAZARA έργο αναπτυξιακής βοήθειας της Κίνας στην Αφρική..... σ.79

Εικόνα 6. Το θέατρο Dakar National Grand Theater στη Σενεγάλη, κατασκευάστηκε από κρατική κινεζική εταιρεία και το μεγαλύτερο ποσοστό χρηματοδότησης επήλθε από κινεζικά κεφάλαια σ.79

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 1. Η Κίνα αποτελεί τουλάχιστον για τρεις γειτονικές της χώρες την κυριότερη απειλή σ.38

Πίνακας 2. Αναλογία κινέζων και γηγενών εργαζομένων στα πλαίσια των κινεζικών επενδύσεων την περίοδο 2010-2011..... σ.54

Κατάλογος Χαρτών

- Χάρτης 1. Η πρώτη στρατιωτική βάση της Κίνας στην Αφρικανική Ήπειρο(Τζιμπουτί), η οποία αποτελεί χερσαίο και θαλάσσιο προγεφύρωμα για την κινεζική παρουσίασ.52
- Χάρτης 2. Ο αριθμός των κινεζικών επιχειρήσεων μέχρι το τέλος του 2014 που δραστηριοποιούνταν στην Αφρικανική Ήπειρο.....σ.56
- Χάρτης 3. Η οικονομική μεγέθυνση της Αφρικανικής Ηπείρου για το 2015 είναι από τις υψηλότερες παγκοσμίως.....σ.57
- Χάρτης 4. Οι διεθνείς οικονομικοί δρώντες με τις μεγαλύτερες ΑΞΕ σε πόρους και ποσοστό επενδύσεων και οι πέντε κυριότεροι αφρικανοί παραλήπτες τους την περίοδο 2001-2012.....σ.60
- Χάρτης 5. Το μεγαλύτερο ποσοστό κινεζικών ΑΞΕ παγκοσμίως επενδύεται στην Αφρικανική Ήπειρο.....σ.61
- Χάρτης 6. Το ποσοστό, οι χώρες και οι κυριότεροι τομείς που επενδύουν οι κινεζικές επιχειρήσεις στην Αφρικανική Ήπειρο την περίοδο 2005-2015.....σ.65
- Χάρτης 7. Τα κυριότερα κατασκευαστικά έργα στο πρόγραμμα του «Νέου Δρόμου του Μεταξιού» και οι κυριότεροι χερσαίοι και θαλάσσιοι δίοδοι για την εκπλήρωση του One Belt One Road.....σ.67
- Χάρτης 8. Στο πρόγραμμα OBOR, κύριος στρατηγικός στόχος αποτελεί η διασφάλιση των κινεζικών συμφερόντων από τα κυριότερα chokepoints παγκοσμίως, κυρίως από τα περάσματα του Ορμούζ και της Μάλακα, με συμφωνίες και επενδύσεις σε χώρες που έχουν άμεση γεωγραφική και οικονομική συνάφεια με τα συγκεκριμένα θαλάσσια περάσματα.....σ.68
- Χάρτης 9. Η στρατηγική εξωστρέφειας «go global» της Κίνας, με κατασκευαστικά και επενδυτικά σχέδια που απευθύνονται σε τρεις ηπείρους και έξι διαδρόμους, για την επίτευξη της εμπορικής της ανάπτυξης και της ενεργειακής της ασφάλειαςσ.70
- Χάρτης 10. Τα κυριότερα «μαργαριτάρια» κινεζικών συμφερόντων στον Ινδικό Ωκεανό, στην Ανατολική Αφρική και στην νοτιοανατολική Ασία, σύμφωνα με την αμερικανική οπτική για το «περιδέραιο μαργαριταριών».....σ.71
- Χάρτης 11. Τα Στενά της Μάλακα αποτελούν το κυριότερο θαλάσσιο πέρασμα για το διαμετακομιστικό εμπόριο και την ενεργειακή ασφάλεια της Κίναςσ.72
- Χάρτης 12. Τα Στενά της Μάλακα θεωρούνται από τα πιο επικίνδυνα σημεία παγκοσμίως για την εκδήλωση της θαλάσσιας πειρατείας. Στο χάρτη παρουσιάζονται οι αεροπειρατείες και οι απόπειρες πειρατικής επίθεσης σε πλοία το έτος 2015σ.73

- Χάρτης 13. Μόνο για την περίοδο 2013-2015, οι κινεζικές κατασκευές σε όλη την Αφρικανική Ήπειρο έφτασαν τις 880 αξίας 924.005 εκατομμυρίων δολαρίων.....σ.74
- Χάρτης 14. Οι κυριότερες δημόσιες εγκαταστάσεις στην Αφρική που δημιουργήθηκαν με αναπτυξιακή βοήθεια από την Κίνα.....σ.80
- Χάρτης 15. Η Κίνα χρηματοδοτεί και κατασκευάζει ένα πολύ μεγάλο σιδηροδρομικό δίκτυο στην Αφρική, για την πρόσβαση της σε πλουτοπαραγωγικές πηγές και την αναβάθμιση των υποδομών και του εμπορίου στις χώρες που το ενσωματώνουν.....σ.82
- Χάρτης 16. Η Κίνα επενδύει σε πολλές χώρες της Αφρικής υδροηλεκτρικά έργα για την κάλυψη των δικών της βιομηχανικών αναγκών, αλλά και για να προωθήσει κινεζικά προϊόντα στις αφρικανικές αγορές.....σ.84
- Χάρτης 17. Η Αφρική είναι η πιο πλούσια ήπειρος στον κόσμο σε φυσικούς πόρους, η οποία όμως διέπεται από μεγάλη επισιτιστική και θεσμική κρίση
.....σ.85
- Χάρτης 18. Η Αφρική παρουσιάζει τον μεγαλύτερο βαθμό τρωτότητας παγκοσμίως σε μακροχρόνιες κοινωνικές, πολιτικές, οικονομικές, στρατιωτικές και βιοφυσικές κρίσεις.....σ.87
- Χάρτης 19. Συσχετισμός Κινεζικής βοήθειας και ένοπλων συγκρούσεων στην Αφρική. Το επενδυτικό πρόγραμμα της Κίνας, δεν μείωσε τις εμφύλιες και διακρατικές συγκρούσεις στην Αφρική.....σ.92
- Χάρτης 20. Η Κίνα για την κάλυψη των βιομηχανικών της και ενεργειακών της αναγκών, χρειάζεται άμεσες εισαγωγές κυρίως σε σίδηρο και χαλκό. Οι αφρικανικές χώρες διαδραματίζουν καταλυτικό ρόλο για την εκπλήρωσή τους.....σ.93

Κατάλογος Σχημάτων

Σχήμα 1. Η ανάπτυξη των BRICS στις αρχές του 21 ^{ου} αιώνα	σ.32
Σχήμα 2. Η ανάπτυξη του ΑΕΠ της Κίνας συγκρινόμενο με άλλων χωρών την περίοδο 2000-2013	σ.33
Σχήμα 3. Οι εξαγωγικές δυνατότητες της Κίνας επεκτείνονται σε όλο και περισσότερες χώρες την περίοδο 1990-2014	σ.34
Σχήμα 4. Οι εισαγωγές της Κίνας παρουσιάζουν συνεχόμενη αύξηση την περίοδο 1980-2014 κοστολογημένες σε αμερικανικά δολάρια	σ.35
Σχήμα 5. Η Κίνα σε γειτονικές χώρες και υπερδυνάμεις αποτελεί μεγάλη απειλή για εδαφικές διεκδικήσεις, με έντονο τον κίνδυνο στρατιωτικών συγκρούσεων	σ.37
Σχήμα 6. Οι κυριότεροι παράγοντες που διαμορφώνουν τους συντελεστές ήπιας ισχύος μιας κρατικής οντότητας	σ.46
Σχήμα 7. Το μοντέλο ήπιας ισχύος του Σουν Τσου, εφαρμόζεται τόσο στον ανταγωνισμό των κρατών όσο και στον ανταγωνισμό των επιχειρήσεων.....	σ.47
Σχήμα 8. Ο βαθμός ήπιας ισχύος της Κίνας στις αναπτυσσόμενες χώρες και ιδιαίτερα στην Αφρικανική Ήπειρο είναι πολύ μεγάλος.....	σ.49
Σχήμα 9. Η Κίνα είναι ιδιαίτερα δημοφιλείς στις αναπτυσσόμενες χώρες και ιδιαιτέρως στην Αφρικανική Ήπειρο, ιδανικό περιβάλλον για τις κινεζικές επενδύσεις.....	σ.51
Σχήμα 10. Το διαμετακομιστικό εμπόριο μεταξύ Κίνας και Αφρικής εκτοξεύθηκε την περίοδο 1995-2015.....	σ.55
Σχήμα 11. Από το 2005 μέχρι το 2014 το ΑΕΠ των αφρικανικών χωρών παρουσιάζει ταχύτερους ρυθμούς ανάπτυξης από το παγκόσμιο ΑΕΠ.....	σ.57
Σχήμα 12. Εννέα από τις είκοσι ταχύτερες αναπτυσσόμενες οικονομίες παγκοσμίως είναι αφρικάνικες το 2015.....	σ.58
Σχήμα 13. Το 2004 το ΑΕΠ της Αφρικής αποτελούσε το 2% του παγκοσμίου ΑΕΠ, ενώ το 2014 αποτελούσε το 3,14% του παγκοσμίου ΑΕΠ.....	σ.58
Σχήμα 14. Το 2014 ήταν η χρονιά με τις μεγαλύτερες εμπορικές συναλλαγές μεταξύ Κίνας και Αφρικανικών χωρών την περίοδο 1992-2015.....	σ.59
Σχήμα 15. Η Κίνα και η Αφρική ως εισαγωγείς και εξαγωγείς μεταξύ τους την περίοδο 2002-2015.....	σ.60
Σχήμα 16. Οι κινεζικές συμφωνίες συγχώνευσης και εξαγοράς στην Αφρική αφορούν κυρίως τις επιχειρήσεις εξόρυξης μετάλλων, πετρελαίου και φυσικού αερίου	σ.62

Σχήμα 17. Κινέζικα δάνεια σε δισεκατομμύρια δολάρια στην Αφρική ανά χρηματοδότη την περίοδο 2000-2014.....	σ.63
Σχήμα 18. Οι δέκα κορυφαίοι αφρικανικοί προορισμοί για τις κινέζικες επενδύσεις για το διάστημα 2003-2017.....	σ.64
Σχήμα 19. Η διαφορετική αναπτυξιακή διαδικασία μεταξύ των χωρών που δεν είναι πλούσιες σε φυσικούς πόρους και σε χώρες που διέπονται από την «Κατάρα των Πόρων» όπως οι αφρικανικές.....	σ.88
Σχήμα 20. Συσχετισμός διαφθοράς και κατοχή φυσικών πόρων σε δημοκρατικά κράτη	σ.90
Σχήμα 21. Συσχετισμός διαφθοράς και φυσικών πόρων σε μη δημοκρατικά κράτη.....	σ.90
Σχήμα 22. Εξέλιξη των μεγάλων μεταλλευτικών περιουσιακών στοιχείων στην Αφρική, με αυξάνοντες αθροιστικούς αριθμούς ανά έτος, από εταιρείες με έδρα την Κίνα την περίοδο 2006-2015.....	σ.94
Σχήμα 23. Το φαινόμενο της «Ολλανδικής Ασθένειας».....	σ.96

Συντομογραφίες

ΑΕΠ: Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν

ΑΞΕ: Άμεσες Ξένες Επενδύσεις

ΔΝΤ: Διεθνές Νομισματικό Ταμείο

ΔΠΟ: Διεθνής Πολιτική Οικονομία

Ε.Ε.: Ευρωπαϊκή Ένωση

Ε.Σ.Σ.Δ.: Ένωση Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών

Η.Π.Α.: Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής

Μ.Κ.Ο.: Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις

Μ.Μ.Ε.: Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης

Ο.Η.Ε.: Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών

Ο.Π.Ε.Κ.: Οργανισμός Εξαγωγών Πετρελαιοπαραγωγών Κρατών

ΠΟΕ: Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου

APEC: Asia-Pacific Economic Cooperation

ASEAN: Association of Southeast Asian Nations

BRI: Belt Road Initiative

BRICS: Τα αρχικά των πέντε ταχύτερα αναδυόμενων οικονομιών στο διεθνές σύστημα (Brazil, Russia, India, China, South Africa). Ο όρος καθιερώθηκε από τον οικονομολόγο του οίκου αξιολόγησης Goldman Sachs Jim O'Neill, στο άρθρο του "Building Better Global Economic BRICS" το 2001

CCCC: China Communications Construction Company

CCTV: China Central Television

CNN: Cable News Network

EXIM: Export-Import Bank of China

MDGs: Millennium Development Goals

MIT: Massachusetts Institute of Technology

N.A.T.O.: North Atlantic Treaty Organization

NBA: National Basketball Association

NCAA: National Collegiate Athletic Association

OBOR: One Belt One Road

TAZARA: Tanzania- Zambia Railway Authority

TTIP: Transatlantic Trade and Investment Partnership

Κεφάλαιο 1: Εισαγωγή, Δομή και Συνεισφορά της Εργασίας

1.1 Εισαγωγή

Μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και την πληθώρα των κοινωνικών και πολιτικών αλλαγών που επήλθαν, οι θεωρητικοί των οικονομικών ενσωμάτωσαν συχνά στις έρευνές τους και το σύνολο των υπόλοιπων κοινωνικών επιστημών και ιδιαιτέρως της πολιτικής επιστήμης για την ερμηνεία, κριτική, αποτίμηση και εφαρμοσμένη αντιμετώπιση οικονομικών γεγονότων και φαινομένων με διεθνή επιρροή. Μεταπολεμικά η διεθνής πολιτική οικονομία μεταβλήθηκε περισσότερο σε πεδίο της πολιτικής επιστήμης με έντονη επιρροή από το σύνολο των οικονομικών θεωριών. Σήμερα, αποτελεί ακόμη και ένα αυτοτελές επιστημονικό πεδίο, στο οποίο τεχνικές, εργαλεία, μέθοδοι και θεωρητικό υπόβαθρο χρησιμοποιούνται από κοινού, τόσο από την φαρέτρα της πολιτικής όσο και της οικονομικής επιστήμης. Κυριότεροι εκπρόσωποί της θεωρούνται οι: Susan Strange, Robert Keohane, Robert Cox και John Ruggie, ενώ οι κύριες θεωρητικές κατευθύνσεις εντάσσονται στα αντίστοιχα τέσσερα κυριότερα μεθοδολογικά ρεύματα της σύνολης επιστήμης των Διεθνών Σχέσεων: Ρεαλισμός, Φιλελευθερισμός, Ιστορικός Υλισμός και Κονστρουκτιβισμός. Ο όρος διεθνής προήλθε κυρίως μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και ακόμη πιο έντονα στις αρχές της δεκαετίας του 1990 μετά την πτώση της πρώην Ε.Σ.Σ.Δ., όπου το κυρίαρχο φιλελεύθερο πολιτικό και οικονομικό σύστημα κυριάρχησε στις διεθνείς διαπραγματευτικές, εμπορικές, νομισματικές και θεσμικές ζυμώσεις και ανακατατάξεις. Η διεθνής πολιτική οικονομία προσπαθεί να ερμηνεύσει και να απαντήσει στην σύντηξη πολιτικών και οικονομικών ζητημάτων που εμπλέκονται τέσσερις κυρίαρχοι παίκτες: τα κράτη (κυρίως οι υπερδυνάμεις), οι αγορές (το σύνολο των οικονομικών κανόνων και θεσμών, όπως και οι παραγωγικές και καταναλωτικές τάσεις), οι πολυεθνικές επιχειρήσεις (παγκόσμιοι χρηματοοικονομικοί και χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί ιδιωτικών συμφερόντων (κυρίως μετοχικό μοντέλο)) και οι διεθνείς και περιφερειακοί οργανισμοί (π.χ. ο Ο.Η.Ε, το ΝΑΤΟ, η Ε.Ε., ο ΠΟΕ, κ.ά.). Έχει δηλαδή τέσσερα κυρίαρχα πεδία έρευνας με έντονα δίπολα: ιδιωτικό-δημόσιο, εγχώριο-διεθνές και προσπαθεί να γεφυρώσει τους φαινομενικά αντίθετους αυτούς παράγοντες σε ένα κοινό επεξηγηματικό μοντέλο των διεθνών πολιτικών και οικονομικών διαδικασιών(Woods,2007).

Κατά τη διάρκεια του 21^{ου} αιώνα μεγάλη εμπλοκή στην επιρροή της πολιτικής οικονομίας φαίνεται να διαδραματίζει και η κοινωνία των πολιτών, με τη συμμετοχή πληθώρας μη κυβερνητικών οργανώσεων (Μ.Κ.Ο.) στην πολιτική και οικονομική διεθνή διακυβέρνηση. Τάσεις αποκρατικοποίησης, αλλά και έντονης κριτικής προς τα διεθνή επιχειρηματικά συμφέροντα, επέφεραν τη δημιουργία πολλών Μ.Κ.Ο. τις τελευταίες δύο δεκαετίες, με αποτέλεσμα την εμπλοκή όλο και περισσότερων Think Tanks στα διεθνή fora(Cohn,2009). Πέραν όμως των παραδοσιακών προσεγγίσεων της ΔΠΟ, έχουν εμφανιστεί και νέες προσεγγίσεις όπως αυτές της ορθολογικής επιλογής ή νεοωφελισμού, ο κοινωνικός κονστρουκτιβισμός και η Νέα Οικονομική Γεωγραφία. Αυτές οι νέες σχολές αντίληψης της ΔΠΟ εστιάζουν σε νέες μεθόδους για την επεξήγηση των προτιμήσεων και των συμπεριφορών των κρατών. Η ορθολογική επιλογή στα πλαίσια αναλυτικών εργαλείων όπως της θεωρίας παιγνίων(ίσως το γνωστότερο παίγνιο στη ΔΠΟ είναι το «δίλλημα του φυλακισμένου»), εξετάζει τη στρατηγική διάδραση δύο ή και περισσότερων ορθολογικών δρώντων στα πλαίσια του διεθνούς συστήματος, όπου η συμπεριφορά των παικτών μεταβάλλεται ανάλογα το κόστος της συνεργασίας και της μη συνεργασίας. Η θεωρία παιγνίων είναι χρήσιμη για τη δημιουργία νέων θεσμών και συστημάτων λήψης αποφάσεων, με κύριο στόχο την πρόβλεψη της συμπεριφοράς των άλλων δρώντων και κυρίως της αποφυγής της συμπεριφοράς του «λαθρεπιβάτη-free rider», που αποτελεί κεντρικό πρόβλημα στη συλλογική δράση. Η ορθολογική επιλογή επικεντρώνεται στη δομή των κινήτρων και εφαρμόζεται στις ομάδες συμφερόντων εντός μιας κρατικής οντότητας, η οποία ονομάζεται και προσέγγιση της πολιτικής οικονομίας και της θεσμικής θεωρίας η οποία ως κεντρική υπόθεση έχει την αλληλεπίδραση των κρατών μεταξύ τους, επεξηγώντας τον ρόλο των θεσμών στην ανακατανομή ισχύος στα πλαίσια του διεθνούς συστήματος. Ο κοινωνικός κονστρουκτιβισμός τονίζει τον ρόλο των ιδεών, της γνώσης, της κουλτούρας και προσεγγίζει το πεδίο της ΔΠΟ με κυρίαρχους τους ιστορικούς και κοινωνιολογικούς παράγοντες για την διαμόρφωση ταυτοτήτων και συμφερόντων στο διεθνές σύστημα. Μεθοδολογικά δίνεται προβάδισμα στην ανθρώπινη συμπεριφορά(παραδόσεις, πεποιθήσεις, ιδεολογίες, προτιμήσεις και κοινωνικοί ρόλοι) παρά στις ορθολογικές ερμηνείες. Κυριότερη παραλλαγή αυτής

της θεωρητικές προσέγγισης, θεωρείται η νεογκραμισιανή προσέγγιση, η οποία εστιάζει την προσοχή της όχι στα ανταγωνιζόμενα συμφέροντα, αλλά στις επικρατούσες πεποιθήσεις και αντιλήψεις που επικρατούν στην παγκόσμια οικονομία κυρίως μέσω των θεσμών και εκδηλώνονται εντός μιας ιδεολογικής(αξιακής), πολιτισμικής και γνωσιολογικής δομής(Μανώλη και Μάρης,2015).

Η Νέα Οικονομική Γεωγραφία εξετάζει σε ένα υπόδειγμα γενικής ισορροπίας τις χωρικές δυναμικές που αναπτύσσονται σε μια οικονομία, της οποίας οι αγορές λειτουργούν σε καθεστώς ατελούς ανταγωνισμού, τα προϊόντα είναι διαφοροποιημένα, η παραγωγή στο επίπεδο της επιχείρησης υπόκειται σε αύξουσες αποδόσεις κλίμακας, η κινητικότητα εργασίας και κεφαλαίου είναι έντονη και το κόστος μεταφοράς είναι μη μηδενικό. Το διεθνές εμπόριο ενεργοποιείται, στο πλαίσιο του ατελούς ανταγωνισμού, περισσότερο από τις εξωτερικές οικονομίες κλίμακας που αυξάνουν τα κέρδη, παρά από το συγκριτικό πλεονέκτημα. Τα υποδείγματα της νέας οικονομικής γεωγραφίας βασίζονται στην υπόθεση ότι η οικονομική δραστηριότητα τείνει να συγκεντρώνεται σε συγκεκριμένες περιοχές, ενώ παράλληλα άλλες περιοχές παρουσιάζουν χαμηλά επίπεδα συσσώρευσης οικονομικής δραστηριότητας. Υπό αυτή την έννοια, δημιουργείται ένα μοντέλο «πυρήνας- περιφέρεια» το οποίο παρατηρείται σε πολλές χώρες του κόσμου. Οι οικονομικοί γεωγράφοι εστιάζουν την προσοχή τους στο αν οι πλουσιότερες περιφέρειες συνεχίζουν να προσελκύουν νέες δραστηριότητες ή οι φτωχότερες περιφέρειες μειώνουν το χάσμα μεταξύ τους. Για την νέα οικονομική γεωγραφία, αυτές οι χωρικές συσσωματώσεις(clusters) τονίζουν τη σημασία του χώρου στην οικονομική ανάπτυξη με τις οικονομίες εντοπιότητας, όπου η εξειδίκευση μιας περιοχής μπορεί να μην σχετίζεται με τα συγκριτικά της πλεονεκτήματα, αλλά να μετατρέπονται σε ικανότητες τοπικού χαρακτήρα που είναι δύσκολο για άλλες περιοχές να τις προσφέρουν(Krugman,1991a και Krugman,1991b).

Η μεγάλη οικονομική και τεχνολογική ανάπτυξη της Κίνας, από τη δεκαετία του 1980 και η στρατηγική της προσπάθεια για εξοικονόμηση των ενεργειακών της αναγκών, μέσω επενδυτικών προγραμμάτων, κυρίως στην αφρικανική ήπειρο, έχουν προσελκύσει το ενδιαφέρον πληθώρας ερευνητών ποικίλων επιστημονικών

πεδίων. Η πιο ενεργοβόρα χώρα στον κόσμο και η δεύτερη πιο μεγάλη οικονομία, καλείται να καλύψει μία σειρά παραγωγικών διαδικασιών, όπου οι αναπτυξιακοί δείκτες των τελευταίων δεκαετιών, προσφέρουν σταθερή άνοδο του ΑΕΠ και κυρίως επιχειρηματική και βιομηχανική διεθνικότητα, σε μία χώρα με πανάρχαιο πολιτισμό, χωρίς όμως να φημίζεται για την ιδιαίτερη εξωστρέφειά της. Ο εμπορικός αντίκτυπος των κινεζικών προϊόντων κατακλύζει τις διεθνείς αγορές, καθιστώντας τη χώρα εξαγωγική υπερδύναμη. Αναπτύσσεται όμως και ως εισαγωγική τις τελευταίες δύο δεκαετίες, αφού τόσο ως προς την έκταση αποτελεί την τρίτη μεγαλύτερη χώρα του κόσμου, όσο και ως προς τον πληθυσμό κατέχει την πρώτη θέση παγκοσμίως και οι καταναλωτικές τάσεις φαίνεται να αυξάνουν συνεχώς σε προϊόντα παγκοσμίου φήμης(Πουρναράκης,2010).

Στην παρούσα εργασία θα προσπαθήσουμε να καταδείξουμε γιατί η Κίνα στράφηκε σε άλλες χώρες για την κάλυψη της ενεργειακής της ασφάλειας. Ποια είναι η υψηλή στρατηγική της για την εξασφάλιση ενεργειακών αποθεμάτων, που θα τις επιτρέψουν να πρωταγωνιστήσει στο διεθνές σύστημα και να μεταβληθεί από μια αναπτυσσόμενη και περιφερειακή δύναμη σε μια υπερδύναμη. Είναι η χώρα που στο εσωτερικό της συνυπάρχουν τέσσερα μοντέλα διακυβέρνησης με πολλά οξύμωρα χαρακτηριστικά μεταξύ τους: έναν ιδιότυπο κρατικό καπιταλισμό, έναν νεόκοπο εθνικισμό και δύο κοσμοαντιλήψεις όπως αυτές του μαοϊσμού και του κομφουκιανισμού, που ενώ μέχρι και πριν μερικά χρόνια αποτελούσαν αντίθετα κοσμοθεωρητικά “στρατόπεδα”, πλέον λογίζονται ως κυρίαρχα συστατικά της σύγχρονης κινεζικής ανάπτυξης.

Εκεί όμως που θα επιχειρήσουμε να εντρυφήσουμε περισσότερο, είναι στα δίκτυα υποδομών που αποτελούν το κυρίαρχο μέσο για αυτό τον επενδυτικό οργανισμό στην αφρικανική ήπειρο και κυρίως μία σειρά από υδροηλεκτρικά φράγματα, οδικές αρτηρίες, σιδηροδρομικές γραμμές, γραμμές των τραμ, λιμάνια, αεροδρόμια, εσχάτως και την δεύτερη στρατιωτική βάση (Αιθιοπία), με στρατηγικό στόχο πετρελαιοπαραγωγικές περιοχές και τοποθεσίες με πλούσια παραγωγή πρώτων υλών. Η Κίνα αναβαθμίζει το γεωπολιτικό, γεωστρατηγικό και γεωοικονομικό της ρόλο, σε μία ήπειρο που τα τελευταία έτη παρατηρείται μείωση του ενδιαφέροντος

από δυτικές αναπτυγμένες χώρες και σχηματισμούς, όπως οι Η.Π.Α και η Ε.Ε.. Παράλληλα, διαφαίνεται μία αναζωπύρωση του ενδιαφέροντος τόσο του φυσικού όσο και του ανθρωπογενούς αφρικανικού περιβάλλοντος από αναπτυσσόμενες οικονομίες με ανοδική αναπτυξιακή πορεία όπως η Ινδία, η Βραζιλία και κυρίως η Κίνα. Τα αίτια της μείωσης αυτής του δυτικού ενδιαφέροντος, μπορούν να εστιαστούν τόσο στη μη αποδοχή του δυτικού μοντέλου διακυβέρνησης από γηγενείς πληθυσμούς λόγω αποικιοκρατικού παρελθόντος, σε αντίθεση με το κινέζικο όπου επήλθε ως κάτι καινοφανές και συγχρόνως με προβολή ενός πανάρχαιου πολιτισμικού μοντέλου, όσο και της πολιτικής αστάθειας (απολυταρχικά καθεστώτα, ελλιπείς διοικητικές δομές, κ.ά.) και στρατιωτικών εχθροπραξιών (εμφύλιες διαμάχες, επιβολή στρατιωτικού νόμου, κ.ά.) που κυριαρχούν στα πλείστα αφρικανικά κράτη. Δημιουργούν μαύρες γεωπολιτικές τρύπες ως failed states για επενδυτικό σχεδιασμό από δυτικούς επιχειρηματίες και βιομηχανικούς παράγοντες, τόσο του ιδιωτικού όσο και του δημοσίου τομέα. Αυτό το κενό του “υψηλού ρίσκου” ήρθε να καλύψει το επενδυτικό “manifesto” της κινεζικής ενεργειακής επέκτασης, προβάλλοντας τους ιστορικούς δεσμούς των Σινο-Αφρικανικών σχέσεων και την αξιοποίηση των ανεκμετάλλευτων φυσικών πηγών στην αφρικανική ήπειρο, τόσο για την κάλυψη των δικών της ενεργειακών αναγκών, όσο και για την αποκατάσταση του εργατικού δυναμικού και τη μεγάλη δυνατότητα για κατασκευή υποδομών σε αφρικανικές χώρες με σημαντικές ελλείψεις τόσο δικτυακές (μεταφορές, τηλεπικοινωνίες, ενέργεια), όσο και στοιχειώδεις σε πολλές των περιπτώσεων αγροδιατροφικές.

Από την οπτική των αφρικανικών χωρών, το κινεζικό ενδιαφέρον κινείται σε δύο βασικές τροχιές. Η πρώτη επισημαίνει την επιτακτική ανάγκη για νέες επενδύσεις στην ήπειρο και κάλυψη διοικητικών και τεχνολογικών κενών που προκαλούν σωρεία ζητημάτων υπανάπτυξης. Από την άλλη μεριά, ο φόβος ενός νέο-αποικιακού μοντέλου, κινεζικής προέλευσης αυτή τη φορά, με όρους δυσβάσταχτους για τους τοπικούς πληθυσμούς. Το θεσμικό πλαίσιο δεν μπορεί τις περισσότερες φορές να ανταποκριθεί στις επιταγές των σύγχρονων επενδυτικών ροών, με αποτέλεσμα τη συμφωνία εμπορικών και εργολαβικών συναλλαγών με μηδενικό άθροισμα για τις τοπικές κοινωνίες, ενώ και τα έντονα φαινόμενα

ανεργίας με αντικατάσταση από κινεζικό εργατικό δυναμικό για καλύτερη αξιοποίηση των κινεζικών κεφαλαίων, σε συνδυασμό με περιβαλλοντικές καταστροφές στην ιδιαίτερη πανίδα και χλωρίδα της αφρικανικής γης, φαίνεται ότι κλονίζει τα θεμέλια των Σινο-Αφρικανικών σχέσεων.

Η ΔΠΟ της ενέργειας αποκτά βαρύνουσα σημασία με τις πετρελαϊκές κρίσεις της δεκαετίας του 1970 (73' και 79') και το τέλος του κανόνα του χρυσού, το τέλος των σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών (σύστημα Breton Woods). Εμπορικά θέματα όπως οι αγωγοί (αλλά και διπλωματικά, διπλωματία των αγωγών), φαινόμενα όπως η κατάρα των πόρων και η ολλανδική ασθένεια, ο ΟΠΕΚ και η διαδικασία λήψης αποφάσεων, οι σχέσεις μεταξύ κυβερνήσεων και ενεργειακών εταιριών, η κλιματική αλλαγή, η περιβαλλοντική διακυβέρνηση, κ.ά. αποτελούν σημαντικά πεδία διερεύνησης εκ μέρους των κοινωνικών επιστημόνων που σχετίζονται με την πολιτική οικονομία της ενέργειας. Στο επίκεντρο της ενεργειακής πολιτικής οικονομίας είναι η κατανομή των περιορισμένων πόρων και η ισχύς που καθορίζει τα διανεμητικά αποτελέσματα. Στην παρούσα εργασία θα προσπαθήσουμε να εξειδικεύσουμε τους πολιτικούς και οικονομικούς παράγοντες που διέπουν τις Σινο-Αφρικανικές ενεργειακές και εμπορικές σχέσεις και τι αντίκτυπο αυτές δημιουργούν στα πλαίσια ισορροπίας του διεθνούς συστήματος. Θα παρουσιαστούν η γεωοικονομική στρατηγική της Κίνας τον 21^ο αιώνα, με την ανάλυση των εσωτερικών και εξωτερικών παραγόντων που την καθορίζουν στα πλαίσια του διεθνούς συστήματος. Στη συνέχεια θα αναλυθεί η διαδικασία μεταβολής της από περιφερειακή σε παγκόσμια δύναμη και ο έντονος προσανατολισμός της σε αναπτυξιακά πρότυπα αφρικανικού τύπου για την επενδυτική της στρατηγική. Στη συνέχεια, παρουσιάζεται η εφαρμογή του στρατηγικού μοντέλου του Σουν Τσου στην κινεζική παρουσία στην Αφρική και την ήπια ισχύ που ασκεί χωρίς την στρατιωτική και εξαναγκαστική επιβολή στις αφρικανικές χώρες. Θα παρουσιαστούν οι αναπτυξιακές και επενδυτικές σχέσεις που έχουν αναπτυχθεί μεταξύ Κίνας και Αφρικής ιδιαίτερα στον 21^ο αιώνα και θα δοθεί έμφαση στη γεωγραφική και τομεακή κατανομή των άμεσων ξένων επενδύσεων της Κίνας κυρίως σε δίκτυα και υποδομές στην Αφρικανική Ήπειρο. Θα παρουσιαστεί το στρατηγικό πρόγραμμα του «Νέου Δρόμου του Μεταξιού»(One Belt-One Road

OBOR) με στόχο την εξωστρέφεια της οικονομικής και εξωτερικής πολιτικής της Κίνας τον 21^ο αιώνα για την εξασφάλιση της ενεργειακής της ασφάλειας. Στα ίδια πλαίσια, θα γίνει λόγος για το «περιδέραιο μαργαριταριών» και την εξάπλωση χερσαίων και θαλασσιών εμπορικών, διπλωματικών και στρατιωτικών κινεζικών πόλων στον Ινδικό Ωκεανό και στη νότια κινεζική θάλασσα, καθώς και για την στρατηγική σημασία των στενών της Μάλακα. Τέλος, θα παρουσιαστούν τα φαινόμενα της κατάρας των πόρων και της ολλανδικής ασθένειας και πως αυτά αναδύονται στα μακροοικονομικά μεγέθη αφρικανικών χωρών.

1.2 Δομή

Η διάρθρωση της εργασίας είναι δομημένη σε εννέα(9) κεφάλαια. Θα γίνει εκτενής αναφορά στη γεωοικονομική στρατηγική της Κίνας του 21^{ου} αιώνα και πως η στρατηγική σκέψη του Shu Zi προσαρμόζεται στα σύγχρονα ενεργειακά παίγνια. Θα μελετηθούν οι κυριότεροι στόχοι και η μέθοδος επίτευξής τους που αποσκοπούν στην ενεργειακή ασφάλεια της κινεζικής βιομηχανίας. Αναλύονται τα επενδυτικά προγράμματα κινεζικών επιχειρήσεων στην αφρικανική ήπειρο και η αλλαγή προσανατολισμού της εξωτερικής πολιτικής της Κίνας ως προς τον αναπτυσσόμενο κόσμο. Στα συγκεκριμένα παραδείγματα αναφέρεται το μείζων ζήτημα της προσπάθειας της Κίνας από αναπτυσσόμενη οικονομία να εξελιχθεί σε υπερδύναμη στα πλαίσια του διεθνούς συστήματος, με τη στόχευση να επηρεάζει τις τιμές πρώτων υλών για τη βιομηχανία και τη σύγχρονη υψηλή τεχνολογία. Θα εξεταστούν τα έργα υποδομών και δικτύων που κατασκεύασε η Κίνα σε συγκεκριμένες αφρικανικές χώρες, ενώ θα αναλυθεί αν όντως τα φαινόμενα της ολλανδικής ασθένειας και της κατάρας των πόρων είναι διάχυτα στα μακροοικονομικά μεγέθη των αφρικανικών χωρών. Επιγραμματικά σε κάθε κεφάλαιο εντάσσονται:

Κεφάλαιο 1: Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται εισαγωγική αναφορά στον ρόλο και στη θέση της Κίνας στο διεθνές σύστημα και γιατί επιλέχθηκε η Κίνα για την συγκεκριμένη εργασία. Στη συνέχεια αναλύεται η αξία και η θέση των υποδομών και των δικτύων για την διασφάλιση της ενεργειακής ασφάλειας της Κίνας μέσα από το επενδυτικό της πρόγραμμα στην Αφρικανική Ήπειρο. Αναλύεται η οπτική που

βλέπουν οι αφρικανικές χώρες την κινεζική οικονομική, πολιτική και στρατιωτική παρουσία στην ήπειρο τους, ενώ εξηγείται η επιστημολογική και μεθοδολογική προσέγγιση της Διεθνούς Πολιτικής Οικονομίας με έμφαση στην ενέργεια. Επισημαίνεται η μεθοδολογία της εργασίας, η δομή της με τα περιεχόμενα κάθε κεφαλαίου και η αναμενόμενη συνεισφορά της σε θέματα που δεν έχουν αναλυθεί επισταμένα από την επιστημονική και ερευνητική κοινότητα.

Κεφάλαιο 2: Στο δεύτερο κεφάλαιο αναλύεται η γεωοικονομική στρατηγική της Κίνας στον 21^ο αιώνα, καθώς και οι εσωτερικές και εξωτερικές δυνάμεις, αδυναμίες, ευκαιρίες και απειλές της Κίνας(Swat Analysis) στο εγχώριο και διεθνές στρατηγικό της περιβάλλον.

Κεφάλαιο 3: Στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η νέα κινεζική εξωστρέφεια του 21^{ου} αιώνα και οι προσπάθειες της Κίνας να μεταβληθεί από μια περιφερειακή δύναμη στο υποσύστημα της νοτιοανατολικής Ασίας σε μια υπερδύναμη του διεθνούς συστήματος. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην αλλαγή προτίμησης της εξωτερικής της πολιτικής και της οικονομικής της διπλωματίας, σε χώρες του αναπτυσσόμενου κόσμου με χαμηλές αναπτυξιακές επιδόσεις.

Κεφάλαιο 4: Στο τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η θεωρία της «ήπιας ισχύος» στο επιστημονικό πεδίο των Διεθνών Σχέσεων, καθώς και η εφαρμογή του στρατηγικού μοντέλου του Σουν Τσου για την διασφάλιση της ενεργειακής ασφάλειας της Κίνας στην αφρικανική ήπειρο. Γίνεται λόγος για την στρατηγική σχολή της ήπιας ισχύος και πως η Κίνα κατορθώνει να εισδύσει σε χώρες της Αφρικής χωρίς στρατιωτική επέμβαση.

Κεφάλαιο 5: Στο πέμπτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στις αναπτυξιακές και επενδυτικές σχέσεις που έχουν αναπτυχθεί μεταξύ της Κίνας και της Αφρικής διαχρονικά και κυρίως τον 21^ο αιώνα. Αναλύονται οι πολιτικές, στρατιωτικές και πολιτιστικές σχέσεις μεταξύ της Κίνας και της Αφρικής και μελετάται η αύξηση των άμεσων ξένων επενδύσεων εκ μέρους της Κίνας σε αφρικανικές χώρες και οι πληθώρα των επενδυτικών προγραμμάτων που έχουν εκπονηθεί προκαλώντας αλλαγές στα μακροοικονομικά μεγέθη της αφρικανικής ηπείρου.

Κεφάλαιο 6: Στο έκτο κεφάλαιο θα παρουσιαστεί η παγκοσμίου εμβέλειας επενδυτική στρατηγική της Κίνας One Belt-One Road ή «ο Νέος Δρόμος του Μεταξιού» και πως η Κίνα θα επιδιώξει μέσω επενδύσεων μεγάλης κλίμακας την ανακατανομή ισχύος στο διεθνές σύστημα και την εξασφάλιση της ενεργειακής της ασφάλειας. Θα γίνει αναφορά στο σύστημα χερσαίων και θαλασσίων κινεζικών υποδομών στον Ινδικό Ωκεανό και την νότια κινεζική θάλασσα με την ονομασία «Περιδέραιο Μαργαριταριών», καθώς και στη στρατηγική σημασία του στενού της Μάλακα.

Κεφάλαιο 7: Στο έβδομο κεφάλαιο, πραγματοποιείται μια γεωγραφική και τομεακή κατανομή των μεγάλων δικτύων υποδομής, στα πλαίσια επενδυτικών προγραμμάτων από κινεζικές επιχειρήσεις. Είναι η στρατηγική επιλογή της Κίνας, για επενδύσεις υψηλού πολιτικού και οικονομικού ρίσκου στο εξωτερικό, για την πρόσβαση της σε πλουτοπαραγωγικές πηγές και την κάλυψη των ενεργειακών της αναγκών στα πλαίσια του win-win μοντέλου.

Κεφάλαιο 8: Αναλύονται τα κυριότερα χαρακτηριστικά και οι επιπτώσεις των φαινομένων της Κατάρας των Πόρων και της Ολλανδικής Ασθένειας σε κράτη που διαθέτουν πλούσια κοιτάσματα φυσικών πόρων, αλλά δεν παρουσιάζουν υψηλούς δείκτες οικονομικής ανάπτυξης. Γίνεται ιδιαίτερη μνεία στην Αφρικανική Ήπειρο και κυρίως σε χώρες της Υποσαχάριας Αφρικής που παρατηρείται έντονα το φαινόμενο.

Κεφάλαιο 9: Θα γίνει αναφορά στα κυριότερα συμπεράσματα της εργασίας, σχετικά με την ήπια ισχύς, την υψηλή στρατηγική, την γεωπολιτική των δικτύων και υποδομών και των φαινομένων της κατάρας των πόρων και της ολλανδικής ασθένειας στο πλαίσιο των Σινο-Αφρικανικών αναπτυξιακών και ενεργειακών σχέσεων.

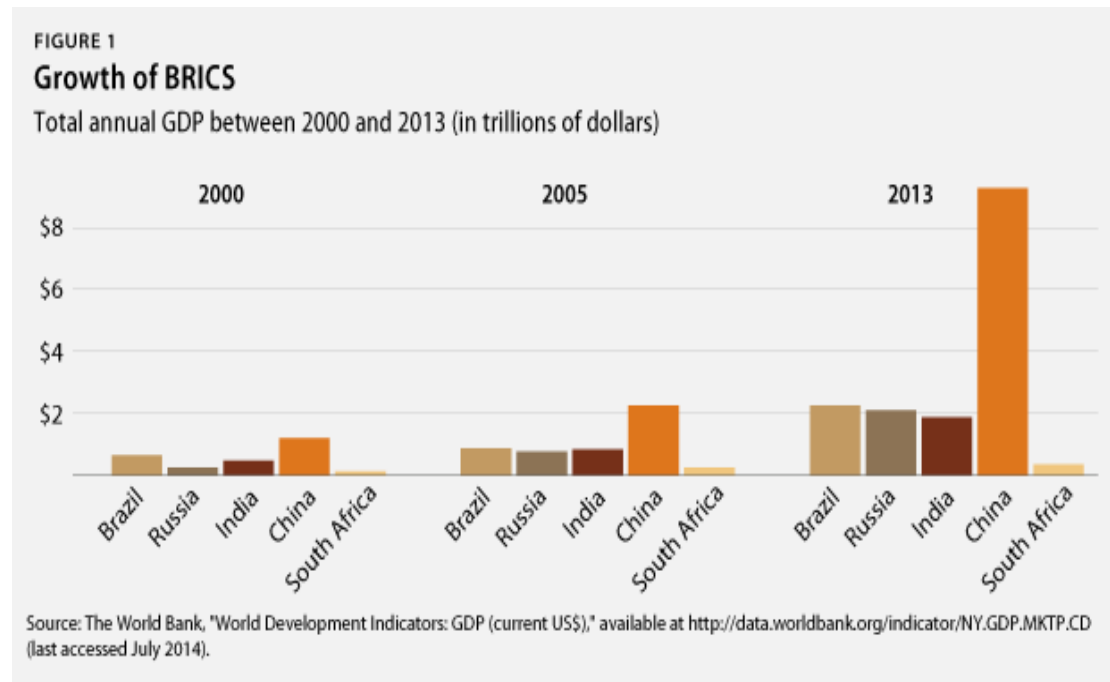
1.3 Συνεισφορά της Εργασίας

Μελετάτε η διεθνής πολιτική οικονομία της ενέργειας και οι αναπτυξιακές σχέσεις μεταξύ της Κίνας και της Αφρικής, οι οποίες έχουν προκαλέσει παγκόσμιο ερευνητικό και διακυβερνητικό ενδιαφέρον. Από την πλευρά της Κίνας γίνεται μια επισταμένη ανάλυση τόσο των εσωτερικών όσο και των εξωτερικών παραγόντων που ώθησαν την δεύτερη μεγαλύτερη και την πρώτη πιο ενεργοβόρο οικονομία του κόσμου να αναπτύξει τις επενδυτικές της δραστηριότητες στον αναπτυσσόμενο κόσμο και κυρίως στην αφρικανική ήπειρο. Η εργασία θέλει να καταδείξει, το ενδιαφέρον και την μέριμνα της συγκεκριμένης επιστημονικής κοινότητας για περιοχές που αποφεύγεται να γίνει εκτεταμένος λόγος, είτε λόγω ανεπαρκών στοιχείων, είτε λόγω του χαρακτηρισμού τους ως «εξωτικές». Ιδιαίτερα περιοχές όπως της Αφρικής θεωρούνται απόμακρες και δεν προσελκύουν κοινωνικό και ερευνητικό ενδιαφέρον, ενώ και η ελληνική βιβλιογραφία και η διεθνολογική κοινότητα μέχρι πρότινος, αντιμετώπιζαν τα αφρικανικά θέματα μέσα από μια ιστορική και κοινωνιολογική διάσταση, χωρίς καμία επιρροή στην ισορροπία ισχύος του διεθνούς συστήματος. Με την παρούσα εργασία, αναλύονται δύο φαινόμενα όπως αυτό της κατάρας των πόρων και της ολλανδικής ασθένειας στις αφρικανικές οικονομίες, ενώ προσπαθεί να απαντήσει και στο μείζων ερώτημα που απασχολεί πολλά ερευνητικά πεδία στις κοινωνικές επιστήμες για τον συσχετισμό φυσικού πλούτου και οικονομικής ανάπτυξης στα πλαίσια της διεθνούς πολιτικής οικονομίας. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην ενεργειακή ασφάλεια μιας υπερδύναμης όπως της Κίνας και πως αυτή επενδύει σε φυσικούς πόρους σε μια άλλη απομακρυσμένη περιοχή του πλανήτη και τι αντίκτυπο αυτό παρουσιάζει στην αλλαγή συσχετισμών στην παγκόσμια οικονομία και βιομηχανία. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον, προκύπτει από την εξαγωγή συμπερασμάτων μέσω της μελέτης των υποδομών και των δικτύων σε συγκεκριμένες χώρες, γεγονός που τουλάχιστον για την ελληνική βιβλιογραφία παρατηρείται πρώτη φορά. Παρουσιάζεται στα πλαίσια της μακροοικονομικής ανάλυσης και της υψηλής στρατηγικής της Κίνας στον 21^ο αιώνα η σημασία των διεθνών τεχνολογικών και κατασκευαστικών δικτύων και υποδομών, καθώς και τι αντίκτυπο αυτά παρουσιάζουν στην αλλαγή συσχετισμών στα πλαίσια του διεθνούς συστήματος.

Κεφάλαιο 2: Η Γεωοικονομική Στρατηγική της Κίνας (Swat Analysis)

2.1 Οι Αναδυόμενες δυνάμεις(BRICS) στο Διεθνές Σύστημα και ο ρόλος της Κίνας

Την πρώτη δεκαετία του 21^{ου} αιώνα και ιδιαιτέρως μετά την διεθνή χρηματοπιστωτική κρίση του 2007-2008, που κλόνισε τόσο την οικονομία της παγκόσμιας υπερδύναμης των Η.Π.Α όσο και της Ευρωζώνης, αναδύθηκε το διεθνές δίλλημα για ανεύρεση διαφορετικού παγκόσμιου οικονομικού μοντέλου διακυβέρνησης. Επιτακτική ανάληψη πρωτοβουλιών για την έξοδο από την κρίση με πληθώρα κοινωνικών, πολιτικών, θεσμικών, ακόμη και πολιτιστικών επιπτώσεων, στα περισσότερα κράτη του δυτικού φιλελεύθερου οικονομικού και πολιτικού μοντέλου διακυβέρνησης. Την περίοδο αυτή παράλληλα, άρχισε να αναπτύσσεται ένα διαφορετικό μοντέλο οικονομικής διακυβέρνησης με διαφορετικές μεθόδους και κυρίως με αναπτυσσόμενα μακροοικονομικά μεγέθη. Τέτοια, που να εισαχθεί και ένας παγκόσμιος ορισμός στα διεθνή fora και think tanks για την προβολή τους, που είναι τα αρχικά των χωρών που αποτελούν τις πιο αναπτυσσόμενες οικονομίες παγκοσμίως και ονομάζονται BRICS (Ρουκανάς και Διαμαντής,2012). Όπως είναι κατανοητό στα πλαίσια του διεθνούς συστήματος, άρχισαν να διαμορφώνονται ανησυχίες για το αν ο άτυπος ή τυπικός σχηματισμός αυτών των κρατών και κυρίως της Κίνας ως ο κατεξοχήν πιο επιτυχημένος εκπρόσωπός τους, αποτελεί ευκαιρία ή απειλή; Απειλή τόσο για τις υπόλοιπες υπερδυνάμεις και κυρίως τις Η.Π.Α, όσο και για την ανισορροπία που η οικονομική και όχι μόνο άνοδος της Κίνας θα επιφέρει, που όπως ισχυρίζονται πολλοί μελετητές θεωρείται ο εκπρόσωπος των αναπτυσσόμενων και αδύναμων κρατών της περιφέρειας. Δηλαδή, η κεντρική δύναμη που θα προσεταιρίζεται ως δορυφόρο τις ως τώρα ναι μεν ικανές και πλούσιες χώρες της περιφέρειας του διεθνούς συστήματος, που όμως αδικούνται ή παραμελούνται από τα εθνικά ή ιδιωτικά συμφέροντα των κεντρικών υπερδυνάμεων και των πολυεθνικών εταιριών(Kitchen,2012). Όπως θα δούμε στη συνέχεια βέβαια, κάτι τέτοιο δεν ισχύει. Η Κίνα προτείνει ένα πολυπολικό διεθνές σύστημα και δεν συμφωνεί με την παλαιά διπολική τάξη. Προτάσσει τον όρο “ισομερή ανάπτυξη” δίνοντας έμφαση στο “πνεύμα διαπραγμάτευσης” και όχι στην “νοοτροπία συστήματος” (Leonard,2008 και Bulard,2008).

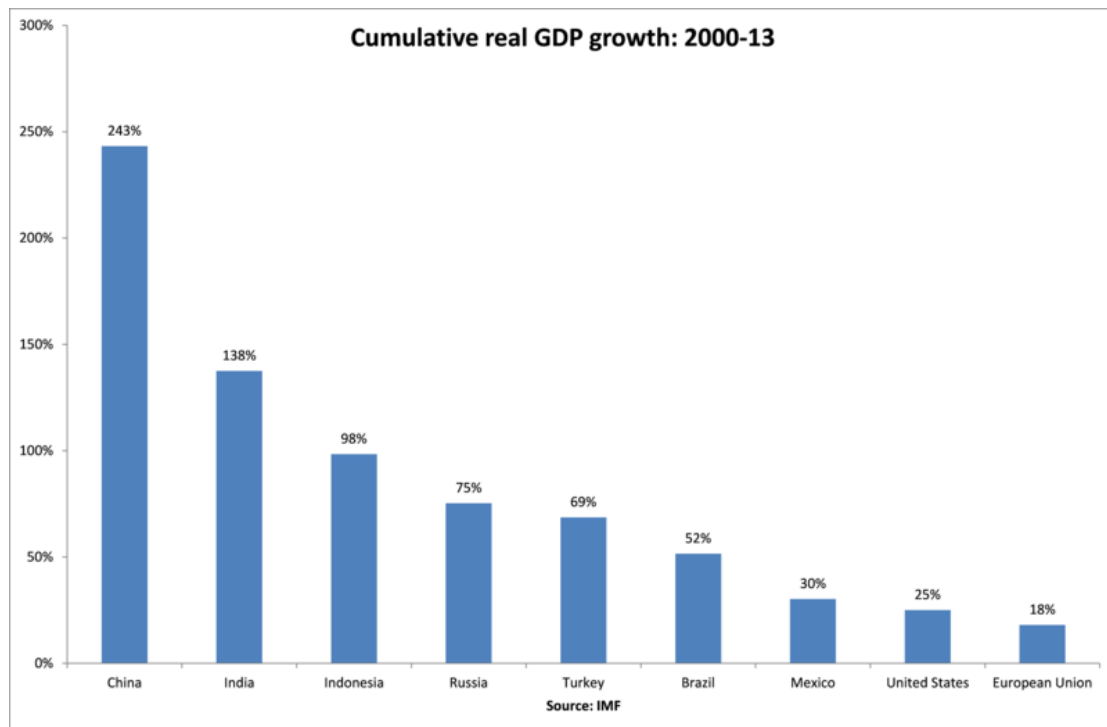

Σχήμα 1. Η ανάπτυξη των BRICS στις αρχές του 21^{ου} αιώνα,

Πηγή: <https://www.americanprogress.org/issues/security/news/2014/07/14/93801/what-to-watch-at-the-brics-summit-in-brazil/>

2.2 Το Εσωτερικό Στρατηγικό Περιβάλλον της Κίνας

Μέσα σε αυτά τα διεθνή πλαίσια, κατά τις δύο τελευταίες δεκαετίες το δημόσιο χρέος της Κίνας παρουσιάζεται χαμηλό, οι ΑΞΕ έχουν αυξητικές τάσεις, οι καταναλωτικές απαιτήσεις αυξάνονται με αλματώδεις ρυθμούς, ενώ το ΑΕΠ είναι το δεύτερο μεγαλύτερο με ετήσια ανάπτυξη μόνιμα σε διψήφιους αριθμούς και την οικονομία της να καλπάζει με τους ταχύτερους ρυθμούς παγκοσμίως (Παπασωτηρίου,2013). Παρ' όλα αυτά, το κατά κεφαλήν εισόδημα είναι πολύ χαμηλό και η αυταρχικότητα κυριαρχεί σε μια σειρά ζητημάτων όπως ατομικά δικαιώματα, θρησκευτικές ελευθερίες, εθνικές μειονότητες, ελευθερία του τύπου, διαδίκτυο, κ.ά.. Μία πληθώρα προβολής και συμμετοχής της Κίνας σε διεθνείς οργανισμούς όπως ο ΠΟΕ, η Παγκόσμια Τράπεζα και το Δ.Ν.Τ καταδεικνύουν την θέση της Κίνας στο διεθνές εμπορικό και νομισματικό σύστημα. Το κινεζικό εμπόριο κατατάσσεται δεύτερο παγκοσμίως και ο κρατικός παρεμβατισμός κυριαρχεί στις στρατηγικές βιομηχανίες (ενέργεια, βιομηχανία πρώτων υλών, κ.ά.), κατατάσσοντας το χρηματιστήριο της Σαγκάης πέμπτο παγκοσμίως σε σχέση με τον όγκο συναλλαγών του (Μαρτζούκος,2011 και Ρουκανάς και Διαμαντής,2012).

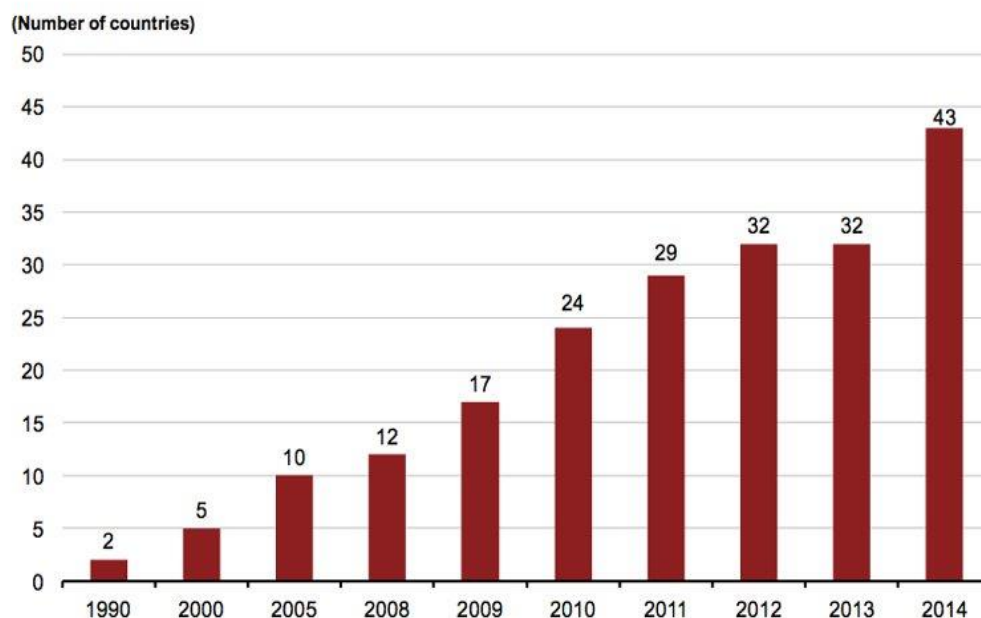

Σχήμα 2. Η ανάπτυξη του ΑΕΠ της Κίνας συγκρινόμενο με άλλων χωρών την περίοδο 2000-2013, Πηγή:http://pwc.blogs.com/economics_in_business/2014/01/escaping-the-middle-income-trap-the-challenge-for-emerging-markets.html

Από την δεκαετία του 1980 αρχίζει αυτή η “σιωπηλή αλλαγή” της Κίνας, όπου παρά την επικράτηση ενός κρατικοκεντρικού επιχειρηματικού και επενδυτικού μοντέλου και στα πλαίσια της φιλελεύθερης παγκοσμιοποίησης, η Κίνα θεωρήθηκε από εκατοντάδες δυτικές εταιρίες μία ανέλπιστη προοπτική για να μεταφέρουν εκεί την παραγωγική τους δραστηριότητα. Μέσω των “ειδικών οικονομικών ζωνών”, η εξαγωγική δύναμη της Κίνας κατέλαβε την πρώτη θέση σε πολλούς κλάδους, όπως της υφαντουργίας, των ηλεκτρονικών προϊόντων, της ένδυσης, της υπόδησης, κ.ά.. Οι εξαγωγικές δυνατότητες της χώρας είναι ενδεικτικές και φανερώνουν τους ετήσιους ρυθμούς ανάπτυξης που εδώ και δύο δεκαετίες υπερβαίνουν το 9% κάθε χρόνο. Αποτέλεσμα υπήρξε η αύξηση της αγοραστικής δύναμης και η άνοδος του βιοτικού επιπέδου, με τη δημιουργία μίας καταναλωτικής τάξης “νεόπλουτων”, προωθώντας τον εκσυγχρονισμό της χώρας με μία σωρεία έργων υποδομής: οδικό άξονες, υδροηλεκτρικά φράγματα, λιμάνια (π.χ. Ζανγκζιαγκάνγκ κοντά στη Σαγκάη), αεροδρόμια και ιδιαίτερα τα έργα αθλητικής, τουριστικής και πολιτιστικής υποδομής για την διεξαγωγή των ολυμπιακών αγώνων του 2008 στο Πεκίνο,

εκτόξευσαν την ανάπτυξη του κατασκευαστικού τομέα στη χώρα (Ramonet,2008 και Li,2012).

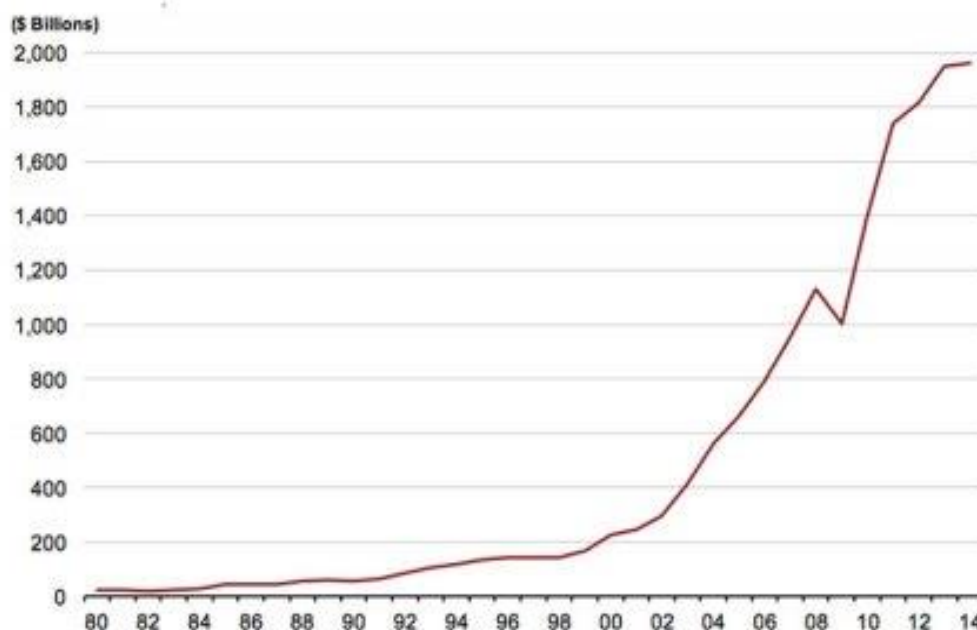
Countries with China as Top Export Partner

Σχήμα 3. Οι εξαγωγικές δυνατότητες της Κίνας επεκτείνονται σε όλο και περισσότερες χώρες την περίοδο 1990-2014, Πηγή: <http://www.businessinsider.com/chinas-slowng-economy-is-a-big-problem-2015-6>

Συγχρόνως όμως, η χώρα αποτελεί και τον μεγαλύτερο εισαγωγέα στον κόσμο. Ενδεικτικά αναφέρουμε το 55% της παγκόσμιας παραγωγής τσιμέντου, το 40% άνθρακα, το 25% χάλυβα, το 25% νικελίου, το 14% αλουμινίου, ενώ αποτελεί και τον δεύτερο μεγαλύτερο εισαγωγέα πετρελαίου παγκοσμίως μετά τις Η.Π.Α.. Εάν η Κίνα συνεχίσει να αναπτύσσεται με αυτούς τους ρυθμούς, οι προβλέψεις αναφέρουν ότι μέχρι το 2041 θα είναι η πρώτη οικονομική δύναμη παγκοσμίως, ενώ ως το 2030 η ενεργειακή της κατανάλωση θα αντιστοιχεί στο άθροισμα της κατανάλωσης των Η.Π.Α. και της Ιαπωνίας. Κάτι τέτοιο βέβαια, και δεδομένου ότι η Κίνα δεν διαθέτει στο εσωτερικό της αυτά τα ενεργειακά κοιτάσματα, θα επιδιώξει να τα βρει από περιφέρειες με ανεκμετάλλευτους φυσικούς πόρους όπως η Αφρική. Μιλάμε για την πιο ενεργοβόρο χώρα του κόσμου, που οι ρυθμοί ανάπτυξής της απαιτούν όλο και μεγαλύτερα αποθέματα ορυκτών υλών κα μετάλλων για την ικανοποίηση των καταναλωτικών και εμπορικών της αναγκών, αλλά και τη διασφάλιση της ενεργειακής της ασφάλειας (Ramonet,2008 και Westad,2012).

Value of Chinese Imports in USD

Σχήμα 4. Οι εισαγωγές της Κίνας παρουσιάζουν συνεχόμενη αύξηση την περίοδο 1980-2014 κοστολογημένες σε αμερικανικά δολάρια, Πηγή: <http://www.businessinsider.com/chinas-slowing-economy-is-a-big-problem-2015-6>

Κυριότερα εσωτερικά ελλείμματα φαίνεται να είναι οι εργασιακές σχέσεις, η μόλυνση του περιβάλλοντος, καθώς και κάποιες τάσεις κυβερνητικού αυταρχισμού. Στην Κίνα η θεσμοθέτηση εργατικού δικαίου που θα επιφέρει εκσυγχρονισμό στην κοινωνική δομή της, αλλά και προσέλκυση ξένου εργατικού δυναμικού με διαφορετική εργασιακή κουλτούρα και θα προσκομίσει νέα τεχνογνωσία, φαίνεται να είναι μακριά. Τα εργατικά ατυχήματα στην Κίνα είναι αρκετά συχνά, αφού δεν λαμβάνονται συνήθως τα κατάλληλα μέτρα ασφαλείας, ενώ και η διάχυτη διαφθορά σε σχέση με τα εργασιακά δικαιώματα υποδαυλίζουν κάθε έννοια σύγχρονων ατομικών δικαιωμάτων (ενδεικτικά αναφέρονται μόνο για το 2004 120.000 εργατικά ατυχήματα). Σε συνδυασμό με την έντονη ρύπανση δασικών, υδρολογικών, αλλά και αέριων δικτύων, όπως και την καταστολή εκπροσώπων κοινωνικών κινημάτων και της οργανωμένης κοινωνίας πολιτών (είναι ενδεικτική η τόσο αυστηρή και με πολλές προϋποθέσεις νομοθεσία για τη σύσταση Μ.Κ.Ο στην Κίνα, γεγονός που σαμποτάρει την ανάπτυξη εθελοντικών και κοινωνικών πρωτοβουλιών), φαίνεται να απομακρύνουν την Κίνα από τον νεωτερισμό του 21^{ου}

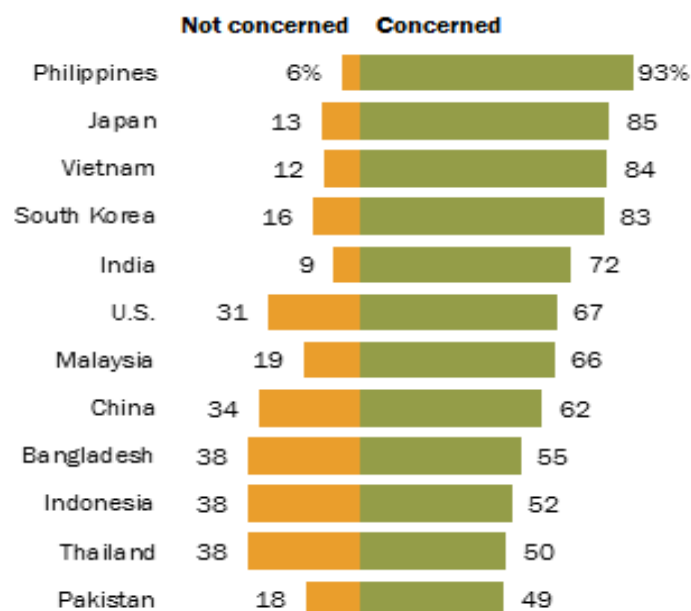
αιώνα. Παράλληλα, η άνιση ανάπτυξη μεταξύ υπηρεσιών: ο μεταποιητικός τομέας υπερισχύει του γεωργικού, ο δημόσιος τομέας του ιδιωτικού, παρά την εγκατάσταση ξένων επιχειρήσεων η απασχόληση διασφαλίζεται σε μεγάλο βαθμό από τις δημόσιες επιχειρήσεις. Επίσης, υπάρχει γεωγραφική ανισότητα, όπως οι επαρχίες της πρώην Μαντζουρίας στην ενδοχώρα με τον παλιό βιομηχανικό προσανατολισμό είναι πολύ λιγότερο ανεπτυγμένες από τις παράκτιες περιοχές της υψηλής τεχνολογίας και των μεγάλων αστικών κέντρων με τις απαιτητικές καταναλωτικές τάσεις. Δυστυχώς, αυτό το μοντέλο εργασιακών ανελευθεριών, περιβαλλοντικών καταστροφών και άνισης ανάπτυξης κατά κάποιους μελετητές φαίνεται να το μεταφέρει και στην Αφρική (Lew,2008).

2.3 Το Εξωτερικό Στρατηγικό Περιβάλλον της Κίνας

Μείζων ρόλο για τη διασφάλιση της ενεργειακής ασφάλειας της Κίνας, διαδραματίζει η πολιτική και διπλωματική εξωστρέφεια με χώρες στις οποίες μέχρι πρότινος ήταν εχθρικές κατά τη Σινική οπτική. Είναι χώρες με τις οποίες η Κίνα πρέπει να συνεργαστεί και να έρθει σε συμφωνίες, αφού μέσω αυτών το κινέζικο εμπόριο και οι βιομηχανικές απαιτήσεις της Κίνας θα αναπτυχθούν και θα επιτευχθούν οι στρατηγικοί στόχοι αύξησής τους. Η εξωτερική πολιτική της Κίνας βασίζεται στις πέντε αρχές του Τσου Ενλάϊ: περί μη ανάμιξης στις εσωτερικές υποθέσεις άλλων κρατών, στη μη επιθετικότητα, στην ειρηνική συνύπαρξη, στην ισότητα και στα αμοιβαία οφέλη. Πρόκειται, για μία “επιχειρηματική” νοοτροπία win-win, που θα επιτρέψει στην Κίνα τη σύναψη οικονομικών και ενεργειακών σχέσεων, ακόμη και με χώρες που θεωρούνται επικίνδυνες για διπλωματικές και επιχειρηματικές πρωτοβουλίες από τις δυτικές χώρες. Από την δεκαετία του 1990 είναι ξεκάθαρη η πολιτική της ήπιας ισχύος, προκειμένου να αυξήσει την οικονομική της ανάπτυξη, προσπαθώντας να επιτύχει τη διπλωματία των “μηδενικών προβλημάτων” με τους γείτονές της, να συμμετέχει σε όλο και περισσότερους διεθνείς και περιφερειακούς οργανισμούς και παράλληλα να επενδύει κυρίως μέσω έργων υποδομών σε αναπτυσσόμενες χώρες με ενεργειακούς πόρους (Μαρτζούκος,2011 και Brautigam,1983).

Strong Concerns about Territorial Disputes with China

Concern that territorial disputes between China and neighboring countries could lead to a military conflict

Source: Spring 2014 Global Attitudes survey. Q110.

PEW RESEARCH CENTER

Σχήμα 5. Η Κίνα σε γειτονικές χώρες και υπερδυνάμεις αποτελεί μεγάλη απειλή για εδαφικές διεκδικήσεις, με έντονο τον κίνδυνο στρατιωτικών συγκρούσεων,

Πηγή: <http://www.pewglobal.org/2014/07/14/chapter-4-how-asians-view-each-other/>

Η Κίνα αναπτύσσει την “Νέα Έννοια Ασφάλειας”, ξεφεύγοντας από τις παραδοχές της “παραδοσιακής απειλής” και στρέφεται προς τους δυτικούς γείτονές της για την ανοικοδόμηση συνεργασίας εναντίον νεοπαγών κινδύνων μη κρατικών δρώντων-τρομοκρατίας, περιβαλλοντικών καταστροφών, πανδημιών, κ.ά.. Συνυπογράφει τον “συνεργατικό διακανονισμό ασφάλειας”, προωθώντας τη δημιουργία του Οργανισμού της Σαγκάης μαζί με τη Ρωσία, το Καζακστάν, το Κιργιστάν και το Τατζικιστάν. Δια αυτού του τρόπου η Κίνα αντιμετωπίζει τη στρατιωτική και διπλωματική ισχύ των Η.Π.Α. με την έντονη παρουσία τους στο Αφγανιστάν και στο Κιργιστάν, ενώ επιλύει τις συνοριακές της διαφορές με τη Ρωσία προχωρώντας στην έναρξη διαλόγου με τη Ινδία με την οποία υπήρχαν έντονες εχθροπραξίες στο παρελθόν (1979-1980), αλλά και κοινά συμφέροντα εμπορικού και ενεργειακού

τύπου από την ανατολική Αφρική μέχρι τον έλεγχο του Ινδικού Ωκεανού (Leonard,2008 και Bulard,2008).

Η Κίνα υπέγραψε μία σειρά από συμφωνίες ελεύθερης συναλλαγής με την Ταϊλάνδη, τη Μαλαισία και το Μπρουνέϊ, προσφέροντας τα προϊόντα της και εγκαθιστώντας τις επιχειρήσεις της στις αγορές αυτών των χωρών. Παράλληλα, με την ανάπτυξη της οικονομικής της διπλωματίας και της χρηματοοικονομικής της επιρροής, μία σειρά από έργα υποδομών και στρατιωτικής συνεργασίας όπως με τη Καμπότζη και τη Βιρμανία έρχεται να συμπληρώσει τη στρατηγική της απήχηση στην περιφέρεια της νοτιοανατολικής Ασίας. Παρ' όλα αυτά, ανάμεσα στην Κίνα και τις χώρες της Ιαπωνίας, Ινδονησίας, Φιλιππίνες και Βιετνάμ υπάρχει πλήθος εντάσεων, που οφείλονται σε εδαφικές διεκδικήσεις και στην χάραξη των θαλάσσιων συνόρων τους (Bessiere,2007 και Παπασωτηρίου,2013).

Which Country Is Greatest Ally/Threat?

Top choice (%)

<u>Views in:</u>	Ally	Threat
Bangladesh	U.S. (43%)	India (27%)
China	Russia (25)	U.S. (36)
India	U.S. (33)	Pakistan (45)
Indonesia	U.S. (28)	U.S. (25)
Japan	U.S. (62)	China (68)
Malaysia	China (27)	U.S. (26)
Pakistan	China (57)	U.S. (38)
Philippines	U.S. (83)	China (58)
South Korea	U.S. (68)	North Korea (36)
Thailand	U.S. (29)	Cambodia (11)
Vietnam	U.S. (30)	China (74)
U.S.	Britain (31)	Russia (23)

Source: Spring 2014 Global Attitudes survey. Q96a_1 & Q96b_1.

PEW RESEARCH CENTER

Πίνακας 2. Η Κίνα αποτελεί τουλάχιστον για τρεις γειτονικές της χώρες την κυριότερη απειλή, Πηγή: <http://www.pewglobal.org/2014/07/14/chapter-4-how-asians-view-each-other/>

Η επιρροή της Κίνας είναι εμφανής και στις σχέσεις μεταξύ Βορείου Κορέας και Η.Π.Α., όπου διαδραματίζει ρόλο διαμεσολαβητή με επιτυχή έκβαση μέχρι τώρα. Ο στόχος είναι η ειρήνη και η σταθερότητα στην κορεατική χερσόνησο, εξοβελίζοντας έναν πυρηνικό όλεθρο από εσφαλμένους πολιτικούς χειρισμούς εκατέρωθεν του καθεστώτος της Πιόν Γιάνγκ και της Δύσης (Bessiere,2007). Επίσης, οι λεγόμενες “κινεζικές υποθέσεις” παραμένουν μείζονος σημασίας για το Πεκίνο, όπως τα θέματα της Ταϊβάν, του Θιβέτ και του Σιντσιάνγκ. Μείζων στρατηγικό διακύβευμα για την Κίνα η Ταϊβάν, από όπου περνάει το 70% του πετρελαίου της Μέσης ανατολής με προορισμό την Ιαπωνία και την Νότιο Κορέα, όπως και απειλή για την εσωτερική της σταθερότητα με την έντονη στρατιωτική παρουσία των Η.Π.Α. στο στρατηγικό της υπογάστριο. Ένας γεωγραφικός νάνος σε σχέση με την Κίνα, που προκαλεί γιγάντια προβλήματα στην Κίνα αναχαιτίζοντας την περιφερειακή της ηγεμονία και θέτοντας εν αμφίβολο τα αποθέματα πετρελαίου και φυσικού αερίου της περιοχής. Στο Θιβέτ από το 1949 που επήλθε η εισχώρηση του Λαϊκού Απελευθερωτικού Στρατού της Κίνας, υπάρχει μόνιμη διεθνή κατακραυγή εις βάρος των πολιτικών χειρισμών του Πεκίνου και του ανελεύθερου καθεστώτος που δημιουργεί στο θιβετιανό λαό και την ηγεσία του (η επίσημη θιβετιανή ηγεσία είναι εξορισμένη μόνιμα στην Ινδία).Στοιχεία πολιτισμικού ιμπεριαλισμού και έντονης милитарιστικής προβολής ισχύος εκ μέρους της Κίνας, φαντάζουν υπερβολικά για μία μικρή επικράτεια όπως το Θιβέτ. Οι αυτονομιστές Ουϊγούροι στην περιοχή του Σιντσιάνγκ αποτελούν μόνιμο πρόβλημα ασφάλειας για την Κίνα. Πέραν των μόνιμων αποσχιστικών τους τάσεων, η σχέση τους με τους ομόδοξους μουσουλμάνους Ταλιμπάν σε στρατόπεδα εκπαίδευσης στο Αφγανιστάν, προκαλεί τάσεις αντιτρομοκρατικών μέτρων από την πλευρά της Κίνας. Η Κίνα σχεδιάζει την κατασκευή ενός γιγάντιου δικτύου αγωγών φυσικού αερίου 4.000 χιλιομέτρων με στόχο τη σταθεροποίηση και την ανάπτυξη της κεντρικής Ασίας. Ο μουσουλμανικός εξτρεμισμός λόγω έντονων κοινωνικών, πολιτικών και δημογραφικών διακρίσεων στη συγκεκριμένη επαρχία, έχει ως αποτέλεσμα την ανησυχία της Κίνας για την μη οικονομική ανάπτυξη της περιοχής που είναι πλούσια σε ενεργειακά και μεταλλευτικά κοιτάσματα (Bessiere,2007 και Leonard,2008).

Κεφάλαιο 3: Η μετάβαση της Κίνας από αναπτυσσόμενη και περιφερειακή δύναμη σε υπερδύναμη στον 21^ο αιώνα

3.1 Η Εξωτερική Πολιτική της Κίνας και ο προσανατολισμός της σε ασταθείς περιφέρειες του Διεθνούς Συστήματος

Κατά την εισήγηση του σε διεθνές συνέδριο στρατηγικής στην Αθήνα το 2009, ο κινέζος πρέσβης στην Ελλάδα ανέλυσε τις κυριότερες κατευθύνσεις της εξωτερικής πολιτικής της Κίνας τον 21^ο αιώνα. Επεσήμανε τους προσανατολισμούς του κυριότερου οράματος της κινεζικής διπλωματίας και στρατηγικής, που είναι η επίτευξη του αρμονικού κόσμου. Τέσσερις είναι οι βασικές αρχές και επιδιώξεις της κινεζικής εξωστρέφειας στον 21^ο αιώνα. Το μοντέλο έχει τέσσερα ακρογράμματα DEWN. Το καθένα αντιπροσωπεύει και μια στόχευση D:Diversity=Διαφορετικότητα, E:Equality=Ισότητα, W:Win-Win=Αμοιβαίο Κέρδος ή Νίκη, N:New Security=Νέα Ασφάλεια. Πιο αναλυτικά, ο πρέσβης Luo Linquan εμμέσως τόνισε τη διαφορετική προσέγγιση της κινεζικής οπτικής για το πεδίο των διεθνών σχέσεων, σε σχέση με άλλες υπερδυνάμεις. Υπογράμμισε ότι η Κίνα βλέπει τον εαυτό της ως αναπτυσσόμενη ακόμη χώρα, με σκοπό βέβαια μέσα από αυτό το στρατηγικό όραμα να εξελιχθεί σε ανεπτυγμένη (το στάδιο μετάβασης από αναπτυσσόμενη δύναμη σε υπερδύναμη). Αυτό βέβαια δεν θα επιτευχθεί με έναν ιμπεριαλιστικό και μιλιταριστικό τρόπο όπως έχουμε συνηθίσει ως τώρα στην ιστορία των διεθνών σχέσεων. Αλλά, με άρμα την ειρήνη και την κοινή ευημερία, υπηρετώντας τη διεθνή νομιμότητα και τη συνεργασία μεταξύ των κρατών για επίλυση των κοινών παγκόσμιων προβλημάτων (Linquan,2009).

Ο σεβασμός στη διαφορετικότητα του κόσμου γενικά και κάθε κράτους χωριστά, περισσότερο μοχλό ανάπτυξης αποτελεί παρά παράγοντας διαμάχης και αντιπαραθέσεων. Το κάθε πολιτισμικό μόρφωμα διαμορφώνει διαφορετικές ιδέες ανάπτυξης και διακυβέρνησης. Η ισότητα πρέπει να είναι η προμετωπίδα κάθε διεθνούς συμφωνίας και συνεργασίας, ανεξάρτητα πλούτου ή μεγέθους όλες οι χώρες έχουν δικαίωμα στο δημοκρατικό διάλογο και στην ανάπτυξή τους. Στα πλαίσια της παγκοσμιοποιημένης οικονομίας τα μοντέλα win-lose, αλλά και lose-lose που είδαμε και τις δύο εκδοχές τους στο παρελθόν, δεν ανταποκρίνονται στις

σύγχρονες συνθήκες. Η επιχειρηματική προσομοίωση στις διακρατικές και διαπεριφερειακές σχέσεις του μοντέλου win-win πρέπει να είναι ο γνώμονας για αμοιβαίο κέρδος από όλους τους εμπλεκόμενους παράγοντες. Μετά τον Ψυχρό Πόλεμο, οι χώρες δεν πρέπει να επιλύουν τις διαφορές τους με εκφοβισμούς ή απειλή πολέμου, ιδιαίτερα εις βάρος του ασθενέστερου, αλλά με βάση τη συνεργασία, την αμοιβαία εμπιστοσύνη και μία νέα κοσμοθεώρηση με στόχο την κοινή ασφάλεια. Μέσα στα πλαίσια του στρατηγικού οράματος για τον αρμονικό κόσμο, η Κίνα επιδιώκει την άμβλυνση των διαφορών της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης, την εσωτερική ανάπτυξη αναπτυσσόμενων χωρών και τη δημιουργία πιο αλληλέγγυων διεθνών οικονομικών οργανισμών. Για αυτούς τους λόγους προσανατολίζεται σε τέσσερις κυρίαρχες κατευθύνσεις: α. στη σταθερότητα των σχέσεων της με τις υπερδυνάμεις του διεθνούς συστήματος (Η.Π.Α., Ρωσία, Ε.Ε., Ιαπωνία), όπως και με τις υπόλοιπες πιο μεγάλες αναδυόμενες οικονομίες (στα πλαίσια των BRICS) β. έντονος προσανατολισμός στη σύσφιξη των σχέσεων και του κλίματος καλής γειτονίας με ολόκληρη την περιφέρεια της νοτιοανατολικής Ασίας και τους περιφερειακούς οργανισμούς APEC, ASEAN-Κίνας, Κίνας-Ιαπωνίας, κ.ά. γ. ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην ιδεολογική αλληλεγγύη (εδώ επανέρχονται οι στρατηγικές θέσεις περί εκπροσώπου των αδυνάτων) με άλλες αναπτυσσόμενες χώρες, ειδικά στα πλαίσια του FORUM Κίνας-Αφρικής (το μοντέλο συνεργασίας Νότου-Νότου για την άμβλυνση των διαφορών με το Βορρά)δ. μεγαλύτερη προσοχή στην επίλυση παγκόσμιων προβλημάτων και περιφερειακών διαφορών (π.χ. κλιματική αλλαγή, τρομοκρατία, ενεργειακή ασφάλεια, πυρηνικός κίνδυνος στην κορεατική χερσόνησο, κ.ά.) με στόχο το αμοιβαίο όφελος και το συνεργατικό κλίμα σε παγκόσμιο επίπεδο (Linquan,2011).

3.2 Η Πολυπολικότητα του Διεθνούς Συστήματος και η Εξωστρεφής Υψηλή Στρατηγική της Κίνας τον 21^ο Αιώνα

Οι απόψεις του Κινέζου πρέσβη, ο οποίος παραθέτει τα κυριότερα στρατηγικά προτάγματα της Κίνας στον 21^ο αιώνα, πηγάζουν από εγχώριες, διεθνείς και παραδοσιακές θέσεις, βλέποντας το διεθνές σύστημα να κινείται σε ένα πολυπολικό μοντέλο, παγκοσμιοποιημένο και στενά ανεξάρτητο. Είναι βαθειά

επηρεασμένος και αποδίδουν με τον καλύτερο τρόπο τις τοποθετήσεις και την οπτική δύο βασικών διακηρύξεων της Κίνας για το στρατηγικό της όραμα τον 21^ο αιώνα. Η πρώτη είναι το “China’s Position Paper on the Development Agenda beyond 2015 ” που δημοσιεύτηκε στα πλαίσια του Millenium Declaration του Ο.Η.Ε. το 2000. Αναλύονται διεξοδικά οι αναπτυξιακοί στόχοι για την περίοδο 2000-2015 για τις αναπτυσσόμενες χώρες και εκτίθενται τα προβλήματα που παρουσιάζουν όπως η διατροφική και ενεργειακή ασφάλεια, οι φυσικές καταστροφές, η παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση, κ.ά.. Η αναπτυξιακή ατζέντα τονίζει ιδιαίτερα την προτεραιότητα που οφείλει να δώσει η διεθνής κοινότητα στις αφρικανικές χώρες, ενώ διακηρύσσει τη συνεργασία του μοντέλου win-win, της ισότητας, της αμοιβαίας εμπιστοσύνης και της αμοιβαίας εκμάθησης των προβλημάτων, αλλά και των ιδιαιτεροτήτων των άλλων κρατών. Κάνει λόγο για την αύξηση της διαφοράς οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης μεταξύ Βορρά και Νότου και προκρίνει τη διεθνή συνεργασία για την αντιμετώπιση του προβλήματος της υπανάπτυξης. Οι θεμελιώδεις αρχές της διακήρυξης είναι η μείωση της φτώχειας και η βελτίωση των συνθηκών ανάπτυξης, ο σεβασμός στη διαφορετικότητα κάθε αναπτυσσόμενης χώρας με βάση εθνικά-πολιτισμικά και άλλα χαρακτηριστικά, οπότε και η ελεύθερη επιλογή ενός αναπτυξιακού μοντέλου προσομοιωμένο στις ανάγκες κάθε χώρας. Το χρονοδιάγραμμα επίτευξης των αναπτυξιακών στόχων πρέπει να είναι αυστηρά ως το 2015, κυριαρχεί η αρχή “κοινές αλλά διαφορετικές ευθύνες”, όλες οι διαδικασίες είναι υπό την “επιτήρηση” του Ο.Η.Ε.. Οι στόχοι πρέπει να είναι απλοί και πρακτικοί για όλους, ευέλικτοι ανάλογα τις εθνικές συνθήκες και τις προτεραιότητες τους, η προαγωγή εξίσου οικονομικής, κοινωνικής και περιβαλλοντικής ανάπτυξης. Κύριες προτεραιότητες της διακήρυξης η μείωση της φτώχειας και του επισιτιστικού προβλήματος, η κοινωνική πρόοδος και η βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης, η οικονομική ανάπτυξη, η οικολογική προστασία και η βιώσιμη και αειφόρος ανάπτυξη, η αλλαγή μοντέλου της διεθνούς αναπτυξιακής συνεργασίας, όχι μόνο Νότου-Νότου, αλλά πιο έμπρακτα πλέον όχι ως ανθρωπιστική αποστολή αλλά ως αναπτυξιακός παράγοντας μεταξύ Βορά-Νότου. Δίνεται ιδιαίτερος ρόλος στον Ο.Η.Ε. για την επίτευξη αυτών των αναπτυξιακών στόχων, υπάρχει περιφερειακή και κρατική οικονομική υποστήριξη, αναπτύσσονται μηχανισμοί για μεταφορά

τεχνογνωσίας, αξιοποιούνται ανθρώπινοι και άλλοι υλικοί πόροι και ενισχύεται η συνεργασία Νότου-Νότου επηρεάζοντας προς αυτή την κατεύθυνση και την Βορρά-Νότου(The State Council, 2015b: [http:// english.gov.cn/archive/2015/04/03/content_281475082343636.htm](http://english.gov.cn/archive/2015/04/03/content_281475082343636.htm)).

Η στρατηγική της Κίνας στα πλαίσια της διακήρυξης και οι στόχοι που έδειξε μεγάλη πρόοδο, είναι η ανάπτυξη των τομέων της εκπαίδευσης, της καταπολέμησης του αναλφαριθμητισμού και της φτώχειας, στα περισσότερα δικαιώματα των παιδιών και των γυναικών, τον περιορισμό επιδημιών, την οικολογική και περιβαλλοντική προστασία, την οικονομική ανάπτυξη και τη μείωση των ανισοτήτων αστικών και αγροτικών περιοχών, την όσο μεγαλύτερη πρόσβαση από όλους τους πολίτες σε δημόσια αγαθά, στην ελεγχόμενη εκμετάλλευση των φυσικών πόρων και στην από κοινού επίλυση της κλιματικής αλλαγής, καθώς και της επίτευξης αναπτυξιακών συνεργασιών με αναπτυσσόμενες χώρες στα πλαίσια του μοντέλου win-win και Νότου-Νότου (The State Council, 2015b: [http:// english.gov.cn/archive/2015/04/03/content_281475082343636.htm](http://english.gov.cn/archive/2015/04/03/content_281475082343636.htm)).

Η δεύτερη διακήρυξη απηχεί τις θέσεις του “Joint Communique of the Third Round of Political Consultations between Chinese and African Foreign Ministers”. Ο πολιτικός διάλογος μεταξύ του υπουργού εξωτερικών της Κίνας και των υπουργών εξωτερικών κρατών της Αφρικής , στα πλαίσια του Beijing Summit of the Forum on China-African Countries που ιδρύθηκε το 2006 και του τρίτου γύρου συνδιασκέψεων το Σεπτέμβριο του 2013. Επισημάνθηκαν 21 σημεία των Σινο-Αφρικανικών σχέσεων που απεικονίζουν το στρατηγικό όραμα της Κίνας για έναν αρμονικό κόσμο. Τονίστηκαν οι βαθιές σχέσεις της Κίνας και της Αφρικής και η ανάπτυξη περαιτέρω αναπτυξιακής συνεργασίας μεταξύ τους με γνώμονα έναν νέο τύπο στρατηγικής αλληλεγγύης μεταξύ Αφρικής και Κίνας. Εκατέρωθεν υπήρχαν πολιτικές φιλοφρονήσεις για τους πολιτικούς ηγέτες και τις συνεργατικές αντιλήψεις που προωθεί η εκάστοτε Σινο-Αφρικανική ηγεσία, ενώ η αφρικανική πλευρά επεσήμανε την μεγάλη συνεισφορά στην οικονομική ανάπτυξη και πολιτική σταθερότητα εκ μέρους της Κίνας στην αφρικανική ήπειρο, αναμένοντας ακόμα πιο βαθιά σύσφιξη των σχέσεων τους. Προγραμματίστηκαν κοινά πλαίσια δράσης και

από τους δύο, ενώ η κινεζική πλευρά τόνισε τον ρόλο του Ο.Η.Ε. για την επίλυση προβλημάτων στην αφρικανική ήπειρο. Συμφώνησαν και οι δύο για την από κοινού προσπάθεια του Millennium Development Goals (MDGs) του Ο.Η.Ε., ενώ επισημάνθηκε η ανάγκη για ειρήνη, ασφάλεια και σταθερότητα στις αφρικανικές χώρες. Ο κοινός σεβασμός των δύο πλευρών εξυμνήθηκε, ενώ και επιχειρηματικές συνεργασίες της τάξεως των 20 δισεκατομμυρίων δολαρίων σε αγροδιατροφικούς και κατασκευαστικούς τομείς προαναγγέλθηκαν. Το κοινό ανακοινωθέν τελειώνει με το μοντέλο win-win να κυριαρχεί στις μεταξύ τους σχέσεις, την ανταλλαγή τεχνογνωσίας από την Κίνα στην Αφρική, όπως και εκατέρωθεν μεταφορά ανθρώπινου δυναμικού είτε κινέζων εμπειρογνομώνων, είτε αφρικανών με υποτροφίες για εκπαίδευση σε ένα ευρύ φάσμα τεχνικών πεδίων. Η Κίνα θα συνεχίσει να ενισχύει πολιτικά και διπλωματικά τις χώρες της Αφρικής στους διεθνείς οργανισμούς και την χρηματοδότηση σε πολλούς επενδυτικούς τομείς(The State Council, 2015c: [http:// english.gov.cn/archive/2015/04/03/content_281475082346985.htm](http://english.gov.cn/archive/2015/04/03/content_281475082346985.htm)).

Η Κίνα στην εξωτερική οικονομική της πολιτική προωθεί πέντε κυρίαρχους στόχους. Πρώτον, το άνοιγμα των διεθνών αγορών για τις εξαγωγές της, όπου πάνω από τις μισές θα κατασκευάζονται σε βιομηχανίες του εξωτερικού. Το μεταφορντικό εργοστασιακό μοντέλο που επικρατεί στο διεθνές εμπόριο, βοηθάει προς αυτή την κατεύθυνση. Δεύτερον, ασφαλή πρόσβαση σε διεθνείς ενεργειακές και ορυκτές πηγές για την αναζωογόνηση της βιομηχανικής ανάπτυξης. Τρίτον, την προστασία και περιτείχιση της οικονομίας της και του εθνικού της πλούτου από δυνητικούς αποσταθεροποιητικούς εξωτερικούς κραδασμούς. Τέταρτον, απόκτηση νέας τεχνολογίας, τεχνογνωσίας, καινοτομιών και δυνατοτήτων. Πέμπτον, την προώθηση της παγκόσμιας επέκτασης των εθνικών της βιομηχανιών μέσω άμεσων ξένων επενδύσεων(jonquieres,2012).

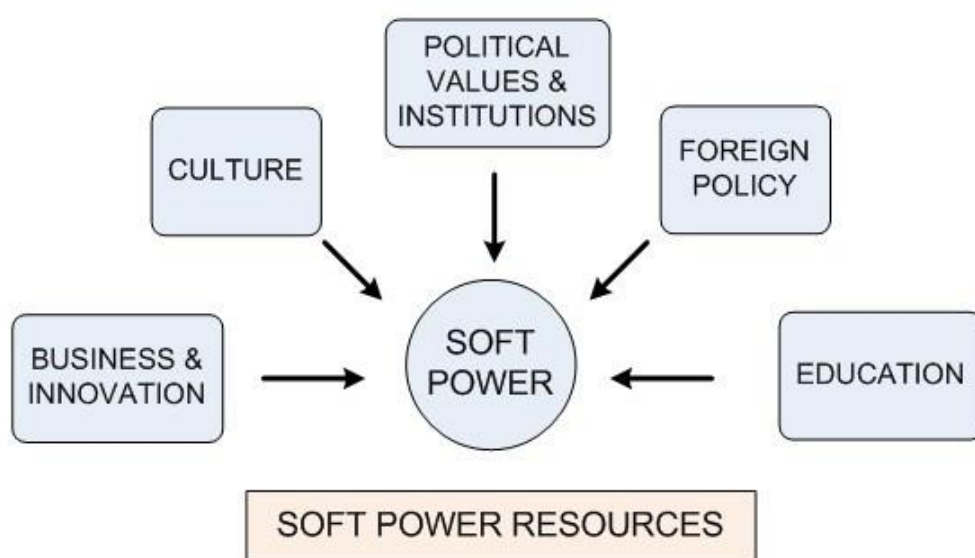
Κεφάλαιο 4: Η Στρατηγική Σκέψη του Sun Zi (Σούν Τσού) και το μοντέλο της Ήπιας

Ισχύος

4.1 Η Ήπια Ισχύς (Soft Power) στις Διεθνείς Σχέσεις

Στα πλαίσια της δυτικής στρατηγικής σκέψης, αναπτύχθηκε η έννοια της “ήπιας ισχύος” από τον Joseph Nye τη δεκαετία του 1990 στο Πανεπιστήμιο του Harvard. Κέντρο αναφοράς της, αποτελεί η ικανότητα να διαμορφώνει το εκάστοτε κράτος τις προτιμήσεις των άλλων κρατών, χωρίς τη διαμεσολάβηση μέσω “σκληρής ισχύος”. Τα κυριότερα από αυτά τα μέσα είναι τα στρατιωτικά (απειλή πολέμου, στρατιωτική υπεροπλία έναντι του αντιπάλου, κ.ά.) και τα οικονομικά (εμπάργκο, εμπορικός ανταγωνισμός, κ.ά.). Οι πηγές της “ήπιας ισχύος” είναι κυρίως η κουλτούρα ενός κράτους (πολιτιστικό πρότυπο, ιδιαιτερότητες στις ταυτότητες και ιδιοπροσωπίες), οι πολιτικές αξίες (δημοκρατία, ατομικά και ανθρώπινα δικαιώματα, ελευθερίες, κ.ά.) και η εξωτερική του πολιτική (επιρροή στις αποφάσεις άλλων κρατών λόγω καλών ιστορικών πρακτικών, νομικό και ηθικό κύρος για το “δίκαιο” του σκοπού μιας επέμβασης, κ.ά.). Αυτή η ικανότητα να επηρεάζει κάποιο κράτος τη συμπεριφορά άλλων κρατών, έγκειται κυρίως στην παρακίνηση παρά τον εξαναγκασμό. Είναι κυρίως πρότυπα ειρήνης και ευημερίας που προσελκύουν ως μαγνήτες άλλα κρατικά μορφώματα σε πεδία όπως η τέχνη, η μόδα, η διατροφή, η γλώσσα, το περιβάλλον, τα ανθρώπινα δικαιώματα, κ.ά.. Χορηγεί πολλά κονδύλια στο εσωτερικό της ή εξωτερικό της στρατηγικό περιβάλλον για την ανάπτυξη ανθρωπίνων πόρων, μέσα από την κοινωνία της πληροφορίας και την οικονομία της γνώσης. Πρωτοστατεί στην επιστήμη, στη χρήση του διαδικτύου, στην προσέλκυση τουριστών, στις αιτήσεις για πολιτικό άσυλο, στην αναπτυξιακή βοήθεια, στον αθλητισμό, στις πολυεθνικές επιχειρήσεις, κ.ά.. Χαρακτηριστικό παράδειγμα συνδυασμού “σκληρής και ήπιας ισχύος” αποτελούν οι Η.Π.Α.. Η μέθοδος του καρότου (ήπια ισχύς) και του μαστιγίου (σκληρή ισχύς) είναι εμφανής. Η αμερικανική στρατηγική σκέψη ασκεί έντονη στρατιωτική και οικονομική ισχύ στα πλαίσια του διεθνούς συστήματος, παράλληλα όμως μία πλειάδα θεσμών και

φορέων έχει επιφέρει το λεγόμενο φαινόμενο μακτοναλοποίησης (Macdonalization). Ο δυτικός τρόπος ζωής κυριαρχεί σε όλα τα μήκη και πλάτη της γης, σε πολιτιστικά πλαίσια όπως τα πανεπιστήμια (π.χ. Harvard, MIT), ο κινηματογράφος (Hollywood), ο αθλητισμός (NBA, NCAA), τα μέσα μαζικής ενημέρωσης (CNN), καταναλωτικά πρότυπα (NIKE, Chrysler), τεχνολογικά προϊόντα (Apple, Google), κ.ά., έχουν συνειδησιακή και θεσμική επιρροή σε πολλές χώρες του κόσμου (Nye,2005).

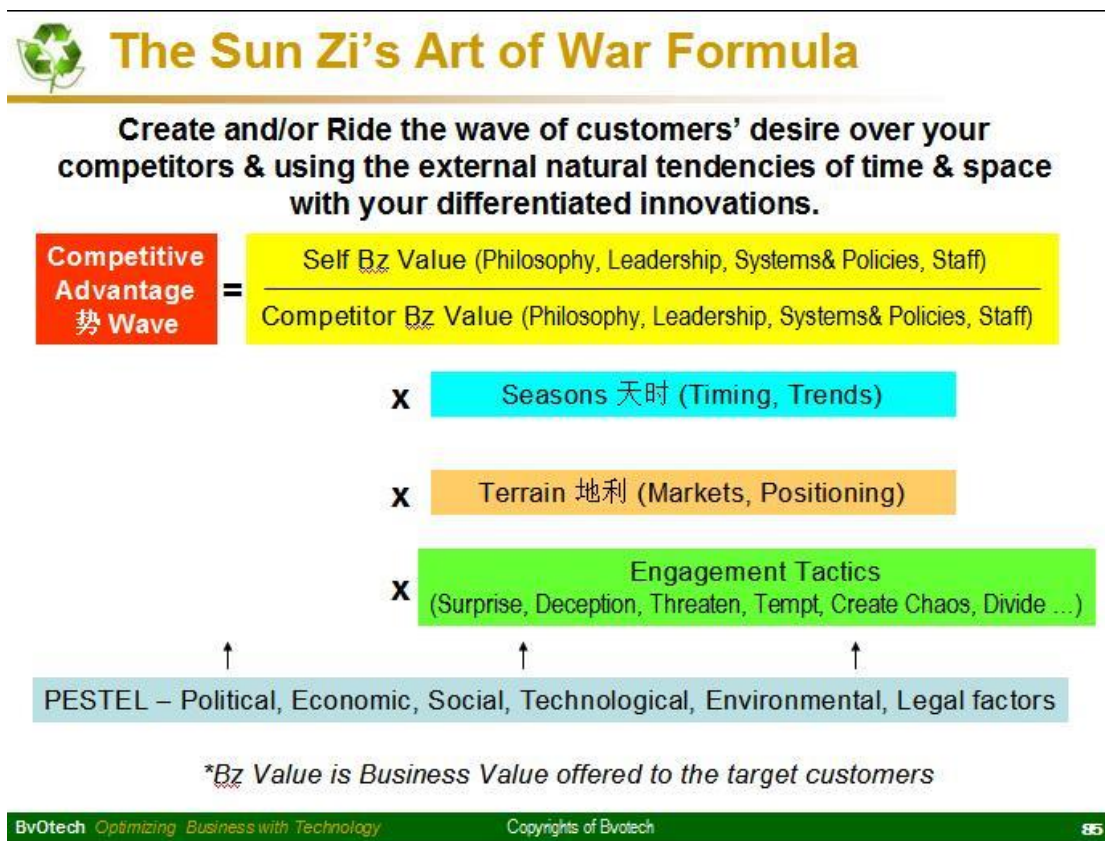

Σχήμα 6. Οι κυριότεροι παράγοντες που διαμορφώνουν τους συντελεστές ήπιας ισχύος μιας κρατικής οντότητας, Πηγή: <http://ricsize.com/notes-on-soft-power/>

4.2 Η στρατηγική του Sun Zi στην οικονομική και εξωτερική πολιτική της Κίνας τον 21^ο αιώνα

Η νέα θεωρία “ήπιας ισχύος” που κομίζει το στρατηγικό όραμα της Κίνας τον 21^ο αιώνα για τον αρμονικό κόσμο, έχει ως στρατηγικό προσανατολισμό το έργο του Κινέζου στρατηγιστή Sun Zi (Σουν Τσου αναφέρεται στην ελληνική βιβλιογραφία) με την επωνυμία “η τέχνη του πολέμου”. Επίκεντρο του συγκεκριμένου έργου του 4^{ου} αιώνα μ.Χ. είναι πως “ο καλύτερος πόλεμος είναι εκείνος που δεν χρειάζεται να γίνει” (Cooper,2005). Στόχος του εκάστοτε διεθνή δρώντα πρέπει να είναι η πρόκληση σύγχυσης για την επίτευξη των σκοπών του στο διεθνές σύστημα

(μέθοδος ευεργετική απόκρυψης), να προκαλέσει ανισορροπία και να επικρατήσει με την υποστήριξη του εσωτερικού περιβάλλοντος της περιφέρειας ή του κράτους που απευθύνεται. Ο στρατιωτικός παράγοντας είναι μόνο μία πτυχή του όλου στρατηγικού σχεδιασμού μίας χώρας και σίγουρα δεν επιφέρει την απόλυτη ασφάλειά της. Το κομφουκιανικό πρότυπο της ηθικής ηγεσίας (απαλλαγμένης από αποικιακό παρελθόν), η προώθηση των αρίστων ως προς την αρετή (ισχυρό εσωτερικό ηγετικό πρότυπο), η ευγένεια και η ισότητα όλων των μελών και η δίκαιη κατανομή αρμοδιοτήτων (πέντε βασικές αρχές του Τσου Ενλάϊ), δημιουργούν το καταλληλότερο μέσο για ισονομία και ισοπολιτεία στα πλαίσια του διεθνούς συστήματος (Hunter,2008).

Σχήμα 7. Το μοντέλο ήπιας ισχύος του Σουν Τσου, εφαρμόζεται τόσο στον ανταγωνισμό των κρατών όσο και στον ανταγωνισμό των επιχειρήσεων,

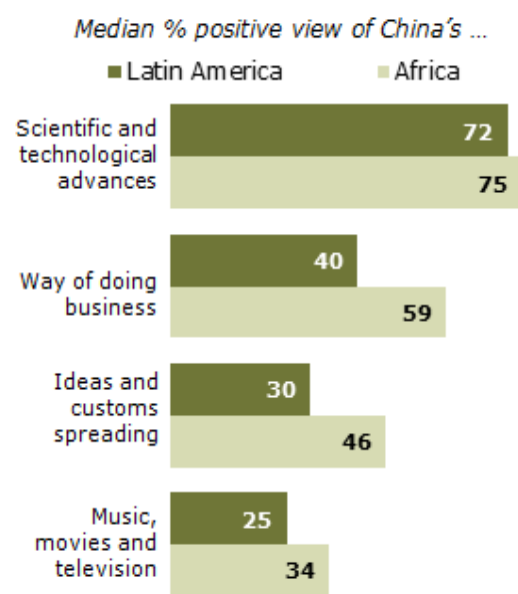
Πηγή: <http://mind-value.blogspot.gr/2014/04/sun-zis-art-of-war-formula-simple-yet.html>

Στη σύγχρονη κινεζική στρατηγική σκέψη ακολουθήθηκε “η παρατήρηση των αδυναμιών των αντιπάλων, ώστε να αντιληφθείς και τα δικά σου δυνατά σημεία”. Η ξεκάθαρη στρατιωτική υπεροπλία των Η.Π.Α προσανατόλισε την Κίνα στη

στρατηγική του “ισορροπημένου προφίλ ισχύος”. Το Ying της οικονομικής ισχύος πρέπει να ισορροπεί με το Yang της στρατιωτικής, πολιτικής και ηθικής δύναμης. Αυτό εκφράστηκε έντονα με την εξωτερική πολιτική του Deng Xiao Ping. Η στάση ουδετερότητας στις διεθνείς συρράξεις, η αντιπαράθεση για την κατανομή σφαιρών επιρροής στην υφήλιο και οι φιλικές σχέσεις πέραν των σοσιαλιστικών κρατών, με χώρες που θα βοηθούσαν την Κίνα στο άνοιγμα των αγορών της, της πολιτικής υποστήριξης σε περιφερειακά της προβλήματα ή την ένταξη της σε διεθνείς οργανισμούς και την αναζήτηση φυσικών πόρων για την ενεργειακή της ασφάλεια. Ο Zheng Bijian ήταν ο εκφραστής της στρατηγικής της “ειρηνικής ανόδου της Κίνας”. Τόνισε ότι σε αντίθεση με άλλες υπερδυνάμεις, η Κίνα δεν επιδιώκει να αναδειχθεί “ηγεμονική δύναμη” δημιουργώντας στρατιωτικές συμμαχίες τύπου NATO. Επιθυμεί να προσφέρει νέες αγορές και οικονομικές ευκαιρίες στις αναπτυσσόμενες χώρες και επισημαίνει ότι χώρες που επέλεξαν το δρόμο της επιβολής και της επέκτασης της κυριαρχίας τους απέτυχαν. Αντίθετα, από το μοντέλο του “Περιτοιχισμένου Κόσμου” του Xiao Ping, αλλά και αντιδράσεων “νεοσυντηρητικών-νεοκομμουνιστών” όπως ο Yan Xuytong ή πραγματιστές όπως ο Wang Jisi ή εθνικιστών όπως ο Yang Yi, η ήπια ισχύς της Κίνας ενσωματώθηκε στις έννοιες της “πολυμέρειας” και της “ασύμμετρης απειλής”. Οι πολυμερείς σχέσεις στην Κίνα χρησιμοποιήθηκαν ως δυνατότητα της χώρας να αναπτύσσει δεσμούς με άλλα κράτη (κυρίως της ίδιας περιφέρειας) χωρίς τη διαμεσολάβηση των Η.Π.Α., ως εργαλείο δηλαδή προβολής της εθνικής ισχύος. Με την ασύμμετρη απειλή, έγινε προσομοίωση ανορθόδοξου πολέμου (Βιετκόνγκ, Αλ-Κάιντα) αλλά με βιομηχανικούς όρους. Το μοντέλο του “Κινέζικου Ονείρου” προώθησε τις ιδέες της οικονομίας και ανάπτυξης, της πολιτικής κυριαρχίας και του διεθνούς δικαίου, μέσω της “πολιτισμικής αναγέννησης”. Χαρακτηριστικά αυτής της πολιτικής αποτελούν η ίδρυση εκατό “Ινστιτούτων Κομφούκιου”, η διεθνοποίηση του τηλεοπτικού σταθμού CCTV, το άνοιγμα των κινεζικών πανεπιστημίων σε χιλιάδες αλλοδαπούς φοιτητές με τη χορήγηση πολλών υποτροφιών και η ιδεολογική συγγένεια της Κίνας με τις υπόλοιπες αναπτυσσόμενες χώρες ως αναπτυξιακό πρότυπο. Ιδίως, σε αφρικανικές χώρες υπήρξε υποστήριξη τοπικών ελίτ για την ενσάρκωση του κινεζικού μοντέλου, όπου η οικονομική ανάπτυξη έχει ως

επακόλουθο την πολιτική και θεσμική μεταρρύθμιση. Είναι μία “διπλωματία που ακούει”, προβάλλει την ειρήνη, το σεβασμό της κυριαρχίας και της διαφορετικότητας των πολιτισμών, την οικονομική βοήθεια και το άνοιγμα των αγορών χωρίς πολιτικούς, θεσμικούς ή στρατιωτικούς όρους. Το διακύβευμα στην συγκεκριμένη επικρατούσα στρατηγική σκέψη της Κίνας τον 21^ο αιώνα, είναι αν τηρήθηκαν σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό οι συγκεκριμένες στρατηγικές βλέψεις στο επενδυτικό της πρόγραμμα στην αφρικανική ήπειρο (Leonard,2008 και Hunter,2008);

Chinese Soft Power in Africa and Latin America: Science, Not Music

PEW RESEARCH CENTER Q60-Q63.

China Best Liked in Africa

	Favorable %	Unfavorable %
Canada	43	45
U.S.	37	52
Africa	72	15
Latin America	58	22
Asia	58	35
Middle East	45	52
Europe	43	47

Regional medians.

PEW RESEARCH CENTER Q9c.

Σχήμα 8: Ο βαθμός ήπιας ισχύος της Κίνας στις αναπτυσσόμενες χώρες και ιδιαίτερα στην Αφρικανική Ήπειρο είναι πολύ μεγάλος, Πηγή: <http://www.pewglobal.org/2013/07/18/chapter-3-attitudes-toward-china/>

Κεφάλαιο 5: Σινο-Αφρικανικές Αναπτυξιακές και Επενδυτικές Σχέσεις (2000-2015)

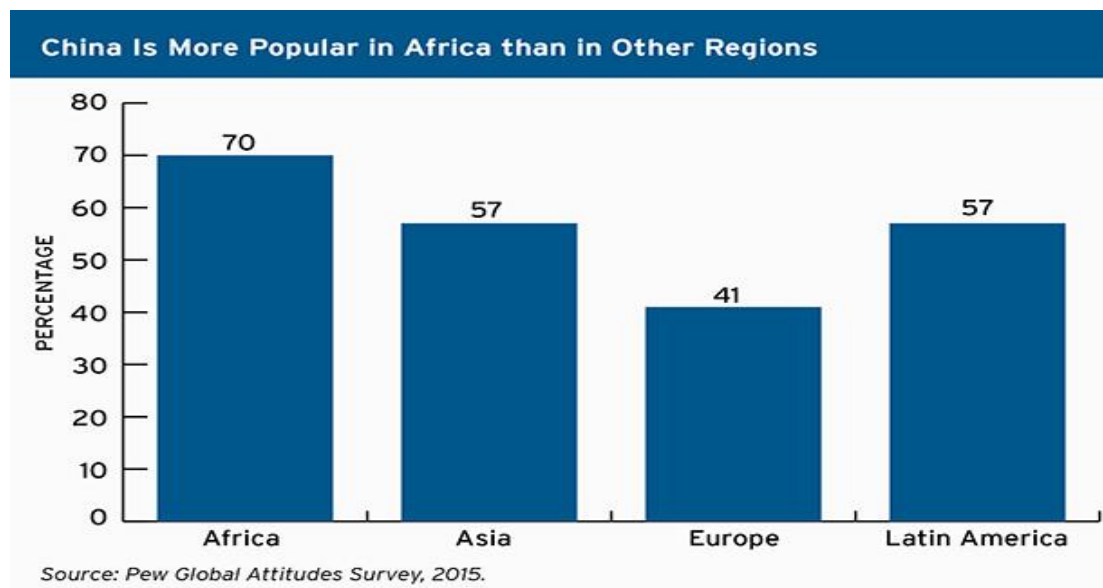
5.1 Πολιτικές, Στρατιωτικές και Πολιτιστικές Σχέσεις

Οι Σινο-Αφρικανικές σχέσεις δεν είναι κάτι καινοφανές στο πεδίο των διεθνών σχέσεων κατά τον 21^ο αιώνα. Η έναρξη τους στους νεότερος χρόνους αρχίζει το 1955 με τη Συνδιάσκεψη του Bandung. Τις δεκαετίες του 1960 και 1970 η Κίνα

ενίσχυσε ιδεολογικά και πολιτικά την από-αποικιοποίηση πολλών αφρικανικών κρατών. Τη δεκαετία του 1980 συνέδραμε στο νεωτερικό σχεδιασμό για εισαγωγή ξένων επενδύσεων και τεχνολογικής καινοτομίας που δεν υπήρχαν ακόμη στην αφρικανική ήπειρο. Η μέχρι τότε όμως, “διακριτική” εμφάνιση της Κίνας στα αφρικανικά δρώμενα, διακόπηκε λόγω των διαδικασιών λήξης του Ψυχρού Πολέμου. Αυτή τη διακοπή ακολούθησε η καθολική συμμετοχή και ενεργή πρωτοβουλία στα τέλη της δεκαετίας του 1990 και κυρίως μετά το 2000, όπου η Κίνα αρχίζει για τα καλά τη σύμβαση πολλών οικονομικών, πολιτικών και στρατιωτικών συμφωνιών. Χαρακτηριστικό παράδειγμα της σύσφιξης των επιχειρηματικών και επενδυτικών Σινο-Αφρικανικών σχέσεων είναι το διαμετακομιστικό εμπόριο, όπου το 1999 ήταν 6.5 δις δολάρια, το 2005 έφτασε στο ύψος των 40 δις δολαρίων και το 2015 έφτασε τα 180 δις δολάρια. Κινητήρια ώθηση σε αυτή την πιο έντονη Σινο-Αφρικανική εμπορική σχέση έδωσε το China-Africa Cooperation Forum που δημιουργήθηκε το 2000. Στα πλαίσια του Forum η Κίνα υπέγραψε συμφωνίες επενδυτικής προστασίας με 26 αφρικανικά κράτη ενισχύοντας εκατέρωθεν του πολιτικούς δεσμούς των δύο πλευρών με πλειάδες επισκέψεων ηγετών τόσο στην Κίνα όσο και στην Αφρική. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι από το 1963 ως το 2004, 93 ανώτατοι κρατικοί αξιωματούχοι της Κίνας εκπλήρωσαν 150 επισκέψεις στην Αφρική, ενώ 459 αφρικανοί συνάδελφοι τους από 51 χώρες διεξήγαν 609 επισκέψεις στην Κίνα. Ο πρόεδρος της Κίνας Hu Jintao επισκέφθηκε σε διάστημα δυόμιση χρόνων τρεις φορές (2004, Απρίλιος 2006, Ιανουάριος 2007) χώρες της αφρικανικής ηπείρου, γεγονός πρωτόγνωρο για την κινεζική εξωτερική πολιτική (Berl, 2007).

Η Αφρική στις αρχές του 21^{ου} αιώνα φαίνεται να μην είναι η “μαύρη ήπειρος” των δικτατόρων, της φτώχειας και του AIDS. Η “νέα Αφρική” φαίνεται να απαλλάσσεται από την εικόνα της *terraincognita* και να ενσωματώνει ένα βελτιωτικό μοντέλο σε στρατιωτικό, πολιτικό και οικονομικό επίπεδο. Οι ένοπλες συγκρούσεις μειώνονται, εκτός από πέντε συγκρούσεις σε συγκεκριμένες χώρες (π.χ. Σομαλία), όπου μερικές από αυτές είναι χαμηλής έντασης, οι υπόλοιπες 48 αφρικανικές χώρες ζουν μία πρωτόγνωρη ειρηνική περίοδο. Η μεγάλη πλειονότητα των αφρικανών ηγετών έχει εκλεχθεί νόμιμα και δημοκρατικά. Διεξάγονται εκλογές σε πολλές αφρικανικές

χώρες, ενώ μεγάλο ποσοστό του πολιτικού προσωπικού είναι εξωστρεφές και με υψηλό μορφωτικό επίπεδο. Σε κοινωνικό επίπεδο οι πολίτες πλέον ζητούν απαλλαγή από την διαφθορά και στοιχειώδη δημόσια διοίκηση, ενώ μελέτη του Freedom House το 1977 καταδεικνύει ότι μόνο τρεις(3) από τις πενήντα τρεις(53) χώρες της Αφρικής μπορούσαν να κατηγοριοποιηθούν ως “ελεύθερες”, ενώ το 2007 αυξήθηκαν σε είκοσι δύο(22) και ο αριθμός των “μη ελεύθερων χωρών” μειώθηκε από είκοσι πέντε(25) σε δεκαπέντε(15)(Μουσουρής και Χουλιάρας,2016:<http://www.helafrican-chamber.gr/i-nea-afriki-kai-i-ellada-p21.html>).

Σχήμα 9. Η Κίνα είναι ιδιαίτερα δημοφιλής στις αναπτυσσόμενες χώρες και ιδιαίτέρως στην Αφρικανική Ήπειρο, ιδανικό περιβάλλον για τις κινεζικές επενδύσεις,

Πηγή:<https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2016/07/11/setting-the-record-straight-on-chinas-engagement-in-africa/>

Μετά το 2000 αναπτύχθηκε και η στρατιωτική παρουσία της Κίνας στην αφρικανική ήπειρο. Στρατιωτικοί ακόλουθοι επισκέφθηκαν 18 αφρικανικά κράτη και προχώρησαν σε συμφωνίες για εκπαίδευση του προσωπικού των ενόπλων δυνάμεων αυτών των χωρών, την παροχή βασικού εξοπλισμού και την πώληση οπλικών συστημάτων. Στα τέλη του 1990 κινέζοι στρατιωτικοί εκπαίδευσαν τμήματα των ενόπλων δυνάμεων της Μοζαμβίκης και άλλων αφρικανικών στρατών όπως της Ζιμπάμπουε, της Λιβερίας, του Καμερούν, της Κεντρικής Αφρικανικής Δημοκρατίας, κ.ά.. Το καλοκαίρι του 2004 η Κίνα απέστειλε 1401 κυανόκranους σε εννέα αποστολές του Ο.Η.Ε. και το 2007 συμμετείχαν 840 κυανόκranοι σε κράτη όπως η

Ακτή Ελεφαντοστού, η Σιέρα Λεόνε, το Μπουρούντι, κ.ά. για τον έλεγχο των εχθροπραξιών είτε από εμφύλιες συγκρούσεις, είτε από διακρατικές διαφορές. Η Κίνα επένδυσε και στην πολεμική της βιομηχανία. Στα πλαίσια στρατιωτικών συνεργασιών με πολλές αφρικανικές χώρες, η Κίνα προμήθευσε πληθώρα οπλικών συστημάτων στις αφρικανικές εμπόλεμες παρατάξεις. Ενδεικτικά αναφέρουμε την αγορά μαχητικών και υπερηχητικών αεροσκαφών από το Σουδάν αξίας 100 εκατομμυρίων δολαρίων. Μια άλλη χαρακτηριστική περίπτωση πώλησης στρατιωτικού εξοπλισμού, είναι στη διαμάχη μεταξύ Αιθιοπίας και Ερυθραίας την περίοδο 1998-2000. Παρά το εμπάργκο που είχε επιβάλλει ο Ο.Η.Ε., η Κίνα πούλησε όπλα και στις δύο πλευρές της τάξης του ενός (1) δις δολαρίων (Mantzikos,2007). Εσχάτως, ανακοινώθηκε και η κατασκευή της πρώτης στρατιωτικής βάσης στο Τζιμπουτί, στο λεγόμενο κέρασ της Αφρικής με σπουδαία εμπορική και στρατηγική σημασία (Stratfor,2017: <https://worldview.stratfor.com/article/looking-over-chinas-latest-great-wall>).

Χάρτης 1. Η πρώτη στρατιωτική βάση της Κίνας στην Αφρικανική Ήπειρο(Τζιμπουτί), η οποία αποτελεί χερσαίο και θαλάσσιο προγεφύρωμα για την κινεζική παρουσία, Πηγή: <http://thediplomat.com/tag/chinese-investment-in-africa/>

Παράλληλα, η Κίνα δραστηριοποιήθηκε έντονα στον εκπαιδευτικό τομέα, παρέχοντας 1500 υποτροφίες σε αφρικανούς σπουδαστές να φοιτήσουν σε κινεζικά πανεπιστήμια, ενώ τα μαθήματα κινεζικής γλώσσας και πολιτισμού αυξήθηκαν αλματωδώς σε πολλές αφρικανικές χώρες. Κατασκεύασε 100 σχολεία μέχρι το 2007

και παρείχε εκπαίδευση στο αφρικανικό εργατικό δυναμικό (10.000 άτομα μέχρι το 2007). Έγιναν προσπάθειες δημιουργίας ΜΜΕ (ραδιοφωνικοί σταθμοί, τηλεοπτικά κανάλια), όπως στην Κένυα, όπου οι βασικές γλώσσες που εξέπεμπαν ήταν αγγλικά, σουαχίλι και κινεζικά. Με αυτό τον τρόπο οι Κινέζοι προσπάθησαν να δώσουν μία γεύση σύγχρονου κινεζικού πολιτισμού σε αφρικανικούς λαούς που εν πολλοίς αγνοούσαν τα κυριότερα χαρακτηριστικά του. Στο ίδιο πλαίσιο γνωριμίας αυτή τη φορά των Κινέζων στην “εξωτική” Αφρική, ήταν η προώθηση 16 αφρικανικών κρατών ως βασικοί τουριστικοί προορισμοί. Το 2005 επισκέφθηκαν την Αφρική 11.000 Κινέζοι τουρίστες, ποσοστό 100% περισσότερο από το 2004. Σπουδαίο ρόλο όμως για την προώθηση του κινεζικού ανθρωπίνου και εργατικού δυναμικού συνέβαλε η πληθώρα εργοταξίων στο μεγαλύτερο μέρος της αφρικανικής ηπείρου. Η μεταφορά εξειδικευμένου εργατικού και τεχνικού προσωπικού σε έργα και μεταποιητικές διαδικασίες που ως τότε ήταν άγνωστα στους γηγενείς πληθυσμούς, συνέβαλε στο φαινόμενο της δημιουργίας μίας κινεζικής διασποράς και της σύστασης κινεζικών συνοικιών (China Town), που έφτανε στην τάξη των 75.000 το 2005 και δεκαπλασιάστηκε μέχρι το 2010. Η κυρίαρχη παρουσία της Κίνας στην Αφρική οφείλεται πρωτίστως σε αυτή την άριστη γνώση της αφρικανικής ιδιαιτερότητας ως της πιο αναπτυσσόμενης περιφέρειας. Η Κίνα αποτελεί τη μεγαλύτερη αναπτυσσόμενη δύναμη και η Αφρική τη μεγαλύτερη αναπτυσσόμενη ήπειρο. Η συνεργασία Νότου-Νότου αφενός παρέχει την ιδεολογική αλληλεγγύη στο εσωτερικό των χωρών τους, συνδράμει όμως και στην πολιτική και διπλωματική στήριξη σε ένα εντελώς διαφορετικό θεσμικό και πολιτισμικό εξωτερικό περιβάλλον όπως αυτό της δύσης. Οι Κινέζοι ηγέτες, όπως και οι Αφρικανοί γνωρίζουν πολύ καλά τις διεθνείς καταγγελίες στην εσωτερική τους διακυβέρνηση περί καταπάτησης των ατομικών και ανθρωπίνων δικαιωμάτων, για ακραία νομικά συστήματα που ακόμη και σήμερα νομιμοποιούν εξορίες και θανατικές ποινές, όπως και για εγκλήματα πολέμου παραβιάζοντας κάθε είδους διεθνή νομιμότητα και ανθρωπίνης αξιοπρέπειας. Η Κίνα με την στρατηγική της προσπαθεί να ελαττώσει αν όχι να εξαλείψει την “ηγεμονία” διεθνών οργανισμών τύπου Ο.Η.Ε. και υπερδυνάμεων που εδώ και χρόνια δραστηριοποιούνται στην περιοχή. Συγχρόνως, πετυχαίνει διπλωματικές επιτυχίες σε “καυτά θέματα” εσωτερικού

ενδιαφέροντος όπως της αναγνώρισης της Ταϊβάν. Αποτέλεσμα αυτής της στρατηγικής η αναγνώριση της Ταϊβάν ως ανεξάρτητο κράτος μόνο από πέντε αφρικανικές χώρες (Γκάμπια, Σουαζιλάνδη, Μπουρκίνα Φάσο, Μαλάουϊ και Sao Tome Principe) (Beri,2007).

Country	Project	Year	Local Laborers	Chinese Laborers
Mozambique	Stadium	2010	1,000 (67%)	500 (33%)
Angola	Stadium	2010	250 (26%)	700 (74%)
Angola	Railway	2010	300 (50%)	300 (50%)
Republic of Congo	Dam	2010	2,000 (83%)	400 (17%)
Zambia	Coal Mine	2010	855 (93%)	62 (7%)
Kenya	Mombasa Harbor	2011	1,371 (97%)	45 (3%)
Rwanda	Roads	2011	2,000 (95%)	110 (5%)
Rwanda	Housing	2011	300 (86%)	50 (14%)
Rwanda	Conference Center	2011	500 (78%)	140 (23%)
Rwanda	Hospital	2011	150 (81%)	35 (19%)
Benin	Textile Factory	2011	1,100 (99%)	5 (1%)
Zimbabwe	Diamond mine	2011	1,490 (88%)	210 (12%)

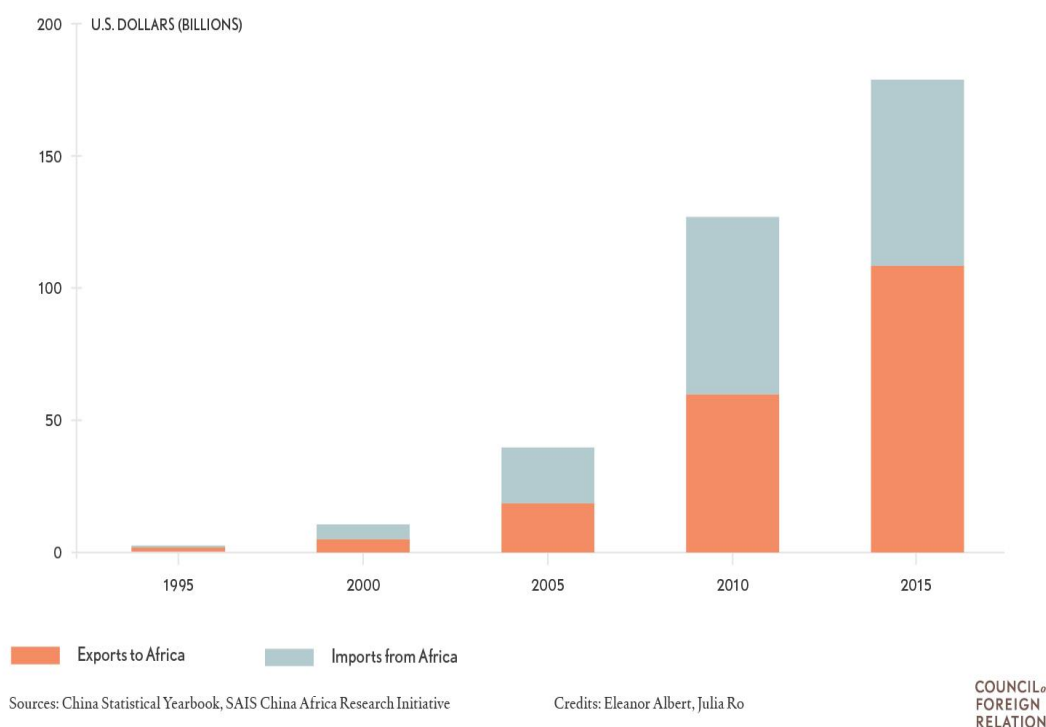
Πίνακας 2. Αναλογία κινέζων και γηγενών εργαζομένων στα πλαίσια των κινεζικών επενδύσεων την περίοδο 2010-2011, Πηγή: <https://csisprosper.com/2015/06/17/chinese-investment-africa-jobs/>

5.2 Η παρουσία κινεζικών Άμεσων Ξένων Επενδύσεων στην Αφρικανική Ήπειρο

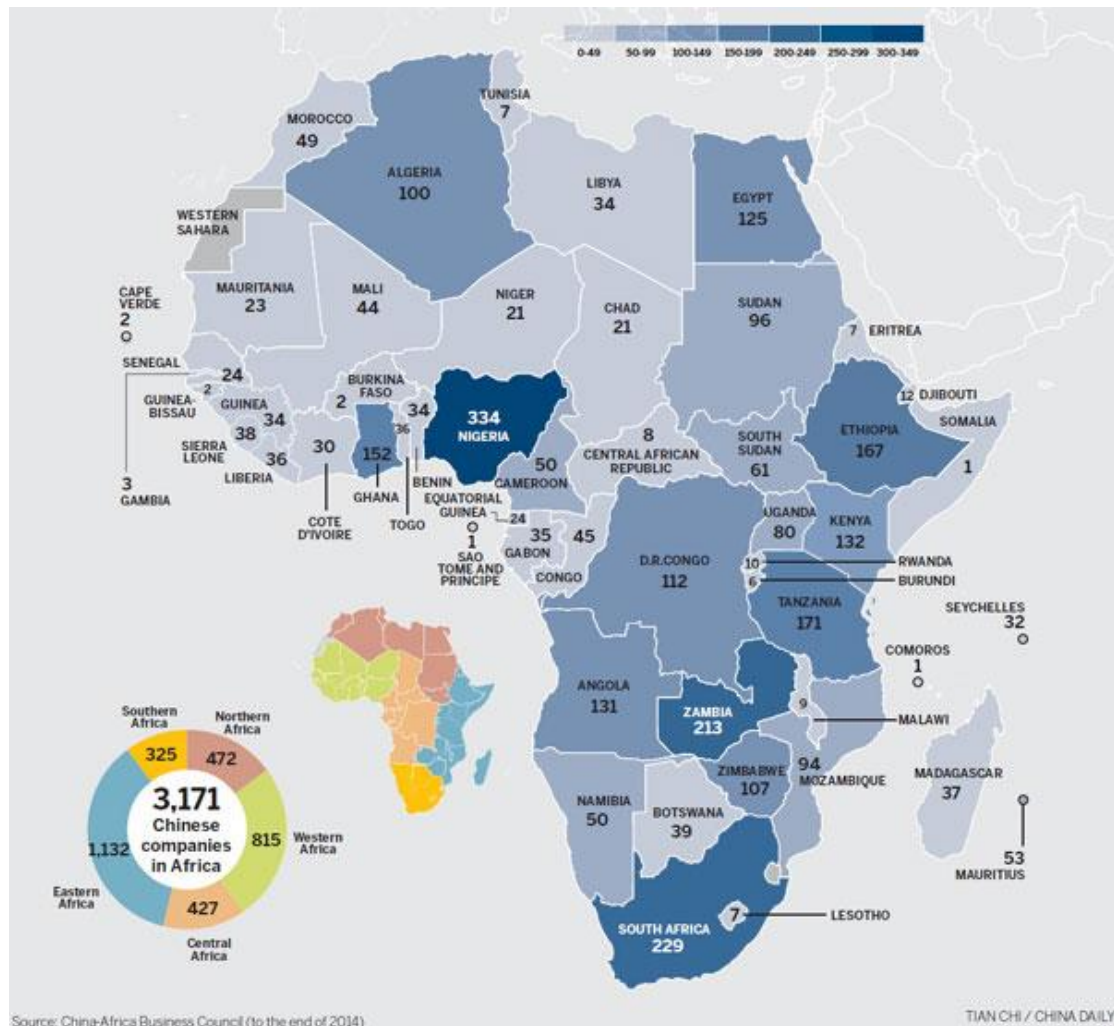
Η εμπορική, επενδυτική και αναπτυξιακή πολιτική της Κίνας στον 21^ο αιώνα ως προς την αφρικανική ήπειρο, είναι βαθειά επηρεασμένη από τη ρεαλιστική γεωοικονομική σχολή του Alexander Hamilton. Με οικονομοκεντρική προσέγγιση παρά το έντονο κρατικοκεντρικό επιχειρηματικό μοντέλο, η Κίνα προσπαθεί να επενδύσει στον ενεργειακό τομέα και κυρίως στη βιομηχανία πετρελαίου. Η σχεδόν μόνιμη διψήφια ετήσια ανάπτυξη της απαιτεί όχι μόνο ποσοτικά επιπρόσθετους ενεργειακούς πόρους, αλλά και ποιοτικά, με την έννοια της απεξάρτησης της Κίνας από τα ενεργειακά κοιτάσματα της Μέσης Ανατολής. Περιοχή που ως γνωστόν εδώ και πολλά χρόνια χαρακτηρίζεται από έντονες πολεμικές συρράξεις και εθνικές και θρησκευτικές εχθροπραξίες. Εκτός αυτού πρόκειται για μία περιοχή που μεταπολεμικά οι Η.Π.Α. έχουν αναλάβει την διασφάλιση της σταθερότητας και τη διαδικασία ειρήνευσης της περιοχής. Η Κίνα αναζητώντας διαφορετικές διόδους για

το ενεργειακό της εμπόριο, βρήκε στις αφρικανικές χώρες το σύμμαχο που μπορεί να αναπτύξει το μοντέλο win-win. Από τη μία πλευρά η Κίνα θα επενδύει σε τεχνολογία και ανθρώπινο δυναμικό και από τη άλλη οι αφρικανικές χώρες θα εξασφαλίζουν άνοδο του βιοτικού τους επιπέδου, διασύνδεση με μία νέα κουλτούρα πιο προσιτή σε αυτούς από την αποικιοκρατική της δύσης και συγχρόνως θα είναι και ο μοχλός ανάπτυξης μίας σειράς πολιτικών και θεσμικών μεταρρυθμίσεων. Είναι ενδεικτικό ότι η Κίνα το 2000 επένδυσε 10 δις δολάρια, ενώ το 2006 τετραπλασιάστηκε το συνολικό ποσό επενδύσεων σε 40 δις δολάρια. Στην Αφρική δραστηριοποιούνταν γύρω στις οκτακόσιες (800) κινεζικές εταιρείες με ανώτατη άμεση επένδυση 1.254 δις δολάρια μέχρι το 2006 και το 2014 ο αριθμός των κινεζικών επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνταν στην Αφρική έφτανε τις 3.171.

CHINA'S TRADE WITH AFRICA

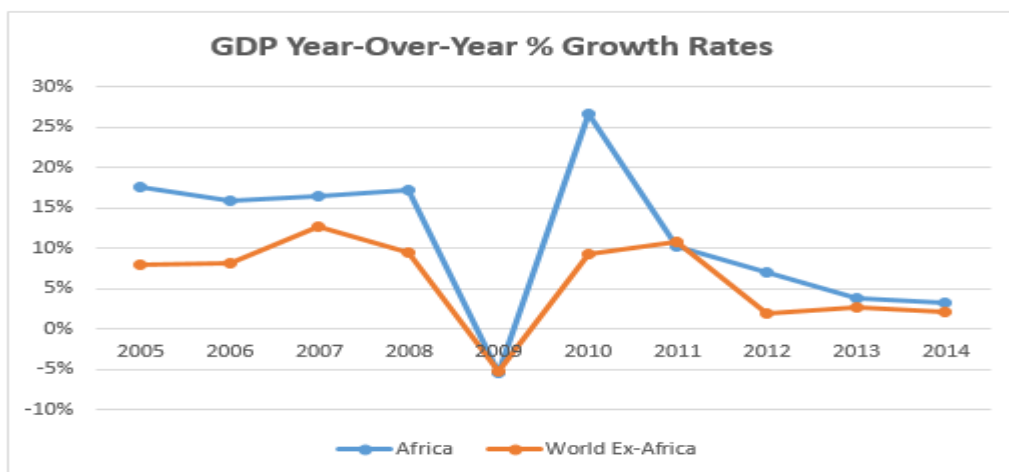

Σχήμα 10. Το διαμετακομιστικό εμπόριο μεταξύ Κίνας και Αφρικής εκτοξεύθηκε την περίοδο 1995-2015, Πηγή: <https://www.cfr.org/backgrounder/china-africa>

Χάρτης 2. Ο αριθμός των κινεζικών επιχειρήσεων μέχρι το τέλος του 2014 που δραστηριοποιούνταν στην Αφρικανική Ήπειρο, Πηγή: http://africa.chinadaily.com.cn/weekly/2015-11/27/content_22522846.htm

Οι αφρικανικές οικονομίες αναπτύσσονται με γοργούς ρυθμούς, το ΑΕΠ της ηπείρου το διάστημα 2005-2009 είχε ετήσιους ρυθμούς ανάπτυξης υψηλότερους από 5% με προβλέψεις του ΔΝΤ, ενώ το World Economic Forum υπολογίζει το ΑΕΠ με ρυθμούς ανάπτυξης για την Υποσαχάρια Αφρική στο 4,5% και για την Βόρεια Αφρική στο 3,5% για το 2015, από τους υψηλότερους παγκοσμίως. Το 2010 οκτώ(8) αφρικανικές οικονομίες ήταν ανάμεσα στις είκοσι(20) πιο αναπτυσσόμενες οικονομίες του κόσμου, ενώ το 2015 ήταν εννέα(9) αφρικανικές χώρες.

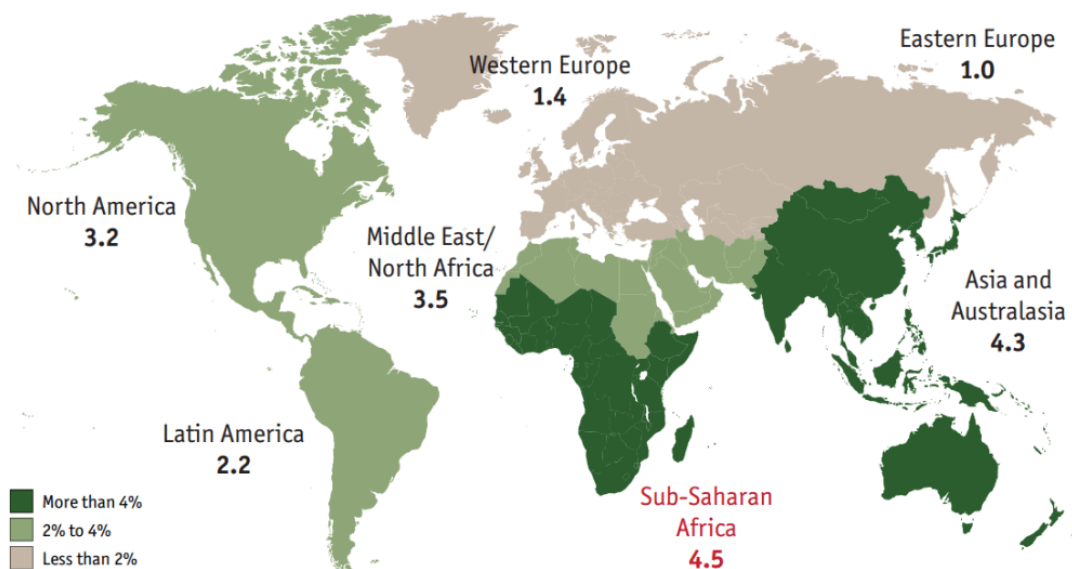

Source: World Bank and Author Computations

Σχήμα 11. Από το 2005 μέχρι το 2014 το ΑΕΠ των αφρικανικών χωρών παρουσιάζει ταχύτερους ρυθμούς ανάπτυξης από το παγκόσμιο ΑΕΠ,

Πηγή: <http://www.relentlessir.com/2016/01/30/africa-gdp-growth-rates/>

World economic growth, 2015
(GDP real % change, year on year)

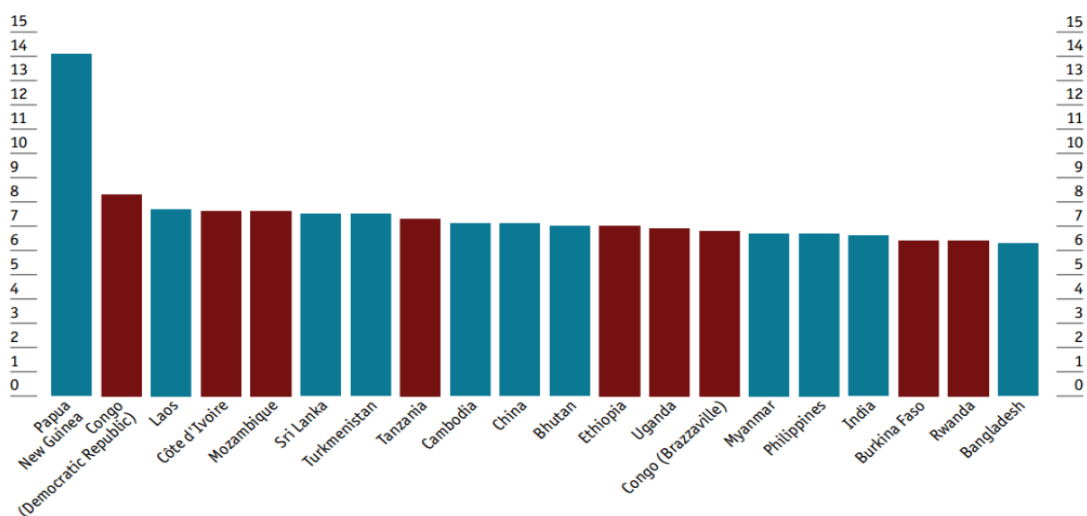

Source: The Economist Intelligence Unit.

Χάρτης 3. Η οικονομική μεγέθυνση της Αφρικανικής Ηπείρου για το 2015 είναι από τις υψηλότερες παγκοσμίως. Πηγή: <http://www.africanbusinesscentral.com/2015/03/28/africa-is-the-horizon-2015-african-business-outlook-survey-the-economist-corporate-network-infographics-r>

World's 20 fastest-growing economies

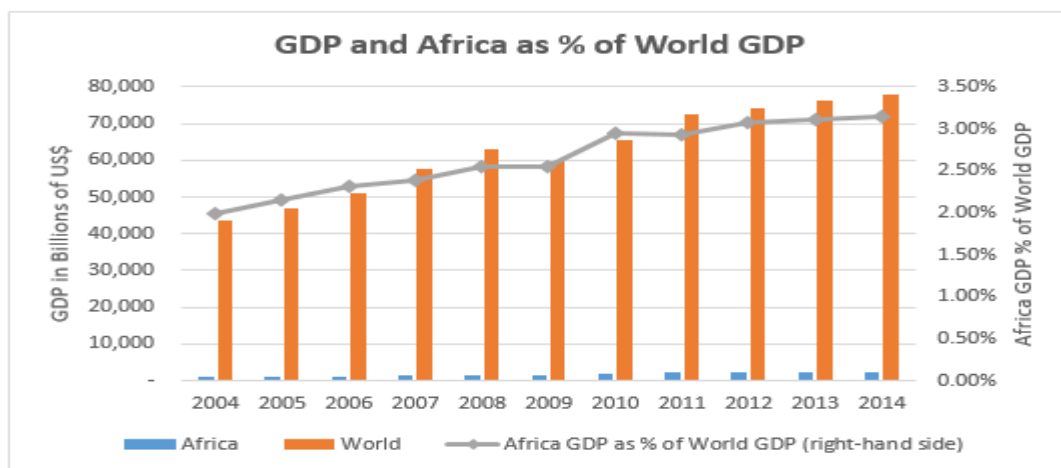
9 in Africa; % growth in GDP

Source: The Economist Intelligence Unit.

Σχήμα 12. Εννέα από τις είκοσι ταχύτερες αναπτυσσόμενες οικονομίες παγκοσμίως είναι αφρικάνικες το 2015, Πηγή: <http://www.africanbusinesscentral.com/2015/03/28/africa-is-the-horizon-2015-african-business-outlook-survey-the-economist-corporate-network-infographics-r>

Ο πληθωρισμός στις περισσότερες χώρες είναι χαμηλός και οι δασμοί έχουν μειωθεί σημαντικά. Μελέτες διεθνών οργανισμών δείχνουν ότι οι επενδύσεις στην Αφρική έχουν τις υψηλότερες επιδόσεις παγκοσμίως και πολλές αφρικανικές οικονομίες είναι μαγνήτης πολλών ξένων επενδύσεων.

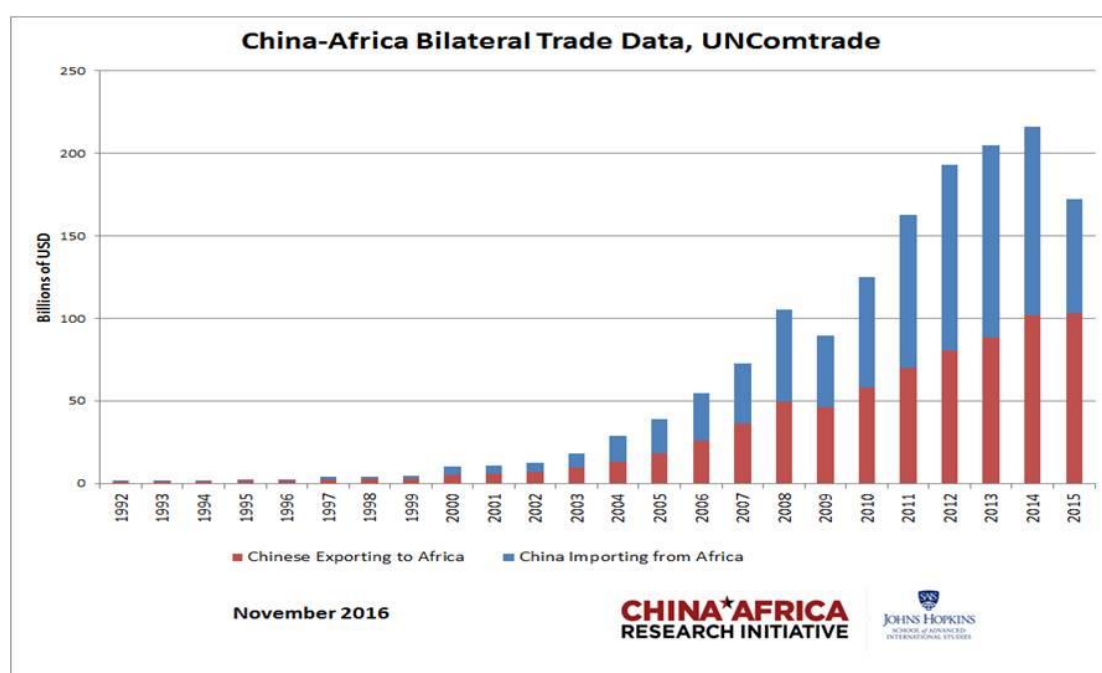

Source: World Bank and Author Computations

Σχήμα 13. Το 2004 το ΑΕΠ της Αφρικής αποτελούσε το 2% του παγκοσμίου ΑΕΠ, ενώ το 2014 αποτελούσε το 3,14% του παγκοσμίου ΑΕΠ,

Πηγή: <http://www.relentlessir.com/2016/01/30/africa-gdp-growth-rates/>

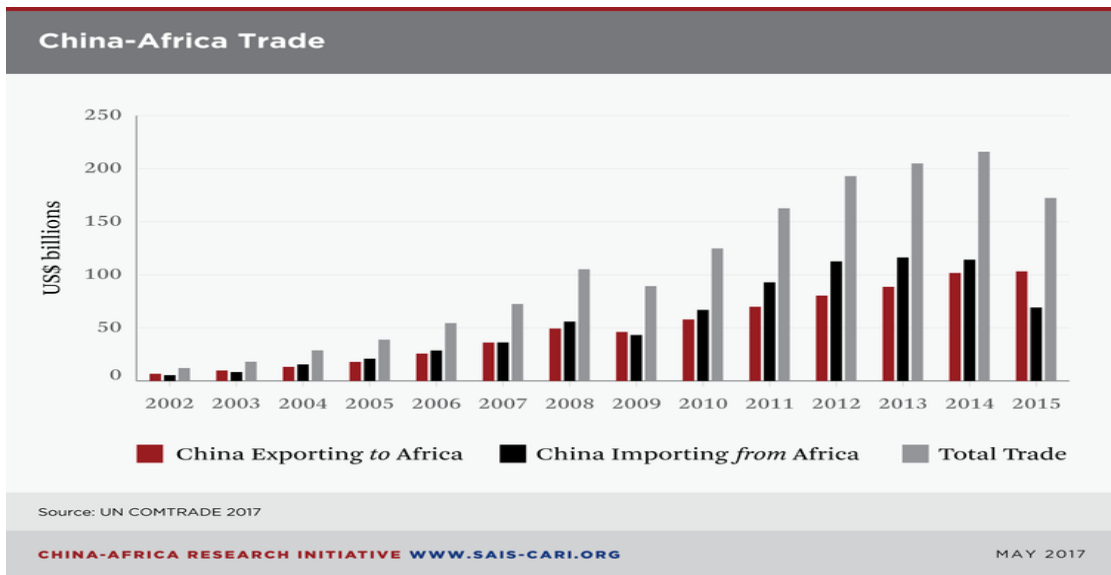
Ενδεικτικά, ενώ το 2000 εισέρρευσαν 9 δις δολάρια ξένων επενδύσεων στην ήπειρο, το 2008 εισέρρευσαν 72 δις, ενώ το διάστημα 2001-2012 ο αριθμός των επενδύσεων των κυριότερων επενδυτικών εταιρών(Η.Π.Α., Ε.Ε., Κίνα, Ιαπωνία) έφτασε τα 111,15 δις δολάρια. Η χώρα που αντιλήφθηκε πιο πολύ από όλους τους άλλους διεθνείς δρώντες, αυτή την αλματώδη αλλαγή της αφρικανικής ηπείρου είναι η Κίνα. Ενώ το 2000 η Κίνα ήταν ο τέταρτος εμπορικός εταίρος της Αφρικής, το 2008 θεωρείται ο πρώτος με 107 δις δολάρια εμπορικό τζίρο, το 2014 φτάνει τα 210 δις δολάρια, το μεγαλύτερο ποσό στις Σινο-Αφρικανικές εμπορικές σχέσεις και το 2015 μειώνεται στα 170 περίπου δις δολάρια.

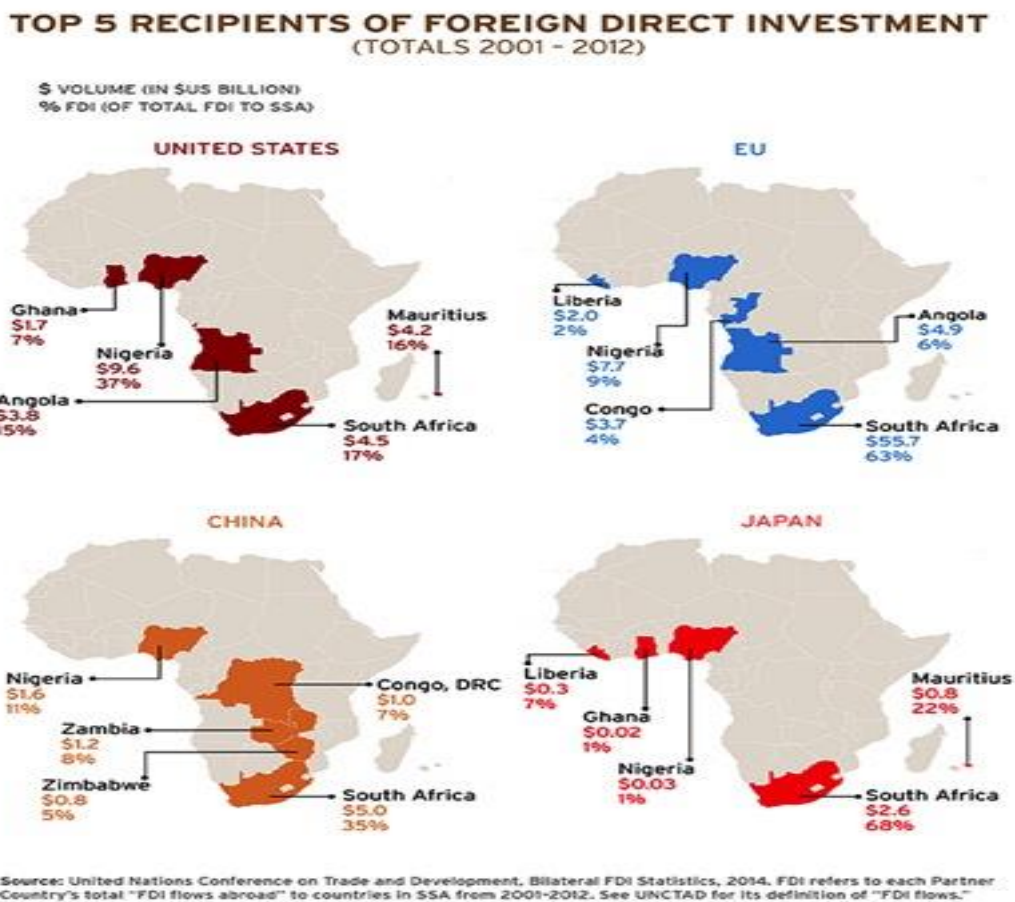
Σχήμα 14. Το 2014 ήταν η χρονιά με τις μεγαλύτερες εμπορικές συναλλαγές μεταξύ Κίνας και Αφρικανικών χωρών την περίοδο 1992-2015,

Πηγή: <http://www.vifindia.org/article/2017/march/16/chinas-economic-engagement-in-africa>

Οι κινέζοι υλοποιούν πάνω από 1000 επενδυτικά σχέδια, ενώ τα κινεζικά προϊόντα κατακλύζουν τις αφρικανικές αγορές και οι εξαγωγές πρώτων υλών από την Αφρική στην Κίνα καταλαμβάνουν τις πρώτες θέσεις στο εμπορικό ισοζύγιο(Μουσουήρης και Χουλιάρης,2016:<http://www.helafrican-chamber.gr/i-nea-afriki-kai-i-ellada-p21.html>).

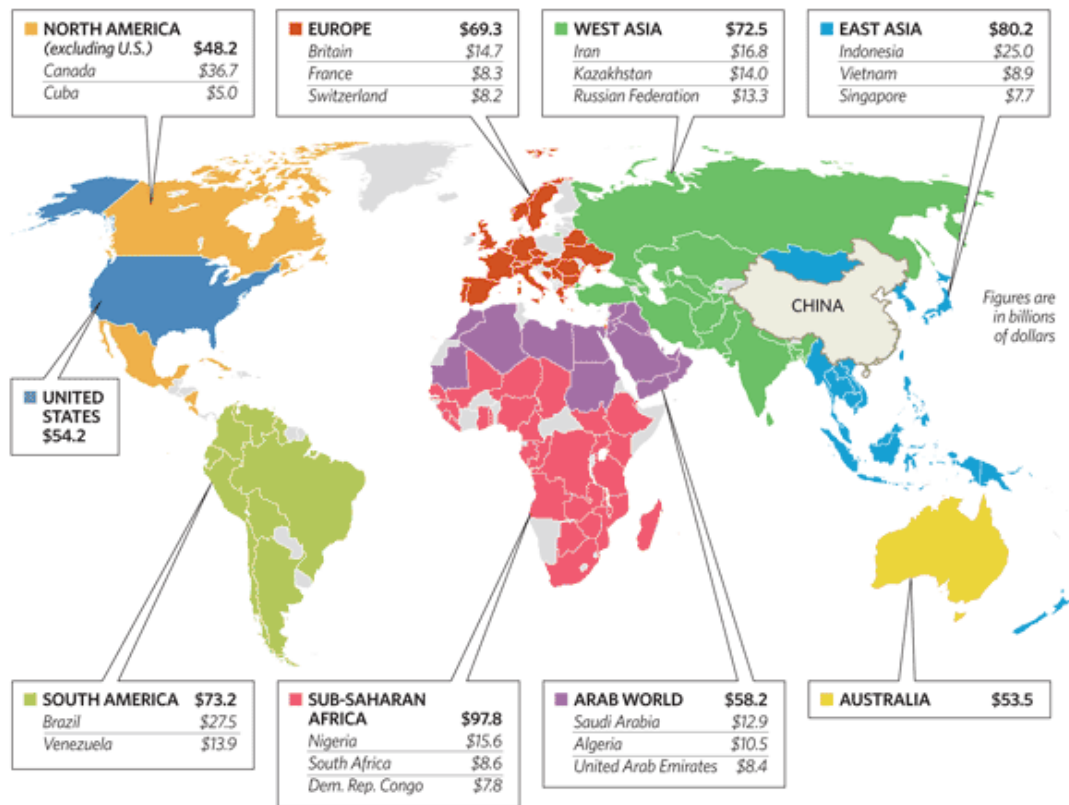
Σχήμα 15. Η Κίνα και η Αφρική ως εισαγωγείς και εξαγωγείς μεταξύ τους την περίοδο 2002-2015, Πηγή: <http://www.sais-cari.org/data-china-africa-trade>

Χάρτης 4. Οι διεθνείς οικονομικοί δρώντες με τις μεγαλύτερες ΑΞΕ σε πόρους και ποσοστό επενδύσεων και οι πέντε κυριότεροι αφρικανοί παραλήπτες τους την περίοδο 2001-2012, Πηγή: <http://lewebpedagogique.com/grandtour/tag/afrique/>

China's Worldwide Reach

North America drew the most Chinese investment in 2012 while sub-Saharan Africa had heavy engineering and construction activity by PRC firms.

Source: The Heritage Foundation, China Global Investment Tracker dataset, updated January 2013.
https://thf_media.s3.amazonaws.com/2013/xls/China-Global-Investment-Tracker2013.xls

B 2757 heritage.org

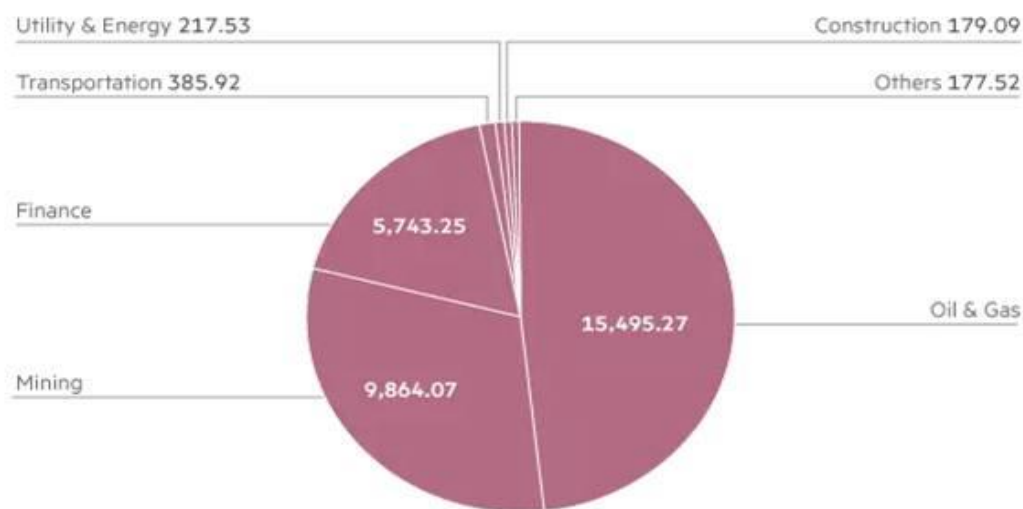
Χάρτης 5. Το μεγαλύτερο ποσοστό κινεζικών ΑΞΕ παγκοσμίως επενδύεται στην Αφρικανική Ήπειρο, Πηγή: <http://www.heritage.org/asia/report/tracking-chinese-investment-western-hemisphere-now-top-target>

Το 1996 όταν άρχισε η εισχώρηση της Κίνας στις αφρικανικές αγορές, οι εμπορικές συναλλαγές ήταν της τάξης των 3.95 δις ευρώ. Μία τεράστια ροή κεφαλαίων άρχισε να εισέρχεται από εκατοντάδες κινεζικές εταιρείες που επενδύουν κυρίως στους φυσικούς πόρους, όπως στην Νιγηρία φυσικό αέριο, στην Αγκόλα πετρέλαιο, στη Ζάμπια χαλκό, κ.ά.. Η Αγκόλα θεωρείται μαζί με το Σουδάν οι κυριότεροι προμηθευτές πετρελαίου της Κίνας, ενώ στο σύνολο της η κινεζική οικονομία εισάγει το 47% του πετρελαίου που καταναλώνει από την Αφρική. Επίσης, οι κινεζικές εταιρίες στράφηκαν στον αγροδιατροφικό τομέα, αγοράζοντας καλλιεργήσιμες εκτάσεις για τις επισιτιστικές ανάγκες στο εσωτερικό της Κίνας και όχι μόνο. Οι κινεζικές εταιρίες χρηματοδοτούν σημαντικά έργα υποδομών, χορηγούν δάνεια με χαμηλά επιτόκια, σε πολλές περιπτώσεις υπάρχουν διαγραφές

χρεών (π.χ. την περίοδο 2000-2005 “χαρίστηκαν” 1.38 δις δολάρια), ενώ η ανθρωπιστική τους βοήθεια είναι πάντοτε συνδεδεμένη με την ανάπτυξη των αφρικανικών λαών.

Chinese merger and acquisition deals in Africa mainly target mining and oil & gas companies

2005-15 (\$m)

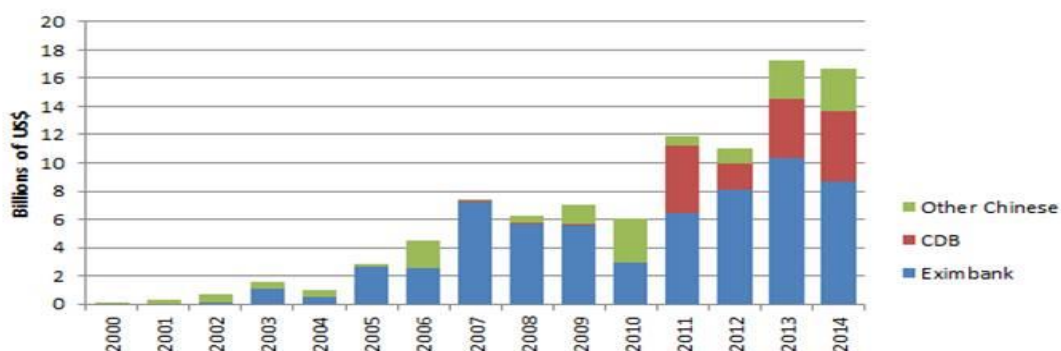
Source: Dealogic

FT

Σχήμα 16. Οι κινεζικές συμφωνίες συγχώνευσης και εξαγοράς στην Αφρική αφορούν κυρίως τις επιχειρήσεις εξόρυξης μετάλλων, πετρελαίου και φυσικού αερίου,

Πηγή: <http://www.vifindia.org/article/2017/march/16/chinas-economic-engagement-in-africa>

Chinese Loan to Africa by Financier, 2000-2014

Version 1.2. October 2016

CHINA★AFRICA
RESEARCH INITIATIVE

JOHNS HOPKINS
SCHOOL OF ADVANCED
INTERNATIONAL STUDIES

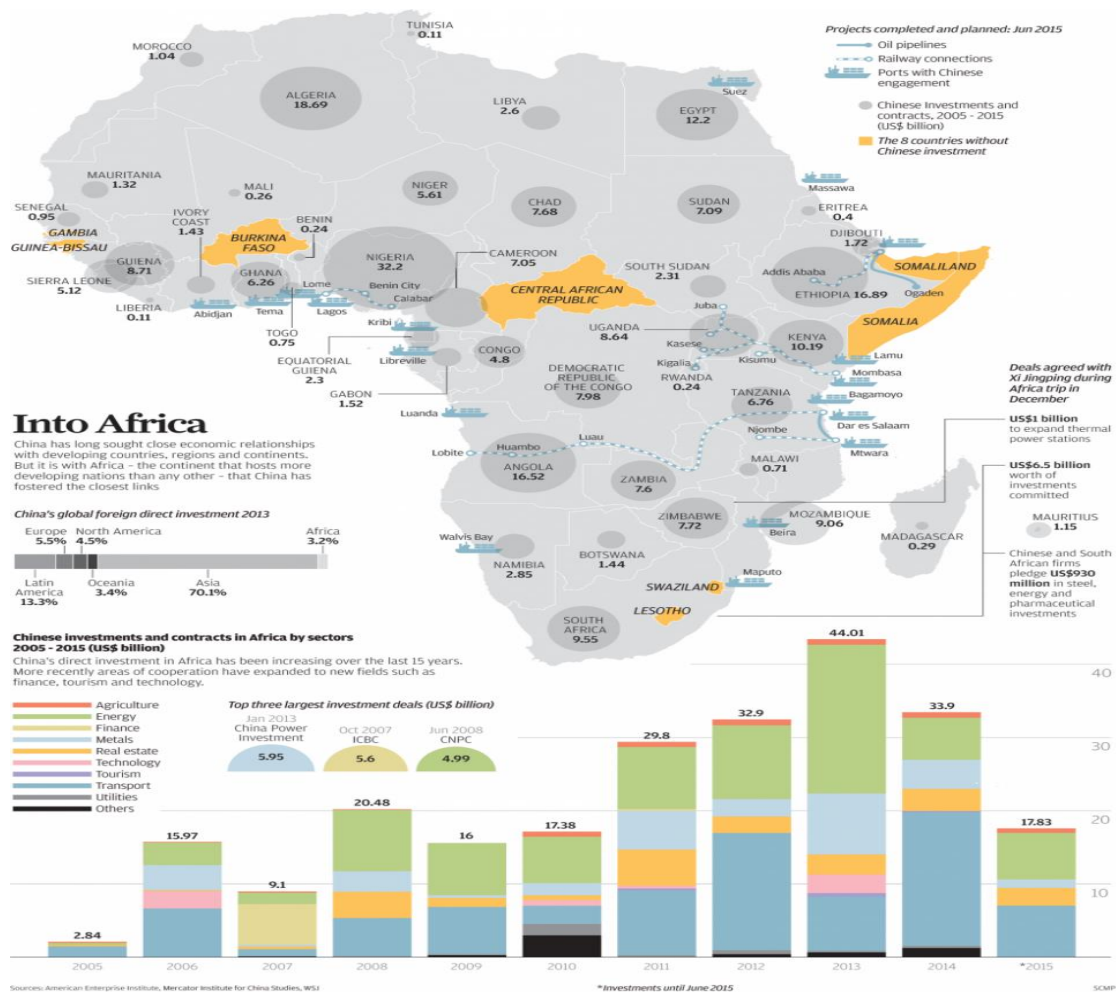
Σχήμα 17. Κινέζικα δάνεια σε δισεκατομμύρια δολάρια στην Αφρική ανά χρηματοδότη την περίοδο 2000-2014, Πηγή: Chinese Loans to Africa, SAIS China-Africa Research Initiative, 2017

Αφού όπως λένε σύμφωνα με τη στρατηγική αρχή τους στη μη επέμβαση των εσωτερικών υποθέσεων άλλων κρατών, επιθυμούν όχι τον εκδημοκρατισμό, αλλά την πολιτική και οικονομική ανόρθωση των αφρικανικών κρατών από την ηγεσία τους και το λαό τους. Το πλεονέκτημα της Σινο-Αφρικανικής συνεργασίας, ένεκα άλλων δυτικών επενδυτών, είναι αρχικά το χαμηλό κόστος εκατέρωθεν για αποδοτικά και δύσκολα έργα υποδομών που δεν αναλαμβάνουν οι δυτικοί. Δεύτερον, η μη διαφθορά και διαπλοκή αφρικανών ηγετών, οι οποίοι συνήθως είναι “εκλεκτοί” των Η.Π.Α., όπως επίσης την μη υποχρέωση σε καμία συμφωνία με την Κίνα αφρικανικά κράτη να προχωρήσουν σε στρατιωτικές συνδρομές για πολέμους άλλων π.χ. Ιράκ, Αφγανιστάν, κ.ά. . Το μεγάλο προβάδισμα του Πεκίνου, είναι ότι ως αναπτυσσόμενη χώρα που είναι και η Κίνα, γνωρίζει πολύ καλά το εσωτερικό περιβάλλον και τις ανάγκες των αφρικανικών χωρών (μοντέλο συνεργασίας Νότου-Νότου). Παρά τις διαφορετικές πολιτιστικές ιδιαιτερότητες, στην εποχή της ανοιχτής οικονομίας, του παγκόσμιου συστήματος διακυβέρνησης και την πάσης φύσεως παραγόντων ανασφάλειας (π.χ. φυσικές καταστροφές, τρομοκρατία, κ.ά.), επιδεικνύει πολιτικές “μεγάλου ρίσκου” σε περιφέρειες με ποικίλες μαύρες γεωπολιτικές τρύπες, εκεί που δυτικές χώρες παρουσιάζουν όπως φαίνεται στρατηγικό έλλειμμα. Γι’ αυτό άλλωστε στη Σύνοδο Κορυφής του 2006 μεταξύ των Σινο-Αφρικανών ηγετών, επισκέφθηκαν το Πεκίνο 48 από τους 53 αφρικανούς ηγέτες, όπως άλλωστε και το 2013 στη Νέα Υόρκη

(Τσεκούρας,2009:<http://www.tovima.gr/world/article/?aid=294384>και Δελαστίκ,2007:<http://www.imerisia.gr/article.asp?catid=26511&subid=2&pubid=351574>).

Σχήμα 18. Οι δέκα κορυφαίοι αφρικανικοί προορισμοί για τις κινέζικες επενδύσεις για το διάστημα 2003-2017, Πηγή: <http://enterprise.press/stories/2017/06/15/chinas-investments-in-africa-are-a-testing-grounds-for-its-emergence-as-superpower/>

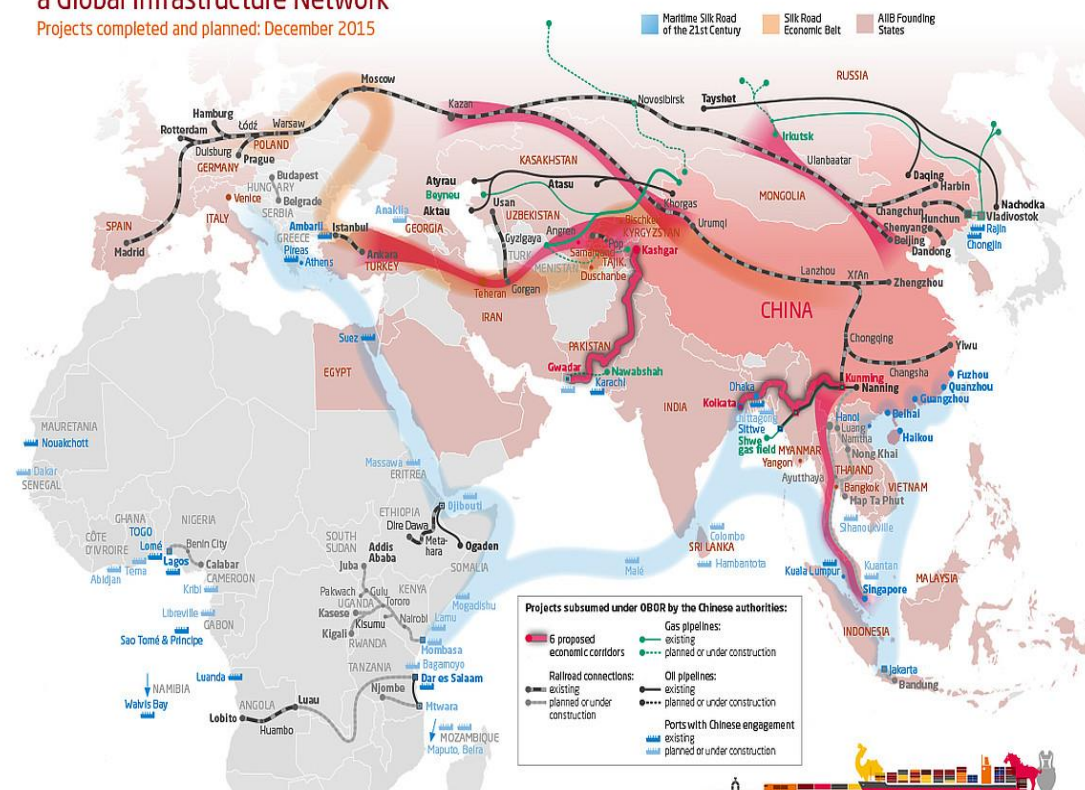
Χάρτης 6. Το ποσοστό, οι χώρες και οι κυριότεροι τομείς που επενδύουν οι κινεζικές επιχειρήσεις στην Αφρικανική Ήπειρο την περίοδο 2005-2015, Πηγή: <http://uk.businessinsider.com/infographic-of-chinas-investments-in-africa-2015-12>

Κεφάλαιο 6: Η Ενεργειακή Ασφάλεια της Κίνας και οι τρόποι επίτευξης της

6.1 «Ο Νέος Δρόμος του Μεταξιού»-One Belt One Road(OBOR)

Το 2013 ο κινέζος πρωθυπουργός Xi Jinping, ανακοινώνει το μεγάλο κατασκευαστικό και επενδυτικό πρόγραμμα της Κίνας για τον 21^ο αιώνα, με στόχο την στρατηγική αναβάθμιση της Κίνας στο διεθνές σύστημα και την επίτευξη αναπτυξιακών στόχων για την εξασφάλιση της ενεργειακής ασφάλειας της Κίνας, αλλά και των χωρών που θα λάβουν μέρος στο πρόγραμμα. Η αρχική του ονομασία One Belt-One Road(μια ζώνη-ένας δρόμος), αργότερα απέκτησε την ονομασία Belt and Road Initiative(BRI), αποτελεί προσομοίωση του ιστορικού δρόμου του μεταξιού με στόχο την ανάπτυξη του κινεζικού εμπορίου, την επίτευξη συμμαχιών με πολλές ασιατικές, ευρωπαϊκές και αφρικανικές χώρες και την δημιουργία

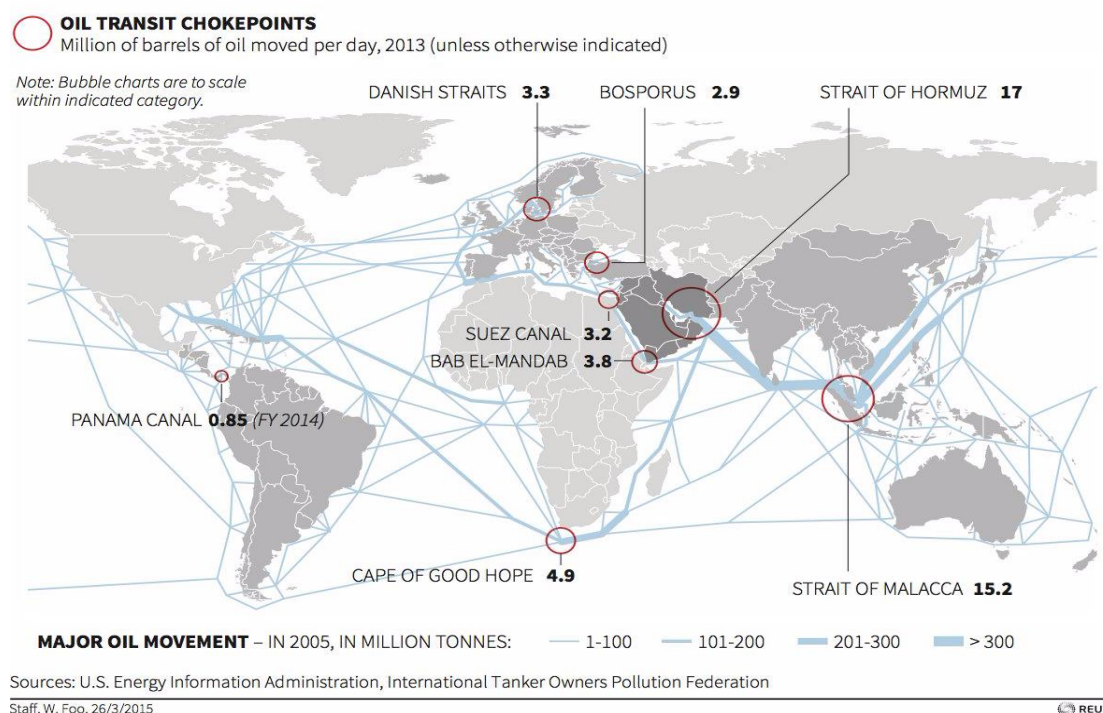
πολλών και μεγάλων δικτύων και υποδομών για την μεταφορά ανθρώπινου δυναμικού, κεφαλαίου και παροχής υπηρεσιών και αγαθών από την κινεζική στην παγκόσμια αγορά και αντιστρόφως. Πρόκειται για ένα μεγαλεπήβολο σχέδιο που θα καταστήσει την Κίνα τον κυριότερο περιφερειακό παίκτη του γεωπολιτικού υποσυστήματος της νοτιοανατολικής Ασίας, αλλά και θα δρα ανταγωνιστικά προς άλλα δυτικά αναπτυξιακά προγράμματα όπως την συμφωνία ΤΤΙΡ. Το κόστος του έργου υπολογίζεται σε 5 τρισεκατομμύρια δολάρια και μέχρι τώρα έχουν υπογράψει για την συμμετοχή τους 65 χώρες. Στόχος είναι η δημιουργία μεταφορικών και ενεργειακών δικτύων, όπως οδικοί και σιδηροδρομικοί άξονες, αγωγοί φυσικού αερίου, υδροηλεκτρικά φράγματα, κατασκευή λιμανιών και αεροδρομίων, γέφυρες, εξαγορά συγκεκριμένων επιχειρήσεων εξειδικευμένης τεχνολογίας, εξασφάλιση σημαντικών παρόχων ενέργειας, κ.α.. Για την Κίνα αποτελεί το “σχέδιο του αιώνα”, δημιουργώντας τις βάσεις για την είσοδο της Κίνας στην παγκοσμιοποιημένη αγορά και τον οικονομικό ανταγωνισμό της με άλλες υπερδυνάμεις του διεθνούς συστήματος όπως τις ΗΠΑ, την Ε.Ε., την Ιαπωνία και την Ινδία και την πρόσβαση της σε πλουτοπαραγωγικές πηγές (European Parliament, 2016: http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2016/586608/EPRS_BRI%282016%29586608_EN.pdf).

Χάρτης 7. Τα κυριότερα κατασκευαστικά έργα στο πρόγραμμα του «Νέου Δρόμου του Μεταξίου» και οι κυριότεροι χερσαίοι και θαλάσσιοι δίοδοι για την εκπλήρωση του One Belt One Road, Πηγή: <https://eurasia-news-online.com/2016/09/08/silk-road-strategy/>

Το στρατηγικό όραμα της Κίνας για την διεθνοποίηση του εμπορίου της και της εξασφάλισης των ενεργειακών της αναγκών, θεωρείται δώδεκα φορές μεγαλύτερο από το Σχέδιο Μάρσαλ για την μεταπολεμική ανασυγκρότηση της Δυτικής Ευρώπης και αποτελεί την μεγαλύτερη επένδυση τόσο από πλευράς κόστους, όσο και από εύρος υποδομών που θα πραγματοποιηθεί σε παγκόσμιο επίπεδο. Αποτελείται από δύο κυρίαρχες οδούς, την χερσαία (Silk Road Economic Belt) η οποία διασχίζει πολλές χώρες της κεντρικής Ασίας(κυριότερο παράδειγμα αποτελεί ο οικονομικός διάδρομος που έχει σχεδιαστεί μεταξύ Κίνας και Πακιστάν με την κατασκευή έργων όπως αυτοκινητόδρομοι, αγωγοί φυσικού αερίου, λιμάνια, κ.α., αξίας πάνω από 62 δισεκατομμύρια δολάρια) και καταλήγει στην Ευρώπη και την θαλάσσια(Maritime Silk Road) που από την νότια Κινεζική θάλασσα διασχίζει σχεδόν όλο τον Ινδικό Ωκεανό, δημιουργεί ναυτικές βάσεις στην Αφρικανική Ήπειρο και καταλήγει και

αυτή αρχικά σε ευρωπαϊκές χώρες της Μεσογείου(Zhou, Hallding and Han, 2015:<https://thediplomat.com/2015/06/the-trouble-with-the-chinese-marshall-plan-strategy/>) (Κυρίως της νοτιοανατολικής Ευρώπης, οι διμερείς εμπορικές σχέσεις μεταξύ Κίνας, Σκοπίων, Βοσνίας Ερζεγοβίνης, Σερβίας και Ελλάδος αυξάνονται σε μέγεθος, ενώ η σύνθεση τους διευρύνεται όσο αφορά τόσο τις εισαγωγές όσο και τις εξαγωγές. Το ύψος των επενδύσεων ξεπερνάει τα 6 δισεκατομμύρια δολάρια, με χαρακτηριστικότερη περίπτωση την επένδυση της COSCO(China Ocean Shipping Company) όπου το 2016 απέκτησε την πλειοψηφία των μετοχών στον Οργανισμό Λιμένος Πειραιώς(ΟΛΠ), προσφέροντας περισσότερα από 280 εκατομμύρια Ευρώ, χαρακτηρίζοντας την Ελλάδα ο κινέζος πρωθυπουργός Li Keqiang το 2014 ως πύλη εισόδου στην Ευρώπη) με στόχο την είσοδο των κινεζικών προϊόντων στις χώρες της βορειοδυτικής Ευρώπης(Bastian,2017:http://www.eliamep.gr/wp-content/uploads/2017/10/82_2017_-WORKING-PAPER-_Jens-Bastian.pdf).

Χάρτης 8. Στο πρόγραμμα OBOR, κύριος στρατηγικός στόχος αποτελεί η διασφάλιση των κινεζικών συμφερόντων από τα κυριότερα chokepoints παγκοσμίως, κυρίως από τα περάσματα του Ορμούζ και της Μάλακα, με συμφωνίες και επενδύσεις σε χώρες που έχουν άμεση γεωγραφική και οικονομική συνάφεια με τα συγκεκριμένα θαλάσσια περάσματα,

Πηγή: <https://www.businessinsider.com.au/worlds-eight-oil-chokepoints-2015-4>

Το μεγαλύτερο αναπτυξιακό, επενδυτικό και στρατηγικό σχέδιο της Κίνας OBOR, αφορά σχεδόν το 62% του παγκόσμιου πληθυσμού και το 55% του ακαθάριστου παγκόσμιου προϊόντος. Η Κίνα δίνει πολύ μεγάλο στρατηγικό και επενδυτικό βάρος και θεωρεί το πρόγραμμα OBOR παγκοσμίου εμβέλειας που αφορά τουλάχιστον τρεις ηπείρους και έξι διαδρόμους προς το παρόν, αναδιανέμοντας την ισχύ στα πλαίσια του διεθνούς συστήματος. Έτσι δημιουργούνται οι κατάλληλες συνθήκες τόσο για την γεωπολιτική και γεωοικονομική αναβάθμιση της ίδιας της Κίνας, όσο και η δημιουργία ενός πολυπολικού διεθνούς συστήματος με την ανάδυση και νέων κρατικών δρώντων ως εξισορροπητικοί παράγοντες. Χαρακτηριστικό της σημασίας που δίνει η Κίνα στο πρόγραμμα, είναι η δημιουργία και η οργάνωση του Belt and Road Forum για πρώτη φορά στις 14-15 Μαΐου του 2017 στην Beijing. Εκεί ο κινέζος πρωθυπουργός Xi Jinping προσκάλεσε και φιλοξένησε 28 ηγέτες άλλων κρατών, ανακοινώνοντας μια σειρά από πολιτικές και διπλωματικές συμμαχίες, περιφερειακές συνεργασίες, κατασκευαστικά έργα και προγράμματα οικονομικής ανάπτυξης προς όλες τις χώρες που θα συμμετέχουν στο πρόγραμμα OBOR. Η νέα αυτή εξωστρεφής προσέγγιση της οικονομικής και εξωτερικής πολιτικής της Κίνας, εκφράζει την στρατηγική επιλογή της ηγεσίας της από το 2003 για να κινηθεί επενδυτικά προς το εξωτερικό («go global» ή «go out policy») και συγχρόνως καλεί υπό την αιγίδα της στη διαμόρφωση ενός νέου οικονομικού συστήματος με όρους win-win και άλλους κρατικούς δρώντες, που μέχρι τώρα είχαν ελάχιστη ή καθόλου συμμετοχή στη διεθνή οικονομική διακυβέρνηση(CSIS,2017:<https://chinapower.csis.org/china-belt-and-road-initiative/>).

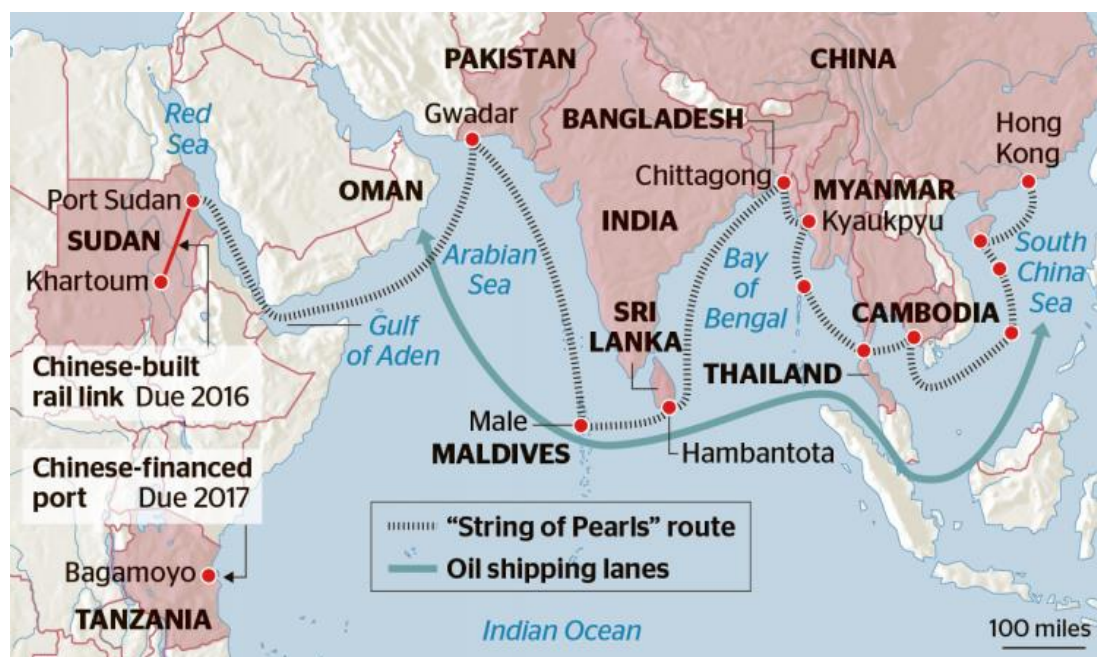
Χάρτης 9. Η στρατηγική εξωστρέφειας «go global» της Κίνας, με κατασκευαστικά και επενδυτικά σχέδια που απευθύνονται σε τρεις ηπείρους και έξι διαδρόμους, για την επίτευξη της εμπορικής της ανάπτυξης και της ενεργειακής της ασφάλειας,

Πηγή: <http://www.kathimerini.gr/861678/article/epikairothta/kosmos/o-dromos-toy-meta3ioy-ananiwnei>

6.2 Το Περιδέραιο Μαργαριταριών-String of Pearls

Η Κίνα για την διασφάλιση της οικονομικής της ανάπτυξης και της πολιτικής της σταθερότητας, είναι επιβεβλημένο να διασφαλίσει τις κυριότερες θαλάσσιες διόδους (chockpoints) που συνδέουν την Ευρώπη, την Αφρική και την Ασία για την ανεμπόδιστη μεταφορά πετρελαίου, φυσικού αερίου και μεταλλευμάτων για την κάλυψη των τεράστιων πληθυσμιακών και βιομηχανικών αναγκών της. Αυτό επιτυγχάνεται με την δημιουργία ενός συστήματος κατασκευαστικών και επενδυτικών δικτύων, που θα δρουν ως μεταφορικοί και ενεργειακοί κόμβοι και θα έχουν την μορφή πολιτικών, οικονομικών και στρατιωτικών χερσαίων και ναυτικών βάσεων με την ονομασία «περιδέραιο μαργαριταριών» (String of Pearls). Το κάθε μαργαριτάρι αντιπροσωπεύει ένα στρατηγικό σημείο διέλευσης στον Ινδικό Ωκεανό, στην νοτιοανατολική Ασία και στην Ανατολική Αφρική (π.χ. η νήσος Χαϊνάν βορειοανατολικά του Βιετνάμ με στρατιωτικές βάσεις, η νήσος Γούντι στο Αρχιπέλαγος Παρασέλ 300 ναυτικά μίλια ανατολικά του Βιετνάμ, η Τσιταγκόνγκ

μονάδα μεταφόρτωσης εμπορευματοκιβωτίων στο Μπαγκλαντές, το λιμάνι στην παράκτια πόλη Σίτουε της Μιανμάρ, ναυτική βάση στο Γκαντάρ του Πακιστάν, καθώς και πρόσβαση του κινεζικού πολεμικού ναυτικού σε λιμάνια της Μαδαγασκάρης, των Σεϋχελλών, των Μαλβίδων και της Σρι Λάνκα, καθώς και το λιμάνι, η σιδηροδρομική γραμμή και η στρατιωτική βάση στο Τζιμπουτί, κ.α.) για την ενίσχυση της κινεζικής επιρροής σε πλουτοπαραγωγικές πηγές και την ασφαλή μεταφορά ενεργειακών αποθεμάτων στην κινεζική ενδοχώρα (Pehrson,2006).

Χάρτης 10. Τα κυριότερα «μαργαριτάρια» κινεζικών συμφερόντων στον Ινδικό Ωκεανό, στην Ανατολική Αφρική και στην νοτιοανατολική Ασία, σύμφωνα με την αμερικανική οπτική για το «περιδέραιο μαργαριταριών», Πηγή: <http://www.khmertimeskh.com/news/6038/china-to-speed-up-construction-of-new-silk-road--xi/>

6.3 Η Στρατηγική Σημασία των Στενών της Μάλακα

Η Κίνα έχοντας διασφαλίσει σε μεγάλο βαθμό την διαφοροποίηση των προμηθευτών της σε ενεργειακούς πόρους και κυρίως τις τελευταίες δύο δεκαετίες με χώρες της Αφρικής, οι οποίες καλύπτουν το ένα τρίτο των αναγκών της χώρας σε εισαγόμενο πετρέλαιο, εξαρτάται άμεσα από τις θαλάσσιες διόδους του Ινδικού Ωκεανού. Στρατηγικό σημείο για τις κινεζικές εισαγωγές πετρελαίου αποτελούν τα Στενά της Μάλακα. Πρόκειται για μια δίοδο πλάτους 2,41 χιλιομέτρων και μήκους 1.013,9 χιλιομέτρων ανάμεσα στην Μαλαισία και την Ινδονησία. Τα Στενά της Μάλακα συνδέουν τον Ινδικό Ωκεανό με την Νότια Κινεζική Θάλασσα και από εκεί

διέρχεται το 80% των εισαγωγών πετρελαίου προς την Κίνα. Τα συγκεκριμένα στενά όμως αποτελούν μεγάλο δίλλημα ασφαλείας για την Κίνα. Πρώτον, γιατί παρουσιάζουν μεγάλα ποσοστά θαλάσσιας πειρατείας. Η περιοχή λόγω των ιδιαίτερων γεωμορφολογικών συνθηκών ευνοεί παρακρατικές ομάδες με έντονη παραβατική συμπεριφορά, ενώ και οι ιδιαίτερες εθνοτικές και θρησκευτικές συγκρούσεις τόσο στην Μαλαισία όσο και στην Ινδονησία, καθιστούν το φαινόμενο του εξτρεμισμού μόνιμο κοινωνικό φαινόμενο. Δεύτερον, ιδιαίτερα μετά την έναρξη του «Πολέμου κατά της Τρομοκρατίας» για τις ΗΠΑ και ιδιαίτερα για την διέλευση του αμερικανικού πολεμικού ναυτικού, τα στενά της Μάλακα απέκτησαν ιδιαίτερη στρατηγική βαρύτητα. Τόσο για την άμεση επέμβαση σε χώρες οι οποίες θεωρούνται ότι υποθάλπουν τρομοκρατικά δίκτυα στα εδάφη τους, όσο και για την παρεμπόδιση των κινεζικών συμφερόντων στην κεντρική και νοτιοανατολική Ασία και την υπεράσπιση συμμάχων των ΗΠΑ όπως η Ιαπωνία και η Ταιβάν από την Κινεζική απειλή (Σωτηρίου και Καραγιάννης,2013).

Figure 1. China's Critical Sea Lanes. Like many other industrialized East Asian countries, China is heavily dependent upon critical sea lanes for its energy imports. Over 80 percent of China's crude oil imports transit the Strait of Malacca.

Χάρτης 11. Τα Στενά της Μάλακα αποτελούν το κυριότερο θαλάσσιο πέρασμα για το διαμετακομιστικό εμπόριο και την ενεργειακή ασφάλεια της Κίνας, Πηγή: <https://policytensor.com/2012/05/25/the-topology-of-global-power/>

Χάρτης 12. Τα Στενά της Μάλακα θεωρούνται από τα πιο επικίνδυνα σημεία παγκοσμίως για την εκδήλωση της θαλάσσιας πειρατείας. Στο χάρτη παρουσιάζονται οι αεροπειρατείες και οι απόπειρες πειρατικής επίθεσης σε πλοία το έτος 2015 ,

Πηγή: <https://www.economist.com/news/asia/21656237-step-aside-somalia-south-east-asia-new-piracy-capital-world-malacca-buccaneers>

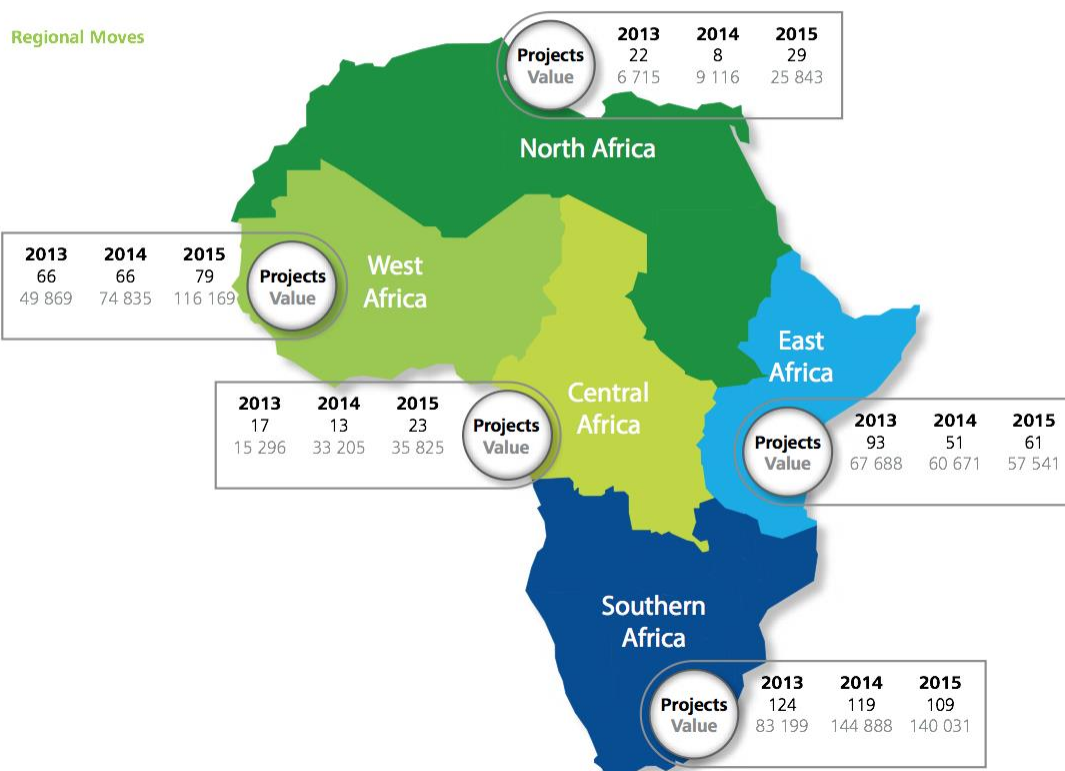
Κεφάλαιο 7: Γεωγραφική και Τομεακή κατανομή των Κινεζικών Επενδύσεων στην Αφρικανική Ήπειρο. Γεωπολιτική και Γεωοικονομία των Δικτύων και των Υποδομών

7.1 Κινεζικές Επενδύσεις Δικτύων Υποδομής στην Αφρικανική Ήπειρο

Οι Κινεζικές επενδύσεις σε έργα μεγάλων δικτύων υποδομών την χρονική περίοδο 2000-2015, είχαν ως κύριο χαρακτηριστικό τους την διασπορά και την ποικιλία. Πραγματοποιήθηκαν σε πολλές χώρες της Αφρικής(γεωγραφική διασπορά) και σε πολλούς αναπτυξιακούς κλάδους(τομεακός πλουραλισμός), δημιουργώντας ένα νέο επιχειρηματικό μοντέλο πρωτόγνωρο για τα δεδομένα της Αφρικής. Η παροχή αναπτυξιακής βοήθειας, είναι μια από τις μορφές οικονομικής δραστηριότητας της Κίνας προς τις χώρες της Αφρικής, για την κατασκευή έργων υποδομής. Τα πολλά κενά και ελλείμματα υλικοτεχνικής υποδομής των αφρικανικών οικονομιών, έρχεται να καλύψει η πίστωση πολλών δισεκατομμυρίων δολαρίων από κινεζικές επιχειρήσεις. Όπου παρουσιάστηκαν εμπόδια και δυσκολίες(μείωση χρηματοδότησης, κ.α.) για την επίτευξη μιας επένδυσης, η Κινεζική κυβέρνηση παρέχει υποστήριξη είτε χρηματοδοτώντας είτε προσφέροντας χαμηλότοκα δάνεια,

με την μορφή χρηματοδοτικών πακέτων προς τις αφρικανικές χώρες. Κινεζικές επιχειρήσεις έχουν κατασκευάσει οδικά δίκτυα, σιδηροδρομικούς άξονες, λιμάνια, κυβερνητικά κτήρια, συνεδριακά και πολιτιστικά κέντρα, αθλητικές εγκαταστάσεις, κ.α.. Η Κίνα την περίοδο 2000-2013 επένδυσε περίπου 75 δισεκατομμύρια δολάρια σε πάνω από 1700 αναπτυξιακά έργα σε 51 αφρικανικές χώρες, όπου από αυτά προήλθαν σε μορφή δωρεάς και χαμηλότοκων δανείων τα 16 δισεκατομμύρια δολάρια ως αναπτυξιακή βοήθεια (Χουλιάρας,2013).

Continental statistics		2013	2014	2015
Number		322	257	301
Value (USD million)		222 767	325 828	375 410

Χάρτης 13. Μόνο για την περίοδο 2013-2015, οι κινεζικές κατασκευές σε όλη την Αφρικανική Ήπειρο έφτασαν τις 880 αξίας 924.005 εκατομμυρίων δολαρίων,

Πηγή: <http://www.globalconstructionreview.com/markets/china-buil7ding-everyt7hing-afri7ca/>

7.2 Κινεζικές Επενδύσεις σε Μεταφορικά και Ενεργειακά Δίκτυα

Πιο συγκεκριμένα τα κυριότερα κατασκευαστικά έργα που εκπονήθηκαν την περίοδο 2000-2015 ή ανακαινίστηκαν από κινεζικές επιχειρήσεις(κυρίως κρατικών

συμφερόντων), είναι τα εξής: Στο πεδίο των δικτύων και υποδομών το σιδηροδρομικό δίκτυο μεταξύ Τανζανίας και Ζάμπιας(γνωστό ως TAZARA), το οποίο θεωρείται από τις μεγαλύτερες μεταφορικές επενδύσεις στην Αφρική, αυξάνοντας το εμπορικό και τουριστικό απόθεμα των δύο χωρών και συγχρόνως αναβαθμίζοντας περιοχές οι οποίες ήταν αποκομμένες από τον κεντρικό κορμό των χωρών τους. Ο αυτοκινητόδρομος 84 χιλιομέτρων κινεζικών προδιαγραφών(με έξι λωρίδες κυκλοφορίας), που συνδέει την Αντίς Αμπέμπα με την Αντάμα στην Αιθιοπία σε λιγότερο από μία ώρα από τρεις που ήταν ως τότε. Το έργο στοίχησε περισσότερα από 709 εκατομμύρια δολάρια και παραχωρήθηκε προς λειτουργία με δανειοδότηση. Η κατασκευή του μεγαλύτερου αεροδρομίου Maruto της Μοζαμβίκης. Αρχικά κατασκευάστηκε ο διεθνής τερματικός σταθμός το 2010 και το 2012 ολοκληρώθηκε και ο εγχώριος τερματικός σταθμός με αναβαθμισμένα δάνεια παραχώρησης από την Κίνα. Το μεγαλύτερο τεχνικό έργο που συμμετείχε η Κίνα εκτός των συνόρων της, είναι αυτό του υδροηλεκτρικού φράγματος Merowe Dam στο Σουδάν. Ολοκληρώθηκε το 2009, βρίσκεται στο βόρειο Σουδάν και αποτελεί το μεγαλύτερο και πιο σύγχρονο υδροηλεκτρικό έργο σε ολόκληρη την Αφρική, όπου περιέχει μια δεξαμενή με δυνατότητα να εκταμιεύει 20% της ετήσιας ροής του Νείλου Ποταμού(The State Council,2015a:http://english.gov.cn/news/photos/2015/12/02/content_281475246524074.htm).

Εικόνα 1. Το μεγαλύτερο σιδηροδρομικό δίκτυο που κατασκεύασαν κινεζικές εταιρείες και συνδέει τις χώρες της Τανζανίας και της Ζάμπιας(TAZARA), προσφέροντας συγκριτικό πλεονέκτημα στα κινεζικά εμπορεύματα στην ενδοχώρα της Υποσαχάριας Αφρικής, Πηγή: <https://tazarasite.com/>

Εικόνα 2. Ο αυτοκινητόδρομος Αντίς Αμπέμπα-Αντάμα, ο οποίος δανειοδοτήθηκε με κινεζικά κεφάλαια, Πηγή: http://english.gov.cn/news/photos/2015/12/02/content_281475246524074.htm

Εικόνα 3. Το μεγαλύτερο αεροδρόμιο της Μοζαμβίκης το Maruto Airport, όπου με αναβαθμισμένα δάνεια παραχώρησης από την Κίνα κατασκευάστηκαν ο διεθνής και ο εγχώριος τερματικός σταθμός,

Πηγή: http://english.gov.cn/news/photos/2015/12/02/content_281475246524074.htm

Εικόνα 4. Το υδροηλεκτρικό φράγμα Merowe Dam στο Βόρειο Σουδάν, πρόκειται για το μεγαλύτερο και πιο σύγχρονο υδροηλεκτρικό έργο στην Αφρικανική Ήπειρο, Πηγή: http://english.gov.cn/news/photos/2015/12/02/content_281475246524074.htm

7.3 Κινεζικές Επενδύσεις Πολιτικών, Κοινωνικών και Πολιτιστικών Υποδομών

Στο πεδίο των κατασκευών δημοσίων συγκροτημάτων για παροχή υπηρεσιών, πολιτισμού, αθλητισμού και υγείας, η Κίνα προέβει σε μια εξίσου μεγάλη λίστα συμφωνιών με αφρικανικές κυβερνήσεις. Το κεντρικό συνεδριακό κέντρο των κρατών της Αφρικανικής Ένωσης στην Αντίς Αμπέμπα της Αιθιοπίας, το οποίο στοίχησε 200 εκατομμύρια δολάρια και θεωρείται μαζί με την σιδηροδρομική γραμμή Τανζανίας-Ζάμπιας που αναφέρθηκε πιο πάνω η μεγαλύτερη κινεζική χρηματοδότηση σε κατασκευαστικό έργο στην Αφρική. Η κατασκευή του Zimpeto Stadium στην Μοζαμβίκη χωρητικότητας 42.000 θεατών το οποίο εγκαινιάστηκε το 2011. Το στάδιο κατασκευάστηκε εξολοκλήρου με κεφάλαια από την Κίνα και χρησιμοποιείται κυρίως για ποδόσφαιρο, αλλά και για μεγάλα αθλητικά γεγονότα όπως το Παναφρικανικό Πρωτάθλημα που πραγματοποιήθηκε το 2011. Στη Σενεγάλη κατασκευάστηκε το Dakar National Grand Theater το χρονικό διάστημα 2008-2011 από την κρατική επιχείρηση China National Complete Plant Import Export

Corporation και το οποίο είναι χωρητικότητας 1800 θέσεων. Το έργο στοίχησε 16 δισεκατομμύρια γαλλικά φράγκα(34 εκατομμύρια δολάρια), από τα οποία η Κίνα συνέβαλε τα δεκατέσσερα και τα υπόλοιπα η Σενεγάλη. Στο Μαλί με κινεζική αναπτυξιακή βοήθεια χτίστηκε το νοσοκομείο Mali Hospital, το οποίο ολοκληρώθηκε το 2011 και πραγματοποιήθηκε η πρώτη καρδιολογική επέμβαση στη χώρα από κινεζική ιατρική ομάδα. Το Yaounde Conference Center στο Καμερούν καλύπτει μια περιοχή 30.797 χιλιομέτρων και κατασκευάστηκε τη χρονική περίοδο 1978-1981 από κεφάλαια της κινεζικής αναπτυξιακής βοήθειας. Το έργο δρομολογήθηκε στα πλαίσια του μοντέλου συνεργασίας win-win μεταξύ των δύο χωρών, με την Κίνα να στηρίζει την κυβέρνηση του Καμερούν στους τομείς της αγροτικής παραγωγής, της εκπαίδευσης και των υποδομών. Το συγκρότημα ανακαινίστηκε το 2015 με εκτιμώμενο κόστος 130 εκατομμύρια γουάν ή 12,58 δισεκατομμύρια γαλλικά φράγκα. Στη περιοχή Lingwala της Κινσάσα, η οποία είναι πρωτεύουσα της Δημοκρατίας του Κονγκό, κατασκευάστηκε με αναπτυξιακή βοήθεια από την Κίνα το Στάδιο Stade des Martyrs. Η κατασκευή του πραγματοποιήθηκε την περίοδο 1988-1993 και η λειτουργία του άρχισε το 1994. Σήμερα αποτελεί το σημαντικότερο σημείο της πόλης για διεθνής συναντήσεις και σημαντικά πολιτιστικά και αθλητικά γεγονότα(The State Council, 2015:http://english.gov.cn/news/photos/2015/12/02/content_281475246524074.htm).

Εικόνα 5. Το κεντρικό κτήριο της Αφρικανικής Ένωσης και το μεγαλύτερο συνεδριακό κέντρο της Αφρικανικής Ηπείρου στην Αντίς Αμπέμπα της Αιθιοπίας, πρόκειται για το μεγαλύτερο μαζί με το σιδηροδρομικό δίκτυο TAZARA έργο αναπτυξιακής βοήθειας της Κίνας στην Αφρική, Πηγή: http://english.gov.cn/news/photos/2015/12/02/content_281475246524074.htm

Εικόνα 6. Το θέατρο Dakar National Grand Theater στη Σενεγάλη, κατασκευάστηκε από κρατική κινεζική εταιρεία και το μεγαλύτερο ποσοστό χρηματοδότησης επήλθε από κινεζικά κεφάλαια, Πηγή: http://english.gov.cn/news/photos/2015/12/02/content_281475246524074.htm

Κινεζική κατασκευή είναι και το νοσοκομείο Masaka Hospital στη Ρουάντα, το οποίο άρχισε να κατασκευάζεται το 2009 και αποπερατώθηκε το 2011, όπως και η Σχολή Εθνικής Άμυνας στη Χαράρε πρωτεύουσα της Ζιμπάμπουε, που

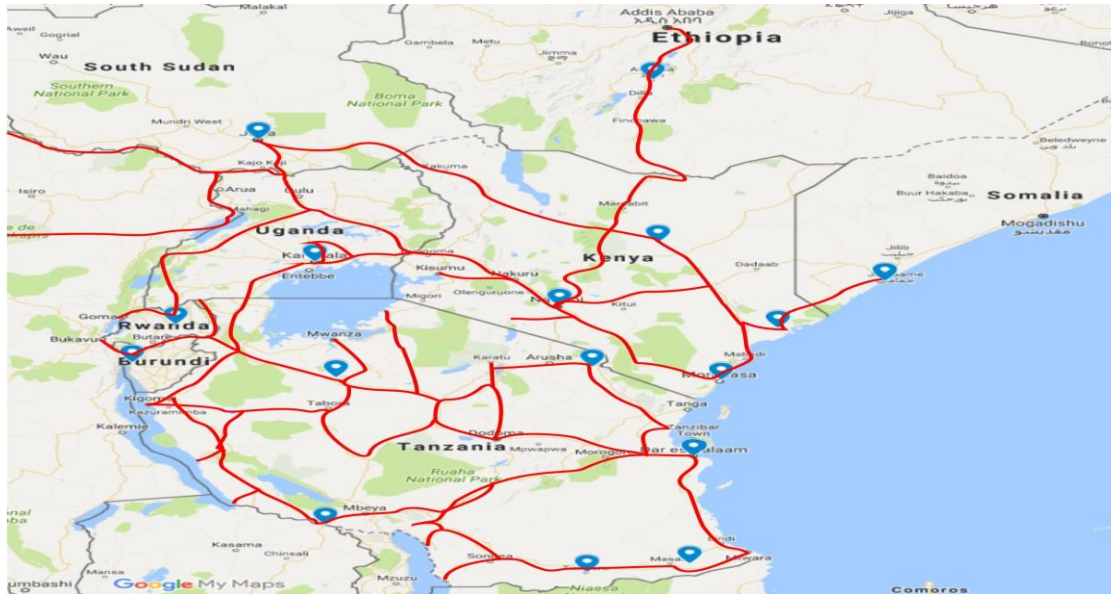
κατασκευάστηκε από κινέζους εργολάβους με την οικονομική υποστήριξη της κινεζικής κυβέρνησης. Επίσης, το λιμάνι Friendship Harbor στην Nouakchott πρωτεύουσα της βορειοανατολικής Μαυριτανίας, το οποίο θεωρείται ένα από τα μεγαλύτερα έργα αναπτυξιακής βοήθειας της Κίνας στην Αφρική. Το έργο στοίχισε 340 εκατομμύρια γουάν και κατασκευάστηκε από την κρατική εταιρεία China Road and Bridge Corporation το χρονικό διάστημα 1979-1986. Είναι πλήρως εξοπλισμένο με εγκαταστάσεις όπως φράγματα, επισκευαστικά εργαστήρια και αποθήκες. Η Κίνα συνέβαλε στην κατασκευή πέντε αγκυροβολίων και συνεχίζει να παρέχει τεχνική υποστήριξη στο λιμάνι(China Daily, 2014:http://wap.chinadaily.com.cn/2014-05/06/content_22525849.htm).

Χάρτης 14. Οι κυριότερες δημόσιες εγκαταστάσεις στην Αφρική που δημιουργήθηκαν με αναπτυξιακή βοήθεια από την Κίνα, Πηγή: http://europe.chinadaily.com.cn/world/2012-07/20/content_15602179.htm

7.4 Κινεζικές επενδύσεις σε κατασκευαστικά έργα υποδομών που έχουν ολοκληρωθεί πρόσφατα ή σχεδιάστηκαν για το μέλλον

Ακόμα όμως και μέχρι το 2016 κατασκευάστηκαν ή άρχισαν να κατασκευάζονται μια πληθώρα από τεχνικά έργα, τα οποία υλοποιούνται εξολοκλήρου από την Κίνα ή χρηματοδοτούνται από αυτήν. Η Κίνα δίνει μεγάλη βαρύτητα στα μεταφορικά δίκτυα και κυρίως στην αναβάθμιση των σιδηροδρομικών γραμμών στα πλαίσια του win-win μοντέλου. Έτσι και οι υποδομές των χωρών της Αφρικής αναβαθμίζονται και η ίδια δημιουργεί δίκτυα για την αποτελεσματική εισαγωγή και εξαγωγή των προϊόντων της. Τα σημαντικότερα είναι ο σιδηροδρομικός άξονας Τζιμπουτί-Αιθιοπία, γνωστή ως σιδηροδρομική γραμμή Αντίς Αμπέμπα-Τζιμπουτί, μήκους 752,7 χιλιομέτρων. Μειώνει την σύνδεση των δύο πόλεων μόλις σε δέκα ώρες από επτά ημέρες που διαρκούσε οδικώς, ενώ παρέχει και έξοδο στη θάλασσα για την Αιθιοπία στο λιμάνι του Τζιμπουτί αξιοποιώντας το εμπορικό της απόθεμα. Το έργο κατασκευάστηκε από την China Railway Group και την China Civil Engineering Construction Corporation. Ένα άλλο σιδηροδρομικό δίκτυο, αυτό του Nairobi-Naivasha Railway, κατασκευάστηκε από την κινεζική εταιρεία China Communications Construction Company(CCCC) και χρηματοδοτήθηκε από την κινεζική τράπεζα China's EXIM Bank. Είναι μήκους 120,4 χιλιόμετρα και συνδέει την πρωτεύουσα της Κένυας Ναϊρόμπι με την συνοριακή πόλη Malaba που βρίσκεται μεταξύ της Κένυας και της Ουγκάντας. Το έργο μετασχηματίζει βιομηχανικά την Κένυα και την καθιστά επενδυτικό κόμβο στην αφρικανική ήπειρο. Το σιδηροδρομικό δίκτυο Abuja-Kaduna Railway μήκους 186,5 χιλιομέτρων, κατασκευάστηκε από την εταιρεία CCCC που είδαμε και πιο πάνω και αποτελεί μέρος της πολιτικής για τον εκσυγχρονισμό των σιδηροδρόμων στη Νιγηρία, αντικαθιστώντας το υφιστάμενο σύστημα στενής διασταύρωσης με το ευρύτερο σύστημα τυποποιημένων μετρητών. Με αυτό τον τρόπο εγκαινιάστηκαν στη χώρα σιδηροδρομικές γραμμές μεγάλων ταχυτήτων(μεταφορά τεχνολογίας)(Xinhuanet, 2016:http://news.xinhuanet.com/english/201612/29/c_135941951.htm).

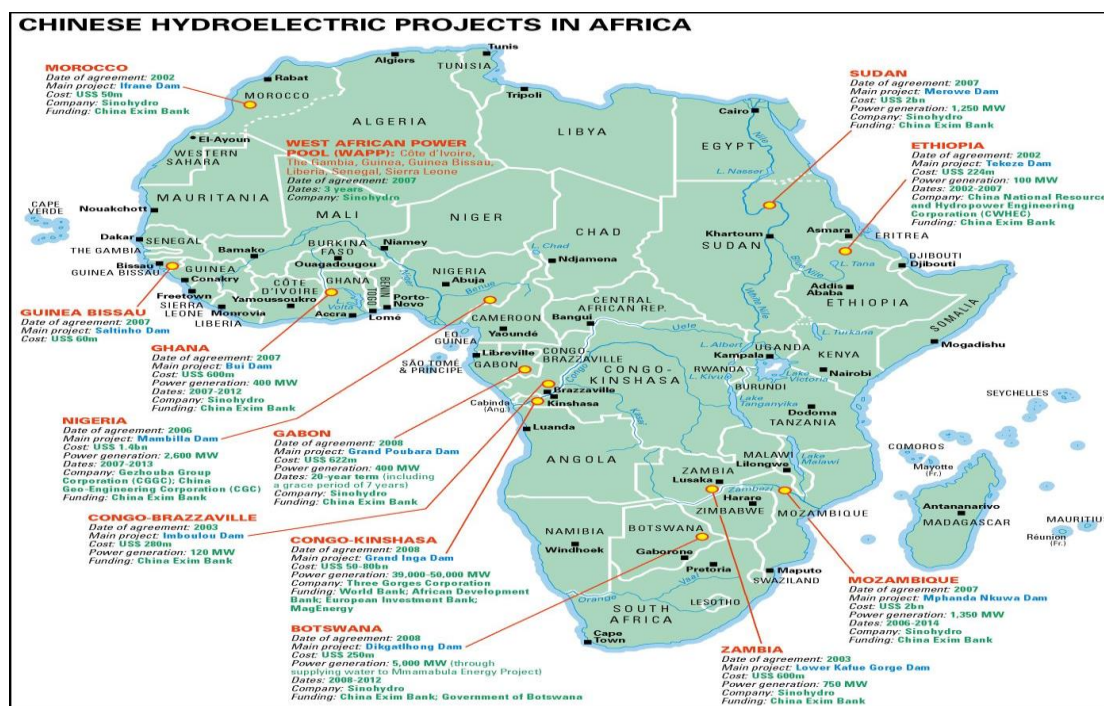

Χάρτης 15. Η Κίνα χρηματοδοτεί και κατασκευάζει ένα πολύ μεγάλο σιδηροδρομικό δίκτυο στην Αφρική, για την πρόσβαση της σε πλουτοπαραγωγικές πηγές και την αναβάθμιση των υποδομών και του εμπορίου στις χώρες που το ενσωματώνουν,

Πηγή: <https://www.highways.today/2016/12/18/china-building-funding-africas-rail-transport-infrastructure/>

Η γέφυρα Nyerere Bridge στη Τανζανία, μήκους 680 μέτρων και έξι λωρίδων αποτελεί την μεγαλύτερη παρακαμπτήρια γέφυρα στην Ανατολική Αφρική. Ο γηγενής πληθυσμός δεν θα περνάει πλέον με ξύλινες βάρκες από το Dar es Salaam στη περιοχή Kigamboni. Το έργο ήταν μια σύμπραξη των κινεζικών εταιρειών China Railway Construction Engineering Group με την China Railway Major Bridge Group. Το υδροηλεκτρικό εργοστάσιο Gibe III Hydro Power Plant στην Αιθιοπία διαθέτει παραγωγική ικανότητα 1.870 MW, η οποία θα αυξήσει την ενεργειακή ικανότητα της χώρας περισσότερο από 4.260 MW. Το 60% του έργου παραχωρήθηκε ως δάνειο από την Industrial and Commercial Bank of China (ICBC). Το διεθνές αεροδρόμιο Victoria Falls στη Ζιμπάμπουε, μπορεί πλέον να διακινεί 1,5 εκατομμύρια επιβάτες ετησίως από 500.000 και διαθέτει νέες εγκαταστάσεις, όπως ένα νέο διεθνές κτίριο τερματικού σταθμού, ένα νέο διάδρομο 4 χιλιομέτρων και εκτεταμένους χώρους στάθμευσης για αεροσκάφη και νέα οδικά δίκτυα, αυξάνοντας τις επιχειρηματικές διασυνδέσεις και το τουριστικό απόθεμα της χώρας. Στη Γκάνα, η κατασκευή του λιμανιού Tema Port θα επιφέρει αύξηση εμπορικής κινητικότητας και την αναβάθμιση της παράκτιας ζώνης με την

δημιουργία και νέων οδικών κόμβων. Την ανάληψη του έργου ανέλαβε η China Harbor Engineering Company. Με την αγορά Kotokuraba Market, θα δημιουργηθούν σύγχρονες εγκαταστάσεις προηγμένης υλικοτεχνικής υποδομής με αποτέλεσμα την αξιοποίηση της αρχαίας πρωτεύουσας Cape Coast και την αύξηση της καταναλωτικής κίνησης. Το έργο χρηματοδοτήθηκε από την China EXIM Bank και κατασκευάστηκε από την China Railway Construction Engineering Group. Στο Μπουρούντι ξεκίνησε ένα έργο δημιουργίας ψηφιακής τηλεόρασης από την κινεζική εταιρεία μέσω ενημέρωσης StarTimes μετά την ολοκλήρωση της. Το σχέδιο βοήθησε το Μπουρούντι να γίνει το πρώτο κράτος στην Κοινότητα της Ανατολικής Αφρικής που επιτυγχάνει την πλήρη μετάβαση από την αναλογική στην ψηφιακή τηλεόραση. Η κινεζική τεχνολογική πολυεθνική εταιρεία Huawei ολοκλήρωσε επίσης την ολοκλήρωση του έργου του μητροπολιτικού δικτύου στο Μπουρούντι, το οποίο περιλαμβάνει την τοποθέτηση 220 χιλιομέτρων οπτικών ινών στην πρωτεύουσα Bujumbura(Xinhuanet,2016:http://news.xinhuanet.com/english/201612/29/c_135941951.htm).

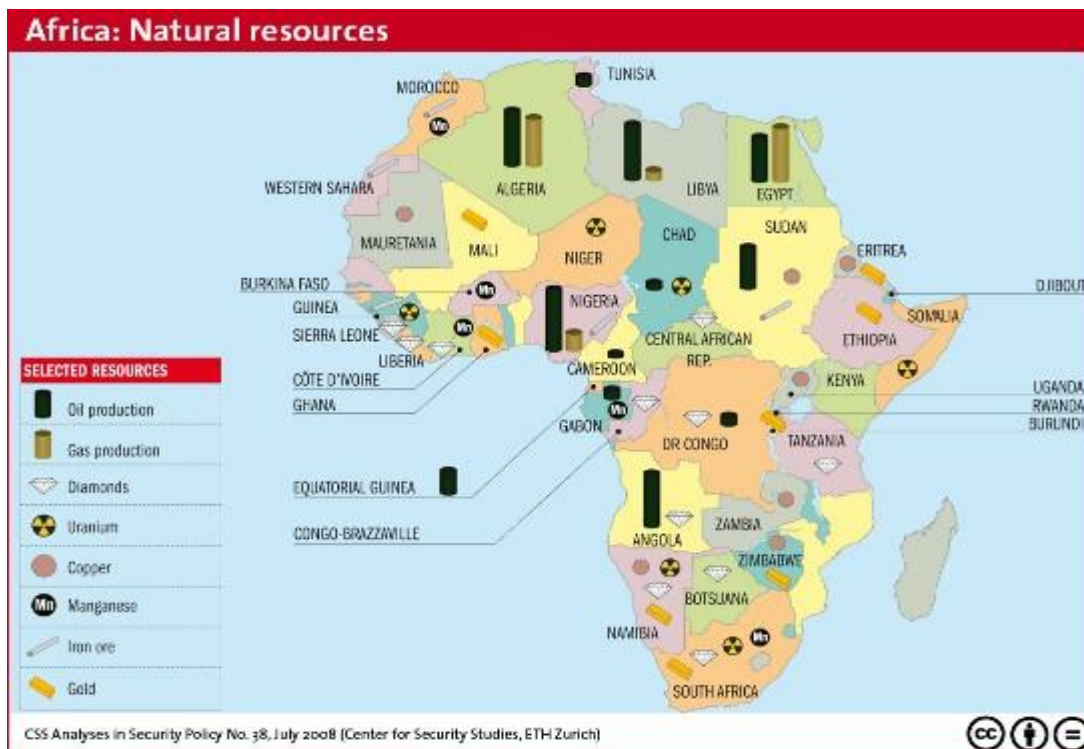

Χάρτης 16. Η Κίνα επενδύει σε πολλές χώρες της Αφρικής υδροηλεκτρικά έργα για την κάλυψη των δικών της βιομηχανικών αναγκών, αλλά και για να προωθήσει κινεζικά προϊόντα στις αφρικανικές αγορές, Πηγή: <http://www.hidropolitikakademi.org/en/chinese-dams-in-africa.html>

Κεφάλαιο 8: Τα φαινόμενα της Κατάρας των Πόρων και της Ολλανδικής Ασθένειας στην Αφρικανική Ήπειρο

8.1 Ανάπτυξη, Φυσικοί Πόροι και Αφρικανική Ήπειρος

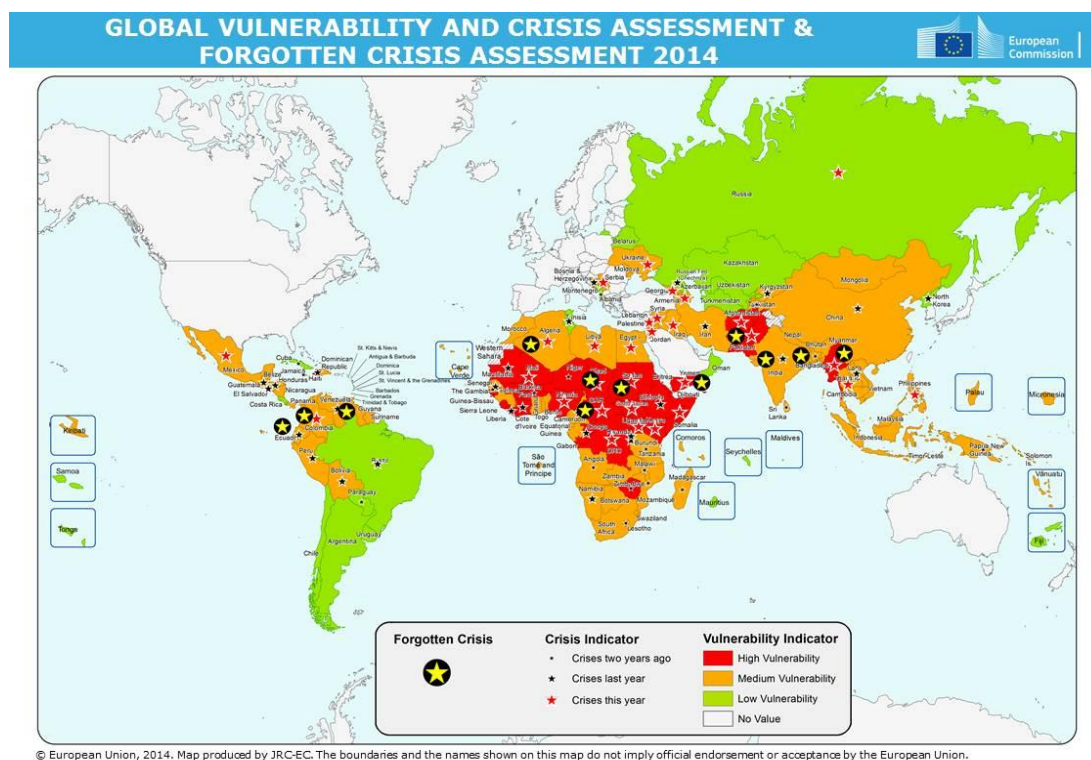
Η Αφρική θεωρείται η πιο πλούσια ήπειρος στον κόσμο σε φυσικούς πόρους, κατέχει σχεδόν το 1/3 του ορυκτού πλούτου της γης και συγχρόνως είναι η πιο φτωχή σε κατά κεφαλήν εισόδημα. Αυτό το οξύμωρο φαινόμενο, έχει προσελκύσει το ενδιαφέρον πολλών ερευνητών και επιστημονικών πεδίων, για τα αίτια που το προκαλούν και τους τρόπους που μπορούν να εφαρμοσθούν για την αποφυγή του. Η εκτεταμένη διαφθορά, οι αδυναμίες της δημόσιας διοίκησης και η κακή διακυβέρνηση συνέβαλαν καθοριστικά ώστε οι πρώτες ύλες παράλληλα με την αναπτυξιακή βοήθεια ως απόρροια της φτώχειας, να αποτελούν εξωτερικούς προσόδους με αρνητικό πρόσημο για την ανάπτυξη της ηπείρου. Αυτή η θεσμική ερμηνεία, είναι και η κυριότερη για τα αίτια της οικονομικής υπανάπτυξης στην Αφρική. Υπάρχουν και άλλες σχολές σκέψεις που προσπαθούν να ερμηνεύσουν το φαινόμενο όπως της αποικιοκρατίας και της νεοαποικιοκρατίας, των υψηλών δασμών από τις αναπτυγμένες χώρες προς τις αναπτυσσόμενες, η όλο και μεγαλύτερη ανισότητα μεταξύ Βορρά-Νότου, ο ρόλος των διεθνών και περιφερειακών οργανισμών, κ.α.. Το θεσμικό κυρίαρχο παράδειγμα, τουλάχιστον για την Αφρική, βρίσκει εφαρμογή σε χώρες όπως η Μποτσουάνα, οι οποίες διαθέτουν πλούσιο υπέδαφος και σημειώνουν τα τελευταία χρόνια εντυπωσιακούς ρυθμούς ανάπτυξης(Χουλιάρας και Πετρόπουλος,2015).

Χάρτης 17. Η Αφρική είναι η πιο πλούσια ήπειρος στον κόσμο σε φυσικούς πόρους, η οποία όμως διέπεται από μεγάλη επισιτιστική και θεσμική κρίση, Πηγή: <http://www.thepost-ng.com/imf-forecasts-5-5-economic-growth-for-africa-in-2014/>

Από την αποικιακή περίοδο ακόμα, η Αφρική προσέλκυσε το ενδιαφέρον πολλών εξωτερικών επεμβάσεων για την διαχείριση των φυσικών της πόρων. Λόγω του ιδιαίτερα ανταγωνιστικού χαρακτήρα του διεθνούς οικονομικού συστήματος και της αυξανόμενης παγκοσμιοποίησης της βιομηχανίας, η διαχείριση των εξαγωγών πρώτων υλών από την Αφρική έχει καταστεί κρίσιμη για την οικονομική ανάπτυξη της ηπείρου. Ο κυρίαρχος ρόλος των φυσικών πόρων στις αφρικανικές οικονομίες απαιτεί προσεκτική στρατηγική διαχείριση για να αποτελέσει τη βάση για μακροπρόθεσμη οικονομική ανάπτυξη. Η χρήση των φυσικών πόρων για την οικοδόμηση μιας βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης είναι η πρόκληση που αντιμετωπίζουν πολλές αφρικανικές κυβερνήσεις. Αν και η Αφρική αντιπροσωπεύει σχεδόν το 50% των παγκοσμίων αποθεμάτων βασικών ορυκτών, οι παγκόσμιες επενδύσεις πόρων δεν δείχνουν σημαντικές ροές κεφαλαίων στην Αφρική. Μόνο το 15% της παγκόσμιας επενδυτικής τάσης έχει επενδύσει στην Αφρική, αφού η ήπειρος παρουσιάζει πολύ υψηλό κόστος επιχειρηματικής δραστηριότητας και εντοπίζονται πολύ σημαντικά εμπόδια για επενδύσεις όπως η ελλιπής ή ανύπαρκτη

διαφάνεια και η υποχρέωση λογοδοσίας, το κράτος δικαίου, η νομοθεσία και τα ρυθμιστικά καθεστώτα, τα δικαιώματα ιδιοκτησίας, η δημοκρατική διακυβέρνηση, κ.α.. Η υπερβολική εξάρτηση των περισσότερων αφρικανικών κρατών από τους φυσικούς πόρους, έχει στρεβλώσει την πολιτική και θεσμική διαδικασία. Αντί για τον σχεδιασμό μιας μακροπρόθεσμης βιώσιμης ανάπτυξης, πολιτικές και οικονομικές ελίτ ανταγωνίζονται για τον έλεγχο των πλουτοπαραγωγικών πηγών και τα βραχυπρόθεσμα φορολογικά κέρδη που εξασφαλίζονται από τις ενοικιάσεις του φυσικού πλούτου δεν επιστρέφονται στις τοπικές κοινωνίες, ενώ και η απασχόληση του γηγενούς πληθυσμού στον τομέα είναι περιορισμένη(Thoke,2012: <http://sarwatch.org/pt-pt/node/269>).

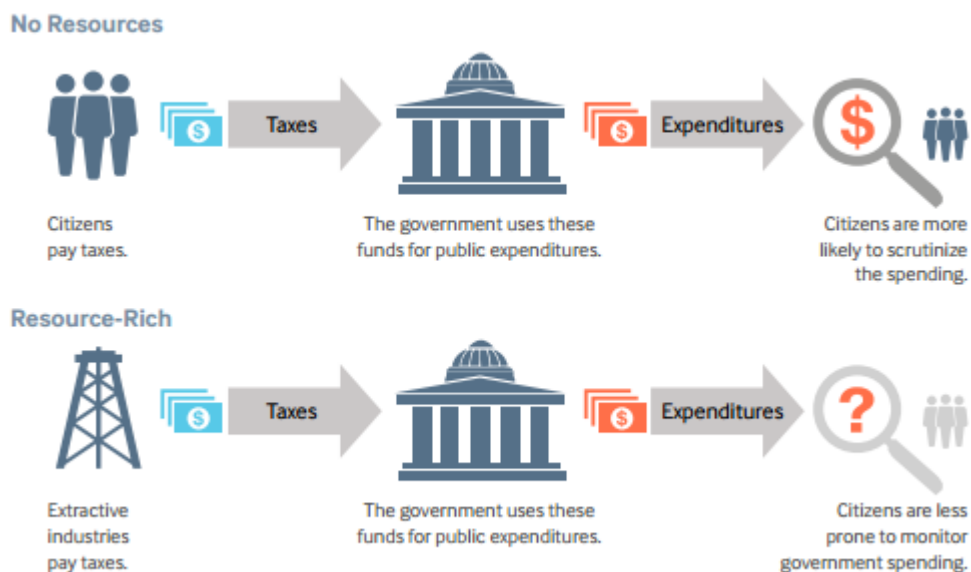
Χάρτης 18. Η Αφρική παρουσιάζει τον μεγαλύτερο βαθμό τρωτότητας παγκοσμίως σε μακροχρόνιες κοινωνικές, πολιτικές, οικονομικές, στρατιωτικές και βιοφυσικές κρίσεις,

Πηγή: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A52015DC0406>

8.2 Χαρακτηριστικά και Επιπτώσεις της Κατάρας των Πόρων και της Ολλανδικής Ασθένειας σε κράτη της Υποσαχάριας Αφρικής

Παρατηρείται ένα παγκόσμιο φαινόμενο τις τελευταίες δεκαετίες, κυρίως σε αναπτυσσόμενα κράτη του διεθνούς συστήματος, με αφθονία μη ανανεώσιμων

πόρων, όπως υδρογονάνθρακες(πετρέλαιο, φυσικό αέριο) αλλά και κοιτάσματα ορυκτών μετάλλων(χαλκός, σίδηρος, κ.α.), τα οποία παρουσιάζουν χαμηλότερα ποσοστά ΑΕΠ και μακροπρόθεσμη χαμηλή οικονομική ανάπτυξη από κράτη που δεν διαθέτουν πλούσια κοιτάσματα φυσικών πόρων. Κράτη όπως το Σουδάν, η Νιγηρία, η Αγκόλα, κ.α., τα οποία έχουν μεγάλη επάρκεια σε πετρέλαιο, φυσικό αέριο, διαμάντια και άλλους πολύτιμους φυσικούς πόρους, επιδεικνύουν ιδιαίτερα χαμηλούς δείκτες κατά κεφαλήν εισοδήματος και ποιότητας ζωής. Αντίθετα χώρες όπως η Σιγκαπούρη, η Ταιβάν, η Ν. Κορέα, κ.α., οι οποίες δεν διαθέτουν πλούσια κοιτάσματα φυσικών πόρων, δεν εξαρτώνται από τις εξαγωγές από αυτούς και δεν διαθέτουν την κατάλληλη γεωμορφολογική διάταξη στο υπέδαφος τους για την εξόρυξη ορυκτού πλούτου, παρουσιάζουν πρωτόγνωρους ρυθμούς ανάπτυξης και πολιτικής σταθερότητας(Frankel,2010). Το φαινόμενο αυτό ονομάζεται «Κατάρων των Πόρων»(Resource Curse), επίσης είναι γνωστό ως «Παράδοξο της Αφθονίας»(Paradox of Plenty) και αναφέρεται στο αποτέλεσμα της εξάρτησης ενός κράτους από την τιμή των βασικών προϊόντων και το συνολικό ΑΕΠ του γίνεται εξαιρετικά ασταθές. Η Κατάρων των Πόρων, παρατηρείται κυρίως στις αναδυόμενες αγορές μετά από μια σημαντική ανακάλυψη φυσικών πόρων και κύριο χαρακτηριστικό της είναι η αθέμιτη ρύθμιση της βιομηχανίας από μια αναποτελεσματική διακυβέρνηση που δεν εγκαθιστά στην κοινωνία τα κατάλληλα δικαιώματα εκμετάλλευσης των πόρων και ένα δίκαιο πλαίσιο διανομής εισοδήματος(The Economist,2005). Οι πολιτικοί επιστήμονες και οι οικονομολόγοι, υποστηρίζουν ότι ο πλούτος που παράγεται από την εξόρυξη και εμπορία ορυκτών κοιτασμάτων διαφέρει εντελώς από τις υπόλοιπες μορφές δημοσίου πλούτου. Το μεγάλο κόστος, το μακροπρόθεσμο χρονικό όριο, η τοποθεσία, η κλίμακα, η τιμή, η μεταβλητότητα, ο μη ανανεώσιμος χαρακτήρας και το απόρρητο του κλάδου, δημιουργούν ιδιαίτερες προκλήσεις για την οικονομική ανάπτυξη, την πολιτική σταθερότητα, την κοινωνική συνοχή και την στρατιωτική απεμπλοκή στις χώρες που παρουσιάζεται το φαινόμενο(NRGI,2015).

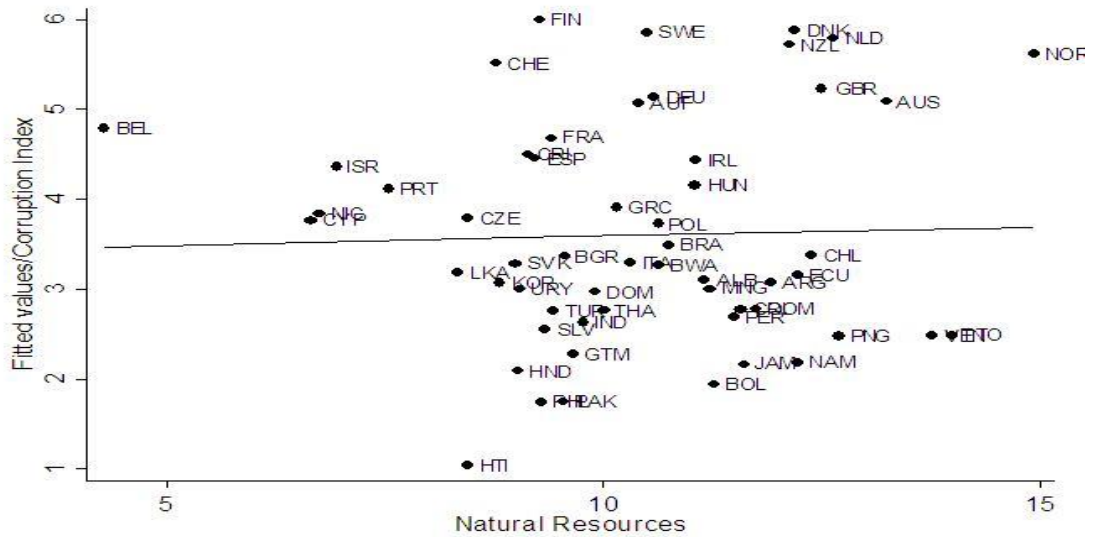
Σχήμα 19. Η διαφορετική αναπτυξιακή διαδικασία μεταξύ των χωρών που δεν είναι πλούσιες σε φυσικούς πόρους και σε χώρες που διέπονται από την «Κατάρα των Πόρων» όπως οι αφρικανικές,

Πηγή: <https://resourcegovernance.org/analysis-tools/publications/primer-resource-curse>

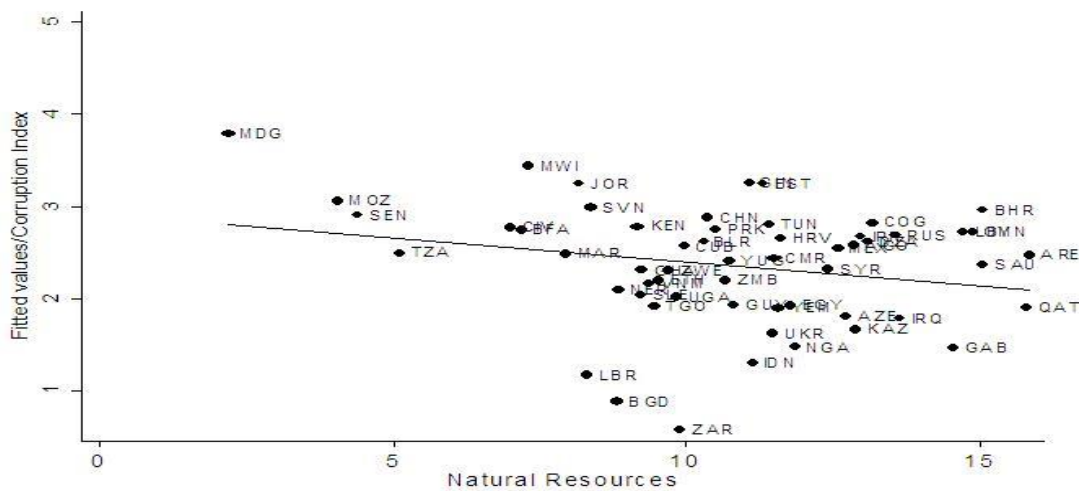
Από έρευνες καταδεικνύεται ότι οι χώρες που είναι πλούσιες σε κοιτάσματα πετρελαίου, έχουν πολύ κακές επιδόσεις στην κοινωνική τους πολιτική. Δεν ενισχύουν τα ασθενέστερα κοινωνικά στρώματα, επιδεινώνουν την παιδική θνησιμότητα και την κακή ποιότητα διατροφής του πληθυσμού τους, ενώ έχουν πολύ μεγάλα ποσοστά αναλφαβητισμού και ατόμων που δεν έχουν εγγραφεί ποτέ στο σχολείο, ενώ παράλληλα παρουσιάζουν και από τις χαμηλότερες επιδόσεις στον Δείκτη Ανθρώπινης Ανάπτυξης του ΟΗΕ(Ross,2001). Επίσης, παρουσιάζουν μεγάλα ποσοστά δημοκρατικού ελλείμματος και διαφθοράς. Η εμφάνιση ολοκληρωτικών και απολυταρχικών καθεστώτων, συνήθως εμφανίζεται σε χώρες που πολιτικές και οικονομικές ελίτ δεν διοχετεύουν τα κέρδη σε δημόσιες δαπάνες από την εξόρυξη, παραγωγή και εμπορία φυσικών πόρων προς άλλους τομείς της οικονομίας και ευνοούν πολιτικές ολιγοπωλίων. Τα έσοδα αυτά τις περισσότερες των περιπτώσεων δεν γνωστοποιούνται στους πολίτες, με αποτέλεσμα να προκαλείται ένα μεγάλο χάσμα διακυβέρνησης και φορολογίας μεταξύ πολιτών και αυταρχικών καθεστώτων. Η αποσταθεροποιημένη διακυβέρνηση και οι αναποτελεσματικοί πολιτικοί και οικονομικοί θεσμοί οδηγούν σε χαμηλότερη οικονομική ανάπτυξη. Τα δικαιώματα ιδιοκτησίας, τα φορολογικά συστήματα, το νομικό πλαίσιο και το

πολιτικό σύστημα, διαδραματίζουν ρόλο καταλυτικό ως επίσημοι και ανεπίσημοι κανόνες στο θεσμικό οικοδόμημα μιας χώρας για την μη εμφάνιση του φαινομένου της «Κατάρας των Πόρων»(Karabegovic,2009).

Τα ιδιαίτερα υψηλά ποσοστά όμως ορυκτού πλούτου, συνδέονται άμεσα και με φαινόμενα διαφθοράς. Οι χώρες με τους υψηλότερους δείκτες διαφθοράς είναι αυτές που κατέχουν μεγάλες ποσότητες φυσικών πόρων. Τα έσοδα και τα ενοίκια των πόρων που προκαλούνται από την έλλειψη ανταγωνισμού στην αγορά προϊόντων ενισχύουν τη γραφειοκρατική διαφθορά. Η ίδια η εξόρυξη πόρων είναι μια δραστηριότητα αναζήτησης ενοικίου που ενθαρρύνει την αναζήτηση ενοικίου σε άλλους τομείς της οικονομίας και περιορίζει την ανάπτυξη. Συνήθως η διαφθορά και η καταστολή των πολιτικών δικαιωμάτων, υπεισέρχεται από λιγότερο αποτελεσματικές και πιο αργές σε μεταρρυθμίσεις διεφθαρμένες κυβερνήσεις, λόγω των υψηλών εσόδων από τους φυσικούς πόρους που τις στηρίζουν. Εμπειρικά πολλές μελέτες έχουν δείξει ότι η αναλογία των εξαγωγών καυσίμων, ορυκτών και μετάλλων αυξάνει τη διαφθορά(Bhattacharyya and Holder,2009:<http://voxeu.org/article/must-natural-resources-be-curse>).

Σχήμα 20. Συσχετισμός διαφθοράς και κατοχή φυσικών πόρων σε δημοκρατικά κράτη, Πηγή: <http://voxeu.org/article/must-natural-resources-be-curse>

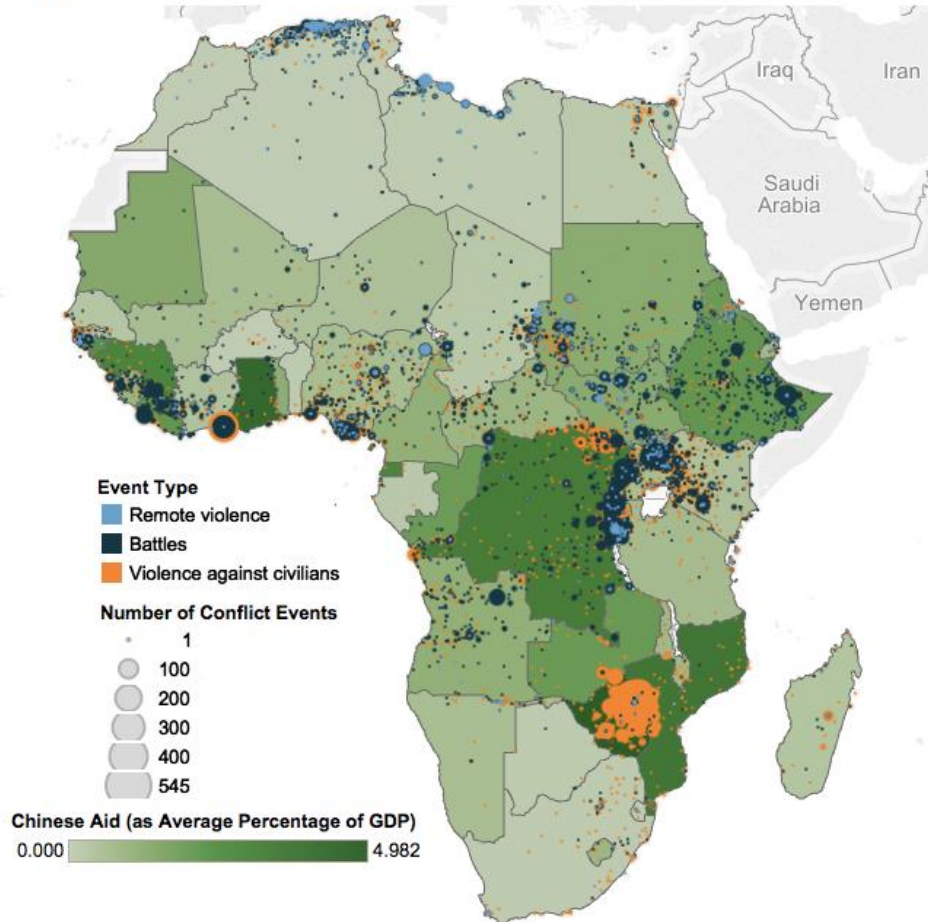

Σχήμα 21. Συσχετισμός διαφθοράς και φυσικών πόρων σε μη δημοκρατικά κράτη, Πηγή: <http://voxeu.org/article/must-natural-resources-be-curse>

Οι φυσικοί πόροι, μπορούν να προκαλέσουν εσωτερικές και εξωτερικές συγκρούσεις σε ένα κράτος. Οι διαφορετικές ομάδες συμφερόντων ανταγωνίζονται για τον έλεγχο τους ώστε να ασκούν πίεση στις αντίπαλες ομάδες, αλλά και να

χρηματοδοτούν τον ένοπλο αγώνα τους. Ιδιαίτερα κατά τις τρεις τελευταίες δεκαετίες, παρατηρείται μια αύξηση των εμφυλίων πολέμων σε χώρες με υψηλή παραγωγή πετρελαίου(π.χ. Αγκόλα, Κονγκό, Λιβύη, κ.α.). Οι χώρες που κατέχουν πετρέλαιο και φυσικό αέριο, είναι στόχος όμως και από άλλες κυρίως γειτονικές χώρες ή υπερδυνάμεις, οι οποίες συχνά δημιουργούν στρατιωτικές επεμβάσεις για την κατοχή των πλουτοπαραγωγικών τους πηγών(π.χ. Νιγηρία με την ανάπτυξη εξτρεμιστικών ομάδων όπως της Μπόκο Χαράμ για την κυριαρχία πετρελαιοπηγών και στο Σουδάν με τον εμφύλιο πόλεμο με αποτέλεσμα τον διαχωρισμό της χώρας σε βόρειο και νότιο και την περιοχή του Νταρφούρ με έντονη κινεζική επιρροή). Τα κράτη με αφθονία φυσικών πόρων είναι επιρρεπή όμως και στις λάθος καταναεμημένες δαπάνες και στον υπερβολικό δανεισμό. Είναι πολύ δύσκολη η διαχείριση κυμαινόμενων και απρόβλεπτων εσόδων όπως αυτά από τους φυσικούς πόρους. Συχνά οι κυβερνήσεις έχουν μια τάση να επιδοτούν προϊόντα και υπηρεσίες καυσίμων, να αυξάνουν τους μισθούς, να κατασκευάζουν μεγαλειώδη έργα και επιβλητικά μνημεία και να μειώνουν τις δαπάνες στην υγεία, την εκπαίδευση και τις κοινωνικές υπηρεσίες. Συνήθως, τέτοιες κυβερνήσεις δανείζονται υπερβολικά λόγω χρηματοπιστωτικής αξιοπιστίας στο εξωτερικό, με αποτέλεσμα σε περιόδους κρίσης και απρόσμενης πτώσης των τιμών των καυσίμων, να δημιουργείται ένα πολύ μεγάλο εξωτερικό χρέος με άμεσες συνέπειες και στον ιδιωτικό τομέα(π.χ. Λιβύη με Καντάφι και Νιγηρία την δεκαετία του 1980)(NRGI,2015).

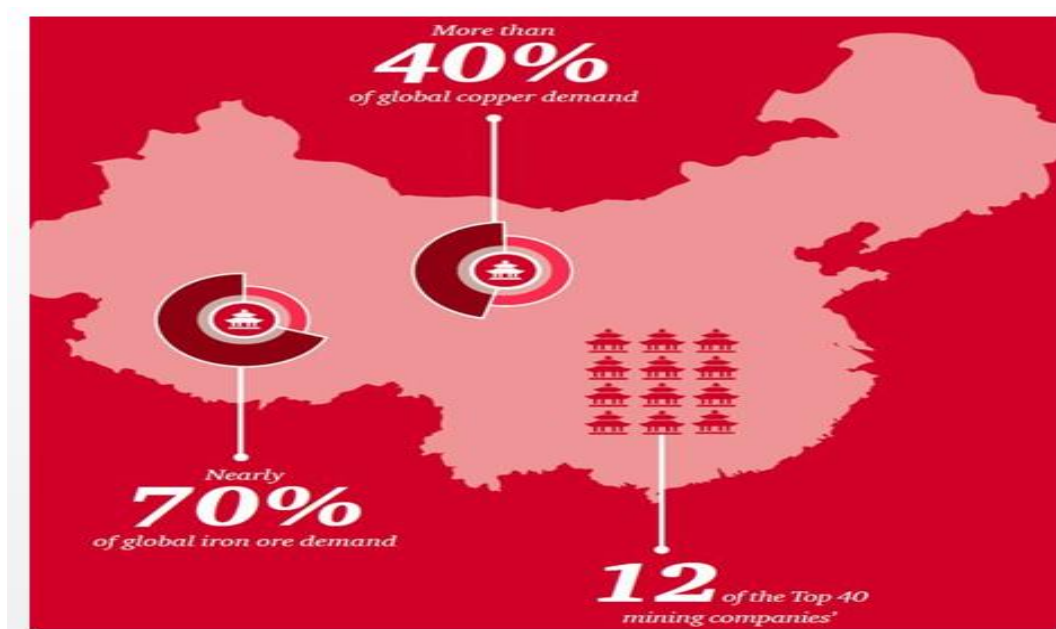
Figure 1: Chinese Aid and Armed Conflict in Africa, 2000-2011

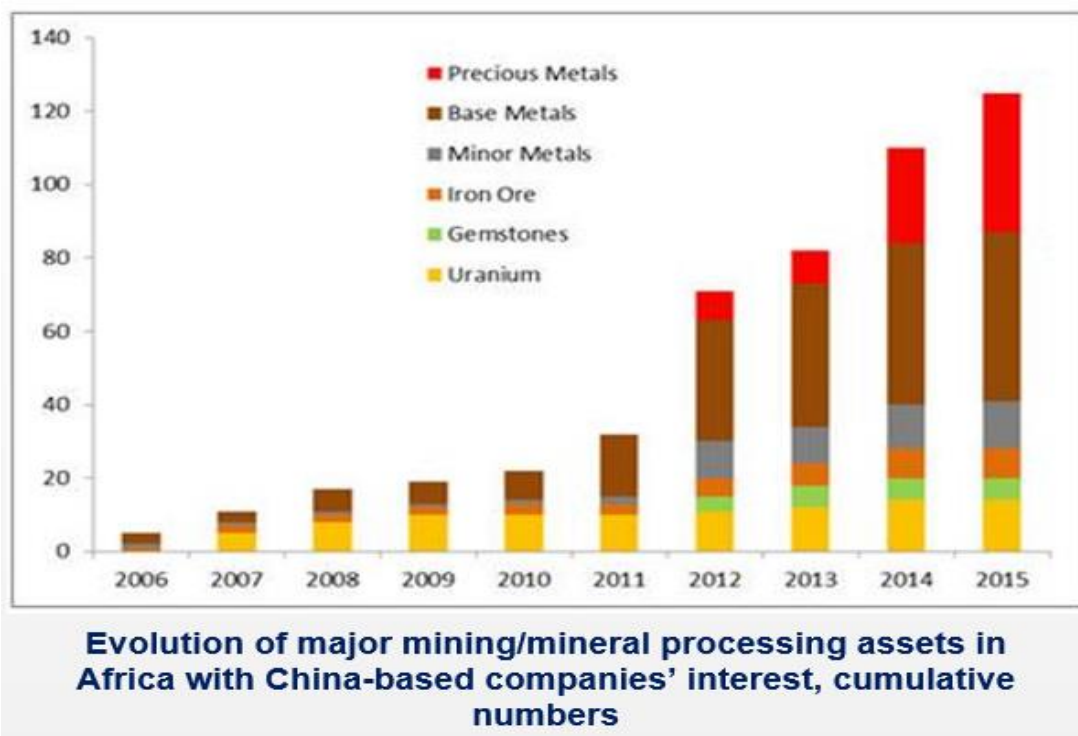
Χάρτης 19. Συσχετισμός Κινεζικής βοήθειας και ένοπλων συγκρούσεων στην Αφρική. Το επενδυτικό πρόγραμμα της Κίνας, δεν μείωσε τις εμφύλιες και διακρατικές συγκρούσεις στην Αφρική, Πηγή: <http://www.crisis.acleddata.com/chinese-aid-and-violence-in-africa/>

Στις χώρες με πλούσιους φυσικούς πόρους, υφίσταται συνήθως μια περιορισμένη κυβερνητική σύλληψη των παροχών και συνήθως το μεγαλύτερο ποσοστό της παραγωγικής αξίας των πόρων δεν παραμένει στη χώρα. Οι κυβερνήσεις επισυνάπτουν πολύ καταστροφικές συμφωνίες για την εξόρυξη των φυσικών τους πόρων, κυρίως με εταιρείες του εξωτερικού, παρέχοντας μείωση της φορολογίας και κυριαρχικά δικαιώματα ως προς την εξόρυξη και αξιοποίηση τους. Το αποτέλεσμα είναι η αλόγιστη εξάντληση του ορυκτού πλούτου της χώρας, η πρόκληση περιβαλλοντικών καταστροφών και η μη αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού. Συνήθως ο βιομηχανικός τομέας των φυσικών πόρων, έχει λιγότερες θέσεις εργασίας και πολύ εξειδικευμένες για την πλήρωση της τοπικής απασχόλησης, ενώ μεγάλο ποσοστό των εργαζομένων προέρχεται από την χώρα

προέλευσης που ανήκει η εταιρεία που εκμεταλλεύεται τις πηγές. Μερικοί ερευνητές υποστηρίζουν ότι τα θεσμικά όργανα είναι ασθενέστερα στις πλούσιες σε πόρους χώρες, υπάρχει δηλαδή μια αδύναμη θεσμική ανάπτυξη, επειδή είναι εύκολο για τις ελίτ να έχουν στην κατοχή τους μεγάλα ποσά μετρητών. Η θεωρία υποδηλώνει ότι μεγάλες πηγές εσόδων όπως ένα έργο πετρελαίου, μπορούν να το διαχειριστούν εκτός της συνήθους διαδικασίας του προϋπολογισμού και είναι σχετικά εύκολα να καταληφθεί από ισχυρές ελίτ. Ως εκ τούτου, οι ελίτ στις χώρες με πλούσιες φυσικές πηγές είναι λιγότερο πιθανό να επενδύσουν σε παραγωγικές επιχειρήσεις, όπως είναι η δημιουργία θέσεων εργασίας σε βιομηχανίες και πιο βέβαιο να επιδιώκουν την αναζήτηση ενοικίου για να ανταγωνιστούν για τον έλεγχο αυτών των πόρων. Την προνομιούχο θέση τους μέσα σε αυτά τα πλαίσια αξιοποιούν και κρατικοί αξιωματούχοι, οι οποίοι ενισχύουν τα φαινόμενα της οικογενειοκρατίας και των πελατειακών σχέσεων με την δημιουργία ρυθμιστικού πλαισίου και την ελάττωση των ελεγκτικών μηχανισμών με αποτέλεσμα την άμεση πρόσβαση στα κέρδη των φυσικών πόρων από μια συγκεκριμένη πολιτική και οικονομική ελίτ(π.χ. Κονγκό, Λιβερία, Σιέρα Λεόνε, κ.α.)(NRGI,2015 και Demissie,2014).

Χάρτης 20. Η Κίνα για την κάλυψη των βιομηχανικών της και ενεργειακών της αναγκών, χρειάζεται άμεσες εισαγωγές κυρίως σε σίδηρο και χαλκό. Οι αφρικανικές χώρες διαδραματίζουν καταλυτικό ρόλο για την εκπλήρωση τους, Πηγή: <http://www.saiindustrial.com/insights-into-chinas-recent-investments-in-mineral-resources-globally/>

Σχήμα 22. Εξέλιξη των μεγάλων μεταλλευτικών περιουσιακών στοιχείων στην Αφρική, με αυξάνοντες αθροιστικούς αριθμούς ανά έτος, από εταιρείες με έδρα την Κίνα την περίοδο 2006-2015, Πηγή: <http://www.saiindustrial.com/insights-into-chinas-recent-investments-in-mineral-resources-globally/>

Μια άλλη ερμηνεία των αρνητικών επιπτώσεων της Κατάρρας των Πόρων, είναι το φαινόμενο της Ολλανδικής Ασθένειας. Ο όρος εφευρέθηκε από το οικονομικό περιοδικό The Economist το 1977, στην προσπάθεια του να αναλύσει την κρίση που προκλήθηκε στις Κάτω Χώρες και κυρίως στην Ολλανδική οικονομία, από την ανακάλυψη τεράστιων κοιτασμάτων φυσικού αερίου στη Βόρεια Θάλασσα το 1959. Η μεγάλη αύξηση των εξαγωγών πετρελαίου και η αύξηση των κερδών στον ενεργειακό τομέα είχαν ως αποτέλεσμα την ανατίμηση του Ολλανδικού Φιορίνι, καθιστώντας τις εξαγωγές όλων των άλλων τομέων εκτός των ορυκτών προϊόντων λιγότερο ανταγωνιστικές. Οι επενδύσεις κεφαλαίου στην χώρα μειώθηκαν, ενώ η ανεργία αυξήθηκε από 1,1% σε 5,1%. Η Ολλανδική Ασθένεια αναφέρεται στην οικονομική επιστήμη, για να περιγράψει και να αναλύσει ένα παράδοξο φαινόμενο για μια οικονομία, όπως η εξεύρεση μεγάλων κοιτασμάτων πετρελαίου ή εξόρυξης μετάλλων, που ενώ θεωρείται αρχικά πηγή εσόδων για το κράτος που τα κατέχει, έχουν αρνητικό αντίκτυπο στα μακροοικονομικά μεγέθη της χώρας(κυρίως

προκαλώντας πληθωρισμό). Οι αρνητικές συνέπειες προκύπτουν συνήθως από την μεγάλη αύξηση της αξίας του νομίσματος του κράτους που κατέχει τους πόρους, αλλά μπορεί να προκύψει και από οποιαδήποτε μεγάλη και απότομη εισροή ξένου νομίσματος στη χώρα με την μορφή αναπτυξιακής βοήθειας, ουσιαστικής αύξησης των τιμών των φυσικών πόρων και άμεσων ξένων επενδύσεων(AΞΕ). Ο τομέας που βάλλεται πιο πολύ από το φαινόμενο είναι ο μεταποιητικός, με την αύξηση της ποσότητας των εισαγωγών και την μείωση της ανταγωνιστικότητας των τιμών για τις εξαγωγές των μεταποιημένων αγαθών από την χώρα που κατέχει πλούσια κοιτάσματα. Οι βιομηχανικοί τομείς της χώρας πλην του ενεργειακού πλήττονται από την αύξηση των επενδύσεων και της αυξανουσας ροής εργατικού δυναμικού προς αυτόν. Παράλληλα αυξάνεται το ποσοστό ανεργίας στη χώρα, καθώς το ανθρώπινο δυναμικό κινείται σε θέσεις εργασίας σε χώρες χαμηλότερου κόστους. Τα κύρια χαρακτηριστικά της Ολλανδικής Ασθένειας είναι η ανεύρεση μεγάλων κοιτασμάτων φυσικών πόρων από ένα κράτος, η έντονη μετακίνηση εργατικού δυναμικού προς τον ενεργειακό τομέα από τους υπόλοιπους τομείς της οικονομίας και βιομηχανίας, ενώ ο τομέας που εξαντλείται περισσότερο είναι ο μεταποιητικός. Επίσης, οι υψηλότεροι μισθοί στην οικονομία με φυσικούς πόρους καθιστούν το εθνικό νόμισμα λιγότερο ανταγωνιστικό και η οικονομική πολιτική του κράτους αρχίζει και στοχεύει τη βιομηχανία υψηλού εισοδήματος, εγκαταλείποντας τις υπόλοιπες και παραμένοντας ανυπεράσπιστα σε περιόδους οικονομικής κρίσης (Investopedia Academy,2017:<http://www.investopedia.com/terms/r/resource-curse.asp>,Smith,2013 και Krugman,1987c).

Σχήμα 23. Το φαινόμενο της «Ολλανδικής Ασθένειας»,

Πηγή: <https://resourcegovernance.org/analysis-tools/publications/primer-resource-curse>

Παρά τις δεκαετίες μελέτης, δεν υπάρχει συναίνεση μεταξύ των ερευνητών σχετικά με το αν οι πόροι ωφελούν ή βλάπτουν την οικονομική ανάπτυξη. Τα ευρήματα της έρευνας εξαρτώνται κατά κανόνα από τον τύπο των φυσικών πόρων που εξετάστηκαν, τον τρόπο με τον οποίο μετρήθηκαν, την χρονική περίοδο που εξετάστηκε και τον τύπο της χρησιμοποιούμενης ανάλυσης. Χώρες με πολλά και μεγάλα κοιτάσματα ορυκτού πλούτου όπως η Νορβηγία, έχουν από τους πλέον προηγμένους δημοκρατικούς και φιλελεύθερους πολιτικούς θεσμούς και ένα πρότυπο μοντέλο κοινωνικής και οικονομικής διαχείρισης (Σκανδιναβικό Μοντέλο) με ελάχιστα ποσοστά διαφθοράς, μικρό πληθυσμό και εξαιρετικά μορφωμένο, καθώς και πολύ χαμηλά ποσοστά φτώχειας. Οι μελετητές τοποθετούν την απάντηση στην ποιότητα των πολιτικών και οικονομικών θεσμών και στον κοινωνικό έλεγχο του πολιτικού συστήματος μέσω περισσότερων διαύλων πληροφόρησης και άμεσης εμπλοκής στα κοινά. Είναι όμως και χώρες όπως η Χιλή, η Μαλαισία και η Μποτσουάνα, που δεν διαθέτουν τόσο προηγμένους θεσμούς και έχουν αποφύγει την «Κατάρρα των Πόρων». Οι οικονομίες αυτές επιτυγχάνουν ανάπτυξη, διαφοροποιώντας παράλληλα τον εξορυκτικό τομέα, μειώνοντας έτσι την ευπάθειά τους στην πτώση των τιμών των πόρων και την ενδεχόμενη εξάντληση των

αποθεμάτων. Ακόμα, έχουν δημιουργήσει προγράμματα ενίσχυσης από τα κέρδη των φυσικών πόρων υπέρ των φτωχότερων κοινωνικών στρωμάτων και υιοθέτησαν πολιτικές μείωσης της κοινωνικής και οικονομικής ανισότητας(Stevens, Lahn and Kooroshy,2015).

Κεφάλαιο 9: Συμπεράσματα

9.1 Η Αναβάθμιση του Ρόλου της Κίνας στο Διεθνές Σύστημα και η Παρουσία της στην Αφρικανική Ήπειρο

Οι μεγάλες δημοσιονομικές και χρηματοπιστωτικές κρίσεις της πρώτης δεκαετίας του 21^{ου} αιώνα και κυρίως αυτή του 2007-2008 η οποία υφίσταται ακόμα, έφερε στο προσκήνιο την ανάγκη ανάπτυξης ενός νέου μοντέλου παγκόσμιας οικονομικής διακυβέρνησης. Οι χώρες οι οποίες διαδραμάτισαν καταλυτικό ρόλο στην προσπάθεια εξισορρόπησης αυτού του νέου μοντέλου, έλαβαν την προσωνυμία BRICS από τα αρχικά τους και έχουν ως κύρια χαρακτηριστικά την ανοδική τάση στα μακροοικονομικά τους μεγέθη και γεωπολιτική επιρροή στις περιφέρειες τους. Από την δεκαετία του 1990, η Κίνα παρουσιάζει μια μεγάλη οικονομική ανάπτυξη και διαδραματίζει πρωταγωνιστικό ρόλο στον συνασπισμό των κρατών BRICS, με κύρια χαρακτηριστικά της την επέκταση της μεσαίας τάξης και την εκβιομηχάνιση των παραγωγικών της συντελεστών. Αυτή η αλλαγή πολιτικής προς τον δευτερογενή τομέα της οικονομίας, απαιτεί την εξασφάλιση μακροπρόθεσμου ενεργειακού εφοδιασμού. Η Κίνα για να καλύψει τις ενεργειακές της ανάγκες, στρέφεται σε περιφέρειες και χώρες που χαρακτηρίζονται από μαύρες γεωπολιτικές τρύπες και μεγάλο πολιτικό ρίσκο στο εσωτερικό τους. Η Αφρικανική Ήπειρος και κυρίως η Περιφέρεια της Υποσαχάριας Αφρικής είναι μία από αυτές, όπου η Κίνα δραστηριοποιείται επενδυτικά τον 21^ο αιώνα. Η οικονομία της Κίνας, με μέσο όρο ανάπτυξης 10% τις τελευταίες δεκαετίες μέχρι το 2010, έχει καταστεί ο μεγαλύτερος καταναλωτής και από τους μεγαλύτερους παραγωγούς ενέργειας παγκοσμίως. Ξεπέρασε τις ΗΠΑ στις εισαγωγές πετρελαίου, ενώ θεωρείται ο μεγαλύτερος εξαγωγέας πετρελαίου στην Ασία. Η δεύτερη μεγαλύτερη πηγή μετά την Μέση

Ανατολή ακατέργαστων εισαγωγών είναι η Αφρική, από την οποία λαμβάνει το 22% των ημερήσιων ενεργειακών της αναγκών(Eleanor, 2017b: <https://www.cfr.org/background/china-africa>).

Το κινεζικό εμπόριο κατατάσσεται δεύτερο παγκοσμίως, ενώ η θέση της Κίνας έχει αναβαθμιστεί στο διεθνές εμπορικό και νομισματικό σύστημα, με την συμμετοχή της στους κυριότερους διεθνείς οικονομικούς οργανισμούς. Ο κατασκευαστικός τομέας γνωρίζει πρωτοφανή ανάπτυξη, ιδίως μετά τους ολυμπιακούς του 2008 και πολιτικές όπως αυτές των «Ειδικών Οικονομικών Ζωνών» καθιστούν την χώρα μαγνήτη για Άμεσες Ξένες Επενδύσεις κυρίως από δυτικές χώρες. Παρόλα αυτά, προβλήματα όπως η περιβαλλοντική υποβάθμιση, οι εργασιακές σχέσεις, το αυταρχικό καθεστώς και η γεωγραφική ανισότητα λειτουργούν ανασταλτικά για την μακροπρόθεσμη ανάπτυξη της Κίνας. Η κλειστή και απόμακρη όμως Κίνα προς τις γειτονικές της χώρες και τους διεθνείς και περιφερειακούς οργανισμούς στα πλαίσια του Ψυχρού Πολέμου, υιοθετεί μια διπλωματία “μηδενικών προβλημάτων” και μια επιχειρηματική νοοτροπία win-win για την επίλυση των εξωτερικών της διαφορών. Οι προσπάθειες της επικεντρώνονται στην εκτόνωση των κρίσεων με εθνικές και θρησκευτικές μειονότητες στο εσωτερικό της και με την διασφάλιση της σταθερότητας στο γεωπολιτικό της υποσύστημα, αυτό της νοτιοανατολικής Ασίας. Οι διεκδικήσεις της ωστόσο στην Νότια Κινεζική Θάλασσα και η αμφισβητούμενη κυριαρχία της σε Θιβέτ, Ταιβάν και Σιντσιάνγκ, καθώς και η στρατιωτική της υπεροπλία, την καθιστούν την κυριότερη απειλή για την ασφάλεια της περιφέρειας της.

Η Κινεζική διπλωματία και στρατηγική στον 21^ο αιώνα, χαρακτηρίζεται από την εξωστρέφεια της σε αναπτυσσόμενες χώρες, προωθώντας την ανάπτυξη των σχέσεων Νότου-Νότου και την προβολή ισχύος της ως την κυριότερη εκπρόσωπο τους(«go global»). Διακηρύσσει την θέση της για μη πολιτική και στρατιωτική παρέμβαση στο εσωτερικό άλλων χωρών, για ισονομία και ισοπολιτεία στο διεθνές σύστημα, καθώς και για την επίλυση παγκόσμιων προβλημάτων στα πλαίσια διεθνών συνεργασιών και με γνώμονα το αμοιβαίο κέρδος από όλους τους εμπλεκόμενους κρατικούς και περιφερειακούς παράγοντες. Η Κίνα δεν δείχνει

έτοιμη ακόμα να αναλάβει ενεργό ρόλο ως παγκόσμια υπερδύναμη και για αυτό το λόγο προβάλλει ένα πολυπολικό διεθνές σύστημα, το οποίο γίνεται από τις δύο κυριότερες διακηρύξεις της τον 21^ο αιώνα. Αυτές του “China’s Position Paper on the Development Agenda beyond 2015 ” για το παγκόσμιο αναπτυξιακό μοντέλο, κυρίως στις χώρες του Νότου και το ρόλο της Κίνας σε αυτό και του “Joint Communique of the Third Round of Political Consultations between Chinese and African Foreign Ministers”, που εγκαινιάζει την στενή συνεργασία της Κίνας και των αφρικανικών χωρών στον 21^ο αιώνα (Africa Research Institute,2012).

Το μοντέλο της Ήπιας Ισχύος στο επιστημονικό πεδίο των Διεθνών Σχέσεων, καθιερώθηκε την δεκαετία του 1990 με θεωρητικό τον ακαδημαϊκό Joseph Nye. Πρόκειται για την στρατηγική μιας χώρας να επιβάλει την θέληση της σε μια ή πολλές άλλες χώρες με μέσα που δεν ανήκουν στους συντελεστές σκληρής ισχύος(π.χ. στρατιωτική απειλή, πολιτικές και οικονομικές κυρώσεις, δημογραφία, έκταση, φυσικοί πόροι, κ.α.). Η Ήπια Ισχύς, παραθέτει ως κύρια μέσα τον πολιτισμό, την διπλωματία, την επιχειρηματικότητα και τις επενδύσεις, το κρατικό brand name, κ.α.. Η Κίνα υιοθετώντας το μοντέλο του Κινέζου στρατηγιστή Σουν Τσου στην εξωτερική και οικονομική της πολιτική στον 21^ο αιώνα, με στόχο την “ειρηνική άνοδο” και την “αρμονική κοινωνία” με την διάδοση της πολιτισμικής της κληρονομιάς και κυρίως με την οικονομική της διπλωματία. Η πολιτική αυτή διακηρύχτηκε για πρώτη φορά στο 17^ο Εθνικό Κογκρέσο του Κομμουνιστικού Κόμματος το 2007, όπου ο πρώην πρωθυπουργός της Κίνας Hu Jintao έκανε λόγο για την μεγάλη αναζωογόνηση του Κινεζικού έθνους, που θα συνοδεύεται από την ευημερία της κινεζικής κουλτούρας. Την ίδια πολιτική εξέφρασε και ο διάδοχος του Xi Jinping το 2014, τονίζοντας ότι η δυτική αφήγηση για την αρνητική εικόνα της Κίνας στον σύγχρονο κόσμο, μπορεί να αναχαιτιστεί μόνο με την αύξηση της ήπιας ισχύος και να μεταδοθεί καλύτερα το μήνυμα της Κίνας συνδέοντας την δημοτικότητα και την ομοιογένεια της με την μετανεωτερική άνοδο της και την διάδοση του “κινεζικού ονείρου”. Για το λόγο αυτό η Κίνα ξοδεύει περίπου δέκα δισεκατομμύρια δολάρια το χρόνο (Eleanor,2017a:<https://www.cfr.org/backgrounder/chinas-big-bet-soft-power>).

Η Κίνα από την δεκαετία του 1950 ανέπτυξε πληθώρα πολιτικών, στρατιωτικών και πολιτιστικών σχέσεων με την Αφρική, με αποκορύφωμα το China-Africa Cooperation Forum που δημιουργήθηκε το 2000. Ο κινέζος πρωθυπουργός στις αρχές του 21^{ου} αιώνα επισκέφθηκε πολλές αφρικανικές χώρες, καθώς και αφρικανοί ηγέτες το Πεκίνο. Η Κίνα υποστηρίζει τις αφρικανικές χώρες σε διεθνείς οργανισμούς, όπως και αυτές συνδράμουν με την υποστήριξη τους σε θέματα υψηλής πολιτικής για την Κίνα, όπως της μη αναγνώρισης της Ταϊβάν. Παρέχει ιδεολογική αλληλεγγύη ως αναπτυσσόμενη χώρα με κοινά κοινωνικά και θεσμικά προβλήματα και χορηγεί στρατιωτικό εξοπλισμό για την άμυνα τους, ενώ μόλις το 2017 ολοκλήρωσε την πρώτη ναυτική της βάση στο εξωτερικό και συγκεκριμένα στο Τζιμπουτί. Συγχρόνως, επενδύει σε εκπαιδευτικές και πολιτιστικές πολιτικές σύσφιξης των Σινο-αφρικανικών σχέσεων με κυριότερα μέσα τα Ινστιτούτα Κομφούκιος για την διάδοση του κινεζικού πολιτισμού, τις εκπαιδευτικές ανταλλαγές και την παροχή υποτροφιών σε αφρικανούς φοιτητές για σπουδές στην Κίνα, διεθνή ΜΜΕ με μεταδόσεις κινεζικών ειδήσεων σε αφρικανικές διαλέκτους, την διάδοση της κινεζικής τέχνης και των μεγάλων αθλητικών γεγονότων όπως οι ολυμπιακοί αγώνες του 2008. Επίσης, οι τουρίστες από την Κίνα έχουν έναν από τους κυριότερους προορισμούς τους τις δύο τελευταίες δεκαετίες αφρικανικές χώρες, ενώ και η κινεζική διασπορά από κινέζους εργαζόμενους έχει δημιουργήσει έντονους κοινωνικούς δεσμούς με τους γηγενείς αφρικανικούς πληθυσμούς.

Οι ΑΞΕ και το εμπόριο μεταξύ Κίνας και Αφρικής έχουν αυξηθεί κατακόρυφα, πολλές κυρίως ημικρατικές κινεζικές επιχειρήσεις επενδύουν στην Αφρική, υπολογίζεται ότι μέχρι και το 2014 αυτές έφτασαν σχεδόν τις 3.200, ενώ το ίδιο έτος οι εμπορικές συναλλαγές τους έφτασαν σε πρωτοφανή επίπεδα της τάξης των 210 δις δολαρίων. Οι επενδύσεις και τα αναπτυξιακά προγράμματα της Κίνας στην Αφρική αυξήθηκαν κατακόρυφα τις δύο τελευταίες δεκαετίες λόγω των ενεργειακών αναγκών της Κίνας στο εσωτερικό της, των θεσμικών και τεχνολογικών κενών των αφρικανικών οικονομιών, την εξασθένιση του ενδιαφέροντος άλλων υπερδυνάμεων για την Αφρική τον 21^ο αιώνα, όπως οι ΗΠΑ και η Ε.Ε., αλλά και το γεγονός ότι το ΑΕΠ των αφρικανικών χωρών παρουσιάζει ταχύτερους ρυθμούς ανάπτυξης από το παγκόσμιο ΑΕΠ της τάξης του 4,5%. Εννέα από τις είκοσι

ταχύτερα αναπτυσσόμενες οικονομίες για το 2015 είναι αφρικανικές, καθιστώντας την Ήπειρο μαγνήτη πολλών ξένων επενδύσεων.

Το μεγαλύτερο στρατηγικό και αναπτυξιακό διακύβευμα του 21^{ου} αιώνα για την Κίνα, αλλά και των συσχετισμών στην κατανομή ισχύος στο διεθνές σύστημα, διαδραματίζει το κατασκευαστικό και επενδυτικό πρόγραμμα One Belt-One Road. Πρόκειται για το μεγαλύτερο δίκτυο υποδομών παγκοσμίως, που θα επενδύσει μια χώρα σε άλλες 65 χώρες και θα κοστίσει 5 τρις δολάρια. Αφορά τρεις ηπείρους και έξι διαδρόμους και ως στόχο στα πλαίσια της επιχειρηματικής νοοτροπίας της Κίνας win-win, είναι η ενίσχυση της περιφερειακής σύνδεσης και της διεθνοποίησης του εμπορίου της και την εξασφάλιση των ενεργειακών της αναγκών με την κατασκευή λιμανιών, αεροδρομίων, οδικών και σιδηροδρομικών δικτύων, γεφυρών, υδροηλεκτρικών φραγμάτων, αγωγών φυσικού αερίου, κ.α.. Ο «Νέος Δρόμος του Μεταξιού», που ενώνει μια ηπειρωτική οικονομική ζώνη και έναν θαλάσσιο δρόμο, προωθεί την συνεργασία και την συνδεσιμότητα από την Ευρασία στην Αφρική. Για τον λόγο αυτό, η Κίνα έχει δημιουργήσει ένα «Περιδέραιο Μαργαριταριών» στην Νοτιοανατολική Ασία, τον Ινδικό Ωκεανό και την Ανατολική Αφρική για τον έλεγχο των θαλάσσιων διόδων με χερσαίες και ναυτικές πολιτικές, οικονομικές και στρατιωτικές βάσεις σε στρατηγικά μεταφορικά και ενεργειακά περάσματα. Το σημαντικότερο από αυτά όπου διέρχεται το 80% του διαμετακομιστικού εμπορίου της Κίνας, είναι αυτό των Στενών της Μάλακα. Οι περισσότερες εισαγωγές πετρελαίου και μετάλλων και από την Αφρική διέρχονται από το συγκεκριμένο σημείο, όπου η κινεζική ενεργειακή ασφάλεια απειλείται τόσο από τα συχνά κρούσματα πειρατείας, όσο και από τα αντικρουόμενα αμερικανικά συμφέροντα στη περιοχή. Στα πλαίσια αυτά, οι κινεζικές επενδύσεις σε δίκτυα και υποδομές στην Αφρικανική Ήπειρο ξεπέρασαν τα 1700 αναπτυξιακά έργα σε πολλούς τεχνικούς τομείς και στις περισσότερες αφρικανικές χώρες. Η Κίνα χρηματοδοτεί ή παρέχει χαμηλότοκα δάνεια με την μορφή αναπτυξιακής βοήθειας κατασκευάζοντας ενεργειακά, μεταφορικά, τηλεπικοινωνιακά, υδραυλικά δίκτυα, αλλά και πολιτικές, κοινωνικές και πολιτιστικές υποδομές έχοντας πρόσβαση στις αφρικανικές πλουτοπαραγωγικές πηγές και παρέχοντας αναπτυξιακό πρόσημο στις αφρικανικές οικονομίες.

9.2 Προοπτικές και Διλήμματα της Κινεζικής Παρουσίας στην Αφρικανική Ήπειρο

Τα φαινόμενα της «Κατάρας των Πόρων» και της «Ολλανδικής Ασθένειας», εμφανίζονται στις περισσότερες αφρικανικές οικονομίες. Η Αφρική με τον μεγαλύτερο ορυκτό πλούτο παγκοσμίως, εμφανίζει όλα τα χαρακτηριστικά των παραπάνω φαινομένων. Η έλλειψη ενός μοντέλου μακροπρόθεσμης βιώσιμης ανάπτυξης και κυρίως η μη ύπαρξη ή η αδύναμη παρουσία ανοικτών πολιτικών και οικονομικών θεσμών στις αφρικανικές χώρες, εξαιτίας απολυταρχικών καθεστώτων, έλλειψης συγκεντρωτικού κράτους και τεχνολογικής εξέλιξης, έχουν ως αποτέλεσμα τη μη ορθολογική χρήση του φυσικού πλούτου της Ηπείρου. Η κινεζική επενδυτική παρουσία, έκανε ακόμα πιο εμφανείς αυτές τις δομικές αδυναμίες και συγχρόνως κατέστη αδύνατη η διαχείριση τους, λόγω της ποσότητας αλλά και της ανταγωνιστικότητας που ήταν ήδη ενταγμένα τα κινεζικά κεφάλαια στο παγκόσμιο οικονομικό σύστημα, σε σχέση με τις υποδομές των αφρικανικών οικονομιών. Η υπανάπτυξη αντί της ευημερίας συνεχίζει να υφίσταται σε καθολικό βαθμό στην Αφρική, αν και έχει επέλθει σε κάποιες περιπτώσεις άνοδος του ΑΕΠ και κάποιες χώρες δείχνουν έτοιμες για θεσμικές αλλαγές και εξωστρεφείς οικονομικό μοντέλο. Παρόλα αυτά, χαρακτηριστικά όπως ανισότητα από τα έσοδα των φυσικών πόρων σε προνομιούχες κοινωνικές ομάδες αντί για ανταπόδοση κοινωνικής πολιτικής, διαφθορά, μη δημοκρατικά συστήματα διακυβέρνησης, εμφύλιες και διακρατικές συγκρούσεις, υψηλά ποσοστά ανεργίας, προνομιακή στήριξη του ενεργειακού κλάδου έναντι των άλλων κλάδων της οικονομίας και εξάρτησης από τις εξαγωγές φυσικών πόρων, καθώς και καταστροφικές στο πλαίσιο win-lose συμφωνίες με κράτη και εταιρείες του εξωτερικού για την εξόρυξη και την παραγωγή φυσικών πόρων, φαίνεται ότι διέπουν τις αφρικανικές οικονομίες σε σχέση με την κινεζική επιχειρηματικότητα στον ενεργειακό τομέα. Η έλλειψη ανοικτών οικονομικών θεσμών, οι οποίοι υποστηρίζουν και υποστηρίζονται από τους ανοικτούς πολιτικούς θεσμούς στην Αφρική, έχουν ως αποτέλεσμα την μη προστασία των δικαιωμάτων ιδιοκτησίας, την μη διασφάλιση της ισότητας των ευκαιριών, καθώς και την μη ενθάρρυνση για επενδύσεις σε νέες τεχνολογίες. Οι κλειστοί θεσμοί της Αφρικής, είναι διαρθρωμένοι με τέτοιο τρόπο, ώστε να αποσπούν πόρους από τους πολλούς προς όφελος των λίγων και να παγιώνουν την πολιτική εξουσία συγκεκριμένων

οικονομικών και πολιτικών ελίτ. Αυτή η βραχυπρόθεσμη ανάκαμψη των αφρικανικών οικονομιών από τις κινεζικές επενδύσεις επιφέρει οικονομική μεγέθυνση, όχι όμως και μακροπρόθεσμη κοινωνική, πολιτική και οικονομική ανάπτυξη. Οι κλειστοί θεσμοί δεν καθιστούν την μεγέθυνση βιώσιμη για δύο λόγους: Πρώτον, γιατί τα βιώσιμα οικονομικά μοντέλα προϋποθέτουν καινοτομία και μεταφορά τεχνογνωσίας, η οποία αντικαθιστά το παλιό με το νέο στην οικονομία (δημιουργική καταστροφή) και αποσταθεροποιεί τις υφιστάμενες σχέσεις εξουσίας στο πεδίο της πολιτικής. Οι ελίτ στις αφρικανικές οικονομίες αντιστέκονται στην καινοτομία, με αποτέλεσμα η δημιουργική καταστροφή να μην επέρχεται από τις κινεζικές επενδύσεις και να παρατηρείται βραχύβια οικονομική μεγέθυνση στα πλαίσια των κλειστών θεσμών. Δεύτερον, λόγω της άνιση διαχείρισης των φυσικών πόρων και των μεγάλων ανισοτήτων σε προνομιούχες πλούσιες πολιτικές ομάδες, έναντι αδικημένων φτωχών κοινωνικών ομάδων στις αφρικανικές χώρες, οι πλουτοπαραγωγικές πηγές αποτελούν μόνιμο στρατηγικό στόχο συγκρουόμενων συμφερόντων, από εσωτερικές και εξωτερικές απειλές στα πλαίσια των κλειστών θεσμών, ανατροφοδοτώντας την πολιτική αστάθεια (Acemoglu και Robinson, 2013).

Η Κίνα έχει υιοθετήσει μια πολύπλευρη προσέγγιση στις οικονομικές της σχέσεις με την Αφρική, αποτελώντας πηγή άμεσων ξένων επενδύσεων και προσφέροντας αναπτυξιακά δάνεια σε χώρες πλούσιες σε φυσικούς πόρους. Οι κινεζικές τράπεζες και εταιρείες, προσφέρουν χρηματοδότηση που τους επιτρέπουν την εξασφάλιση μεγαλύτερου μεριδίου των επιχειρηματικών συμφωνιών. Χώρες όπως η Αγκόλα, το Σουδάν, η Αιθιοπία, κ.α., ήταν παραλήπτες πάνω από 86 δις δολάρια τις δύο τελευταίες δεκαετίες. Ωστόσο, όλα αυτά τα δάνεια από μια πληθώρα χρηματοπιστωτικών φορέων όπως η Τράπεζα εισαγωγών-εξαγωγών της Κίνας, το Ταμείο Ανάπτυξης Κίνας-Αφρικής, κ.α., δημιουργούν ερωτήματα κατά πόσον οι αφρικανικές οικονομίες μπορούν να τα αποπληρώσουν ή ελλοχεύει ο κίνδυνος κάποιας πιθανής κρίσης χρέους. Επίσης, οι εγχώριες οικονομικές συνθήκες της Αφρικής, οδήγησαν τις κινεζικές επιχειρήσεις και σε αγορές πέραν της ενέργειας και των κατασκευών δικτύων και υποδομών. Επενδύουν στον αγροδιατροφικό τομέα, με σαφή διαφοροποίηση των κινεζικών επιχειρηματικών ενδιαφερόντων στην Αφρική τα τελευταία χρόνια (Brautigam και Hwang, 2016).

Πολλοί αφρικανοί ηγέτες, όπως και η πλειονότητα των ερωτηθέντων πολιτών στην Αφρική, πιστοποιούν την θετική παρουσία της Κίνας για την αναπτυξιακή πορεία της Ηπείρου. Σε δημοσκόπηση που διεξήχθη από το Αφροβαρόμετρο το 2016 σε 36 αφρικανικές χώρες, το 63% κατά μέσο όρο των αφρικανών, θεωρεί την πολιτική και οικονομική επιρροή της Κίνας κάπως ή πολύ θετική. Ενώ λόγω της προβαλλόμενης της θέσης της και του αναπτυσσόμενου χαρακτήρα της, θεωρείται πολύ εγγύτερη χώρα στα προβλήματα της Αφρικής από πολλά δυτικά κράτη. Ωστόσο, υπάρχουν και διαφορετικές προσεγγίσεις στην αφρικανική οπτική. Οι κυριότερες διαφωνίες εστιάζονται με τις αθέμιτες επιχειρηματικές πρακτικές(μισθοί, συνθήκες εργασίας, καταστρατήγηση του win-win μοντέλου), τις παραβιάσεις των τοπικών νόμων(ακόμη και πολιτικά οφέλη παρατηρούνται από την ανάπτυξη αντικινεζικών συναισθημάτων, π.χ. Ζάμπια) και την μη τήρηση προτύπων ασφαλείας και προστασίας του περιβάλλοντος(καταγγελίες ΜΚΟ, καταστροφές χλωρίδας και πανίδας σε εκτάσεις κινεζικών εγκαταστάσεων)(Afrobarometer,2016: http://afrobarometer.org/sites/default/files/publications/Dispatches/ab_r6_dispatchno122_perceptions_of_china_in_africa1.pdf).

Η μέχρι τώρα πολιτική της μη παρέμβασης στα εσωτερικά ζητήματα και του σεβασμού της εθνικής κυριαρχίας των αφρικανικών κρατών από την κινεζική εξωτερική πολιτική, αρχίζει και διασαλεύεται. Η περίπτωση του Νταρφούρ στο Σουδάν, που είναι και ένας από τους κυριότερους προμηθευτές της Κίνας σε πετρέλαιο, είναι χαρακτηριστική για την αλλαγή πολιτικής ασφάλειας της Κίνας και τον καταλυτικό ρόλο που διαδραμάτισε στη διαμεσολάβηση του Πεκίνου στις εσωτερικές συγκρούσεις στο Νότιο Σουδάν. Η Κίνα συνεισφέρει πλέον από τις μεγαλύτερες ειρηνευτικές αποστολές του ΟΗΕ στην Αφρική, ενώ για πρώτη φορά απέστειλε στρατεύματα για πολεμική εμπλοκή στο Μάλι, για να βοηθήσει στη μείωση των εντάσεων στο βόρειο τμήμα της χώρας. Όπως εκθέσαμε και παραπάνω η Κίνα δημιούργησε την πρώτη ναυτική στρατιωτική της βάση στο Τζιμπουτί το 2017, ενώ διέθεσε 100 εκατομμύρια δολάρια στρατιωτικής βοήθειας το 2015 στην Αφρικανική Ένωση και στηρίζει πολιτικά τις αφρικανικές χώρες σε θέματα άμυνας και τρομοκρατίας (Johnson,2014:<http://foreignpolicy.com/2014/04/24/chinas-african-adventure/>).

Οι κινεζικές επενδύσεις στην Αφρική, σαφώς και τόνωσαν την οικονομική ανάπτυξη της Ηπείρου, σε μια εποχή που χαρακτηριζόταν από αστάθεια και αβεβαιότητα λόγω της μετααποικιακής περιόδου και του μη ενδιαφέροντος των άλλοτε εμπλεκόμενων διεθνών δρώντων στις αφρικανικές οικονομίες. Το στρατηγικό ενδιαφέρον κυρίως των ΗΠΑ και των πρώην ευρωπαϊκών αποικιοκρατικών δυνάμεων, μετατοπίστηκε σε άλλα γεωπολιτικά υποσυστήματα και σε εσωτερικά διλήμματα οικονομικής διακυβέρνησης(οικονομικός προστατευτισμός, ευρωσκεπτικισμός, ανάδυση νέων οικονομικών δυνάμεων, κ.α.). Η Κίνα στράφηκε προς κράτη με υψηλό βαθμό πολιτικού και οικονομικού ρίσκου, ακόμα και με χαρακτηριστικά Failed States, όπως είναι αρκετά από τα αφρικανικά. Το θετικό οικονομικό κλίμα εκφράστηκε και με την αύξηση του ΑΕΠ κυρίως στην Υποσαχάρια Αφρική, όπου το 2011 αυξήθηκε κατά 5% και πολλές από τις αφρικανικές οικονομίες παρουσιάζουν ανοδικές αναπτυξιακές τάσεις. Παρόλα αυτά, η ανάπτυξη αυτή αναμένεται να μειωθεί στο χαμηλότερο επίπεδο της στα επόμενα είκοσι χρόνια, ενώ σύμφωνα με την Περιφερειακή Οικονομική Έκθεση του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, το ΑΕΠ μειώθηκε στο 1,4% για το 2016. Η γεωγραφική διασπορά και ο τομεακός πλουραλισμός των επενδυτικών δραστηριοτήτων στην Αφρική, κυρίως σε δίκτυα και υποδομές, φανερώνει την τάση του Πεκίνου τόσο για να καλύψει το επιχειρηματικό κενό της Ηπείρου και να επεκτείνει και σε άλλους τομείς τις επενδυτικές του δραστηριότητες όπως τον αγροδιατροφικό, όσο και για την κατοχύρωση της υποστήριξης στο Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ από αφρικανικές χώρες, για πολιτικά ζητήματα με κοινό ενδιαφέρον όπως της καταπάτησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ή της αναγνώρισης της Ταϊβάν(η αρχή One China)(Eleanor,2017b: <https://www.cfr.org/background/china-africa>).

Η ήπια ισχύς της Κίνας στον 21^ο αιώνα, πέραν των γνωστών εργαλείων για την προώθηση της εξωτερικής και οικονομικής της πολιτικής, εκφράζεται από το επενδυτικό πρόγραμμα OBOR και την κατασκευή πληθώρας κατασκευαστικών έργων. Οι γειτονικές χώρες και οι εταίροι σε αυτό το πρόγραμμα, έχουν μέχρι τώρα μια επιφυλακτική προσέγγιση, εκφράζοντας δυσανεμία για την αυξανόμενη κινεζική παρουσία, φοβούμενοι ότι τέτοια σχέδια θα θέσουν σε κίνδυνο την εθνική τους ασφάλεια. Ωστόσο οι περισσότερες πολιτικές ηγεσίες, συμπεριλαμβανομένων

και των αφρικανικών, βλέπουν το πρόγραμμα ως οικονομική ευκαιρία για βραχυπρόθεσμα οικονομικά οφέλη με στόχο την ευημερία και την τόνωση της επιχειρηματικότητας στις χώρες τους. Η μεγαλύτερη πρόκληση της Κίνας για την ενίσχυση της ήπιας ισχύς της, είναι η εικόνα που παρουσιάζει στον υπόλοιπο κόσμο και οι ενέργειες στο εσωτερικό της ή και στις χώρες που δραστηριοποιείται επενδυτικά. Φαίνεται ότι τα αρνητικά χαρακτηριστικά του εθνικισμού, οι καταστολές σε ανθρωπιστικές οργανώσεις και ο περιορισμός της κοινωνίας πολιτών, ο πολιτικός αυταρχισμός ιδιαίτερα σε μειονότητες στο εσωτερικό της και η θανατική ποινή, η λογοκρισία εγχώριων και διεθνών ΜΜΕ, ο ιδιότυπος κρατικός καπιταλισμός και οι έντονες εδαφικές διεκδικήσεις, αναστέλλουν την έλξη της ως υπερδύναμης και μεταφέρουν και σε άλλα σημεία του διεθνούς συστήματος αυτή την προβληματική(Eleanor,2017a:<https://www.cfr.org/backgrounder/chinas-big-bet-soft-power>).

Η δημοφιλέστερη σχολή σκέψης για τις Σινο-αφρικανικές σχέσεις τον 21^ο αιώνα, είναι ότι οι τεράστιες επενδύσεις της Κίνας ιδίως στην εξορυκτική βιομηχανία καθιστούν την Αφρική πολύ κρίσιμη για την ενεργειακή της ασφάλεια. Στην πραγματικότητα η Αφρική αντιπροσωπεύει το 3% και το 5% των ΑΞΕ και του διεθνούς εμπορίου της Κίνας αντιστοίχως. Κατέχει ένα μικρό ποσοστό των συνολικών εξωτερικών οικονομικών δραστηριοτήτων της Κίνας, ενώ και από πολιτική άποψη η σχέση τους είναι συναλλακτική και αμοιβαία, χάρη στην κοινή αίσθηση ιστορικής θυματοποίησης από δυτικές αποικιακές δυνάμεις και κοινής ταυτότητας ως αναπτυσσόμενων χωρών. Η Αφρική αποτελεί χαμηλή προτεραιότητα στην ατζέντα της κινεζικής εξωτερικής πολιτικής και τα ζητήματα της σπάνια φτάνουν στο υψηλότερο επίπεδο λήψης αποφάσεων της κινεζικής γραφειοκρατικής ελίτ. Επίσης, σημαντικό χαρακτηριστικό της διοικητικής και θεσμικής διαχείρισης της Κίνας, θεωρείται η αδυναμία του Πεκίνου να αξιολογήσει τον πολιτικό κίνδυνο και να σχεδιάσει συνολική εμπορική και ενεργειακή στρατηγική για την Αφρική, λόγω της αυξανόμενης κινεζικής παρουσίας και τον πολλαπλασιασμό των εμπορικών φορέων, καθιστώντας την κυβερνητική εποπτεία ιδιαίτερα περίπλοκη(Sun,2014).

Βιβλιογραφικές Αναφορές

Ελληνόγλωσσες

- Μανώλη, Π. και Μαρής, Γ. (2015), Ηλεκτρονικό Σύγγραμμα «Εισαγωγή στη Διεθνή Πολιτική Οικονομία», Αθήνα: Αποθετήριο Κάλλιπος Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών
- Μαρτζούκος, Β. (2010), Γεωπολιτική της Κίνας, *Προβληματισμοί*, (63): 25-34
- Παπασωτηρίου, Χ. (2013), *Η Κίνα από την Ουράνια Αυτοκρατορία στην Ανερχόμενη Υπερδύναμη του 21^{ου} Αιώνα*, Αθήνα : Ποιότητα
- Πουρναράκης, Ε., *Διεθνής Οικονομική: Μια Εισαγωγική Προσέγγιση*, Αθήνα: Ιδιωτική
- Σωτηρίου, Σ. και Καραγιάννης, Μ. (2013), Η Ενεργειακή Ταυτότητα της Κίνας: Μια εισαγωγική προσέγγιση στο Πετρόπουλος, Σ. και Χουλιάρας, Α. (επιμ.), *Η Κίνα και οι Άλλοι: Οι Σχέσεις της Κίνας με την Ευρώπη και τον Κόσμο*, Αθήνα: Παπαζήση
- Χουλιάρας, Α. και Πετρόπουλος, Σ. (2015), Ηλεκτρονικό Σύγγραμμα «Η Αφρική και οι Άλλοι: Οι σχέσεις της Αφρικής με την Ευρώπη και τον Κόσμο», Αθήνα: Αποθετήριο Κάλλιπος Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών
- Χουλιάρας, Α. (2013), Οι σχέσεις Κίνας-Αφρικής στο Πετρόπουλος, Σ. και Χουλιάρας, Α. (επιμ.), *Η Κίνα και οι Άλλοι: Οι Σχέσεις της Κίνας με την Ευρώπη και τον Κόσμο*, Αθήνα: Παπαζήση
- Acemoglu, D. και Robinson, A. (2013), *Γιατί Αποτυγχάνουν τα Έθνη: Οι καταβολές της ισχύος, της ευημερίας και της φτώχειας*, Αθήνα: Λιβάνη
- Bessiere, S. (2007), *Η Κίνα στην Αυγή του 21^{ου} Αιώνα: Η επιστροφή μιας δύναμης*, Αθήνα: Κέδρος
- Bulard, M. (2008), Η ανατροπή της παγκόσμιας τάξης πραγμάτων στο Καϊμάκη, Β. (επιμ.), *Le Monde diplomatique Κίνα: Κομφούκιος, Μάο, Αγορά*, Αθήνα: Σαββάλας

- Cohn, T. (2009), *Διεθνής Πολιτική Οικονομία. Θεωρία και Πράξη*, Αθήνα: Gutenberg
- Cooper, R. (2005), *Η Διάσπαση των Εθνών: Τάξη και Χάος στον 21^ο αιώνα*, Αθήνα : Κέδρος
- Leonard, M. (2008), *Τι σκέφτεται η Κίνα;*, Αθήνα: Κριτική
- Lew, R. (2008), Μετά το Θάνατο του Μάο μια εκπληκτική ζωτικότητα στο Καιμάκη, Β. (επιμ.), *Le Monde diplomatique Κίνα: Κομφούκιος, Μάο, Αγορά*, Αθήνα: Σαββάλας
- Linquan, L. (2009), “Διπλωματία της Κίνας”. “Αναζητώντας την επιτυχία στην επίτευξη του στόχου για ένα αμυντικό κόσμο”, *Προβληματισμοί*, (55): 13-15
- Nye, J. (2005), *Ήπια Ισχύς: Το Μέσο Επιτυχίας στην Παγκόσμια Πολιτική*, Αθήνα: Παπαζήση
- Ramonent, I. (2008), Υπερδύναμη στο Καιμάκη, Β. (επιμ.), *Le Monde diplomatique Κίνα: Κομφούκιος, Μάο, Αγορά*, Αθήνα: Σαββάλας
- Woods, N. (2007), Η διεθνής πολιτική οικονομία στην εποχή της παγκοσμιοποίησης στο Baylis, J. και Smith, S. (επιμ.), *Η Παγκοσμιοποίηση της Διεθνούς Πολιτικής. Μια εισαγωγή στις διεθνείς σχέσεις*, Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο

Ξενόγλωσσες

- Africa Research Institute (2012), Between extremes. China and Africa, *Briefing Note*, October: 1202
- Beri, R. (2007), “China’s Rising Profile in Africa”, *China Report*, 43 (3): 297 – 308
- Brautigam, D. (1983), “Doing Well by Doing Good: China’s new-style foreign aid projects now emphasize mutual benefit”, *China Business Report*, September-October, pp. 57-58
- Brautigam, D. (2016), “Eastern Promises: New Data on Chinese Loans in Africa, 2000 to 2014”, *Working Paper 4*, April, pp. 1-34

- Demissie, M. Z. (2014), *The Natural Resource Curse in Sub-Saharan Africa: Transparency and international initiatives*, Ph.D. Thesis, University of Southern Mississippi
- Frankel, J. (2010), *The Natural Resource Curse: A Survey, Working Paper*, March: 15836
- Hunter, A. (2008), *China and Soft Power*, Coventry University: Centre for Peace and Reconciliation Studies
- Jonquieres, G. (2012), *What power shift to China?*, *IDEAS Reports*, June, pp. 48-53
- Karabegovic, A. (2009), *Institutions, Economic Growth and the “Curse” of Natural Resources*, in Mc Mahon, F. (eds.), *Studies in Mining Policy*, Vancouver: Fraser Institute
- Kitchen, N. (2012), *Executive Summary, IDEAS Reports*, June, pp. 2-3
- Krugman, P. (1991a), *Geography and Trade*, Cambridge: MIT Press
- Krugman, P. (1991b), *“Increasing Returns and Economic Geography”*, *Journal of Political Economy*, 99, pp. 483-499
- Krugman, P. (1987c), *“The narrow moving band, the Dutch Disease, and the competitive consequences of Mrs. Thatcher: Notes on Trade in the presence of dynamic scale economies”*, *Journal of Development Economics*, 27, pp.41-55
- Li , X. (2012), *China as a Trading Superpower, IDEAS Reports*, June : 25-31
- Mantzikos, I. (2007) , *China in Northeastern Africa : “Trade follows the flag”*, *Middle East Bulletin*, (4), pp.20-21
- NRGi (2015), *The Resource Curse: The Political and Economical Challenges of Natural Resource Wealth*, *Natural Resource Governance Institute*, March: 1-6
- Pehrson, C.J. (2006), *String of Pearls: Meeting the challenge of China’s rising power across the Asian Littoral*, Carlisle: Strategic Studies Institute
- Ross, M. (2001), *“Does Oil Hinder Democracy?”* , *World Politics*, 53, pp.325-361

- Roukanas, S. and Diamantis, G. (2012) , “BRICS in the global economy under the prism of economic nationalism of IPE”, *International Journal of Economic Sciences and Applied Research*, 7 (1), pp.51 – 67
- Smith, B. (2013), “Dutch Disease and the Oil and Boom and Bust”, *OxCarre Research Paper*, 133, pp.1-25
- Stevens, p., Lahn, G. and Kooroshy, J. (2015), “The Resource Curse Revisited”, Chatman House Research Paper, August, pp.1-50
- Sun, Y. (2014), *Africa in China’s Foreign Policy*, Washington D.C.: Brookings
- Westad , O.A. (2012) , China’s International Future , *IDEAS Reports* , June, pp.6-11

Διαδικτυακές Πηγές

- Δελαστίκ, Γ. (2007), «Η Μεγάλη Πορεία της Κίνας προς την Αφρική», <http://www.imerisia.gr/article.asp?catid=26511&subid=2&pubid=351574>, [πρόσβαση 21/11/2015]
- Μουσούρης, Σ. και Χουλιάρης, Α. (2015), «Η «Νέα» Αφρική και η Ελλάδα», <http://www.helafrican-chamber.gr/i-nea-afriki-kai-i-ellada-p21.html>, [πρόσβαση 14/9/2015]
- Τσεκούρας, Ο. (2009), «Η Κίνα «επεκτείνεται» στη Μαύρη Ήπειρο», <http://www.tovima.gr/world/article/?aid=294384>, [πρόσβαση 28/10/2015]
- Bastian, J. (2017), «Η διάνοιξη ενός νέου “δρόμου του μεταξιού” από Κίνα», http://www.eliamep.gr/wp-content/uploads/2017/10/82_2017_-WORKING-PAPER- Jens-Bastian.pdf , [accessed 6/10/2017]
- Afrobarometer (2016), “China’s growing presence in Africa wins largely positive popular reviews”, http://afrobarometer.org/sites/default/files/publications/Dispatches/ab_r6_dispatchno122_perceptions_of_china_in_africa1.pdf, [accessed 5/8/2017]
- Bhattacharyya, S. and Holder, R. (2009), “Natural resources and corruption: Is democracy the “missing link”?”, <http://voxeu.org/article/must-natural-resources-be-curse>, [accessed 23/8/2017]

- China Daily (2014), “From building railways to constructing theaters, China has made major contributions in aid to countries throughout Africa. A closer look at them”, http://wap.chinadaily.com.cn/201405/06/content_22525849.htm, [accessed 23/4/2017]
- CSIS (2017), “How will the Belt and Road initiative advance China’s interests?”, <https://chinapower.csis.org/china-belt-and-road-initiative/>, [accessed 26/10/2017]
- Eleanor, A. (2017a), “China’s Big Bet on Soft Power”, <https://www.cfr.org/backgroundunder/chinas-big-bet-soft-power>, [accessed 1/7/2017]
- Eleanor, A. (2017b), “China in Africa”, <https://www.cfr.org/backgroundunder/china-africa>, [accessed 6/8/2017]
- European Parliament (2016), “One Belt, One Road (OBOR): China’s regional integration initiative”, http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2016/586608/EPRS_BRI%282016%29586608_EN.pdf, [accessed 17/12/2016]
- Johnson, K. (2014), “China’s African Adventure”, <http://foreignpolicy.com/2014/04/24/chinas-african-adventure/>, [accessed 2/3/2017]
- Investopedia Academy (2017), “Resource Curse”, <http://www.investopedia.com/terms/r/resource-curse.asp>, [accessed 19/2/2017]
- Stratfor (2017), “Looking Over China’s Latest Great Wall”, <https://worldview.stratfor.com/article/looking-over-chinas-latest-great-wall>, [accessed 19/7/2017]
- The Economist (2005), “The Paradox of plenty”, <http://www.economist.com/node/5323394>, [accessed 23/12/2016]
- The State Council. The People’s Republic of China (2015a), “Aid projects built by China in Africa”, http://english.gov.cn/news/photos/2015/12/02/content_281475246524074.htm, [accessed 25/1/2017]

- The State Council. The People’s Republic of China (2015b) , “China’s Position Paper on the Development Agenda beyond 2015” , http://english.gov.cn/archive/2015/04/03/content_281475082343636.htm, [accessed 21/5/2016]
- The State Council. The People’s Republic of China (2015c), “Joint Communique of the Third Round of political consultations between Chinese and African Foreign Ministers”, http://english.gov.cn/archive/2015/04/03/content_281475082346985.htm, [accessed 25/3/2016]
- Thoke, M. (2012), “The “resource curse” in Africa”, <http://sarwatch.org/pt-pt/node/269>, [accessed 30/1/2017]
- Xinhuanet (2016), “Yearender: Major Chinese projects in sub-Saharan Africa in 2016”, http://news.xinhuanet.com/english/2016-12/29/c_135941951.htm, [accessed 2/2/2017]
- Zhou, J., Hallding, K. and Han, G. (2015), “The trouble with China’s ‘One Belt One Road’ Strategy. The ‘One Belt One Road’ strategy risks exacerbating China’s economic imbalances”, <https://thediplomat.com/2015/06/the-trouble-with-the-chinese-marshall-plan-strategy/>, [accessed 15/12/2016]

